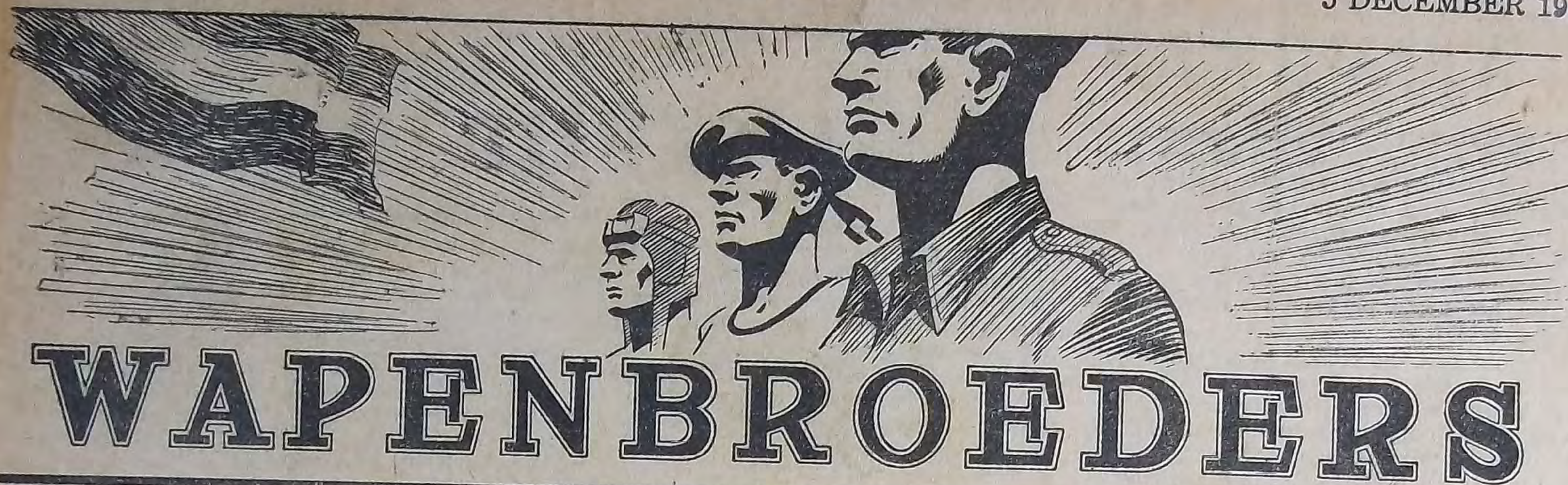

UITGAVE VOOR DE STRIJDKRACHTEN IN NEDERLANDSCH INDIË

KONINKLIJKE WOORDEN

De wereldvermaarde rede van Hare Majesteit de Koningin van 7 December 1942, een vrijheidsboodschap in een tijdperk van verdrukking en terreur, komt thans, nu we wederom een 7 December tegemoet gaan met duisternis op ons pad, als een licht uit het verleden tot ons.

Wie deze rede wederom leest, hoort in vele woorden een haast profetische klank, die wordt getroffen door de heldere blik ver vooruit in een nevelige toekomst, die kan niet anders dan vertrouwen, dat een Vorstin, die woorden spreken kan van zóó ver strekkende beteekenis en zóó langdurige waarde, ook thans ziet over het verwarde heden naar een zekere toekomst.

Dan begrijpen wij den naam van onze jongste divisie, de 7 December Divisie, een divisie van dienstplichtigen.

In deze moeilijke dagen is die ons aller plicht.

Het is een zware plicht een zaak te dienen, die door velen als onzeker wordt voorgesteld.

Het wordt een lichte plicht als wij van de zaak zelve kennis nemen. Door zélf te lezen in de rede.

In vroegere radioredes kondigde ik reeds aan dat het in mijn bedoeling ligt, om na de bevrijding gelegenheid te scheppen, om gezamenlijk te overleggen over een voor de veranderde omstandigheden passende bouw van het Koninkrijk en zijn doelen. De daartoe bijeen te roepen Rijksconferentie werd in de regeeringsverklaring van 27 Januari 1942 nader omschreven. Deze conferentie, waarin vooraanstaande vertegenwoordigers van het Koninkrijk met die van Nederland aan de Ronde Tafel zullen samenkomen, werd in de toen nog vrije gebiedsdeelen van Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao reeds voorbereid. Vooral in Nederlandsch-Indië waren daartoe uitvoerige gegevens verzameld, welke mij nog in December 1941 vanwege den Gouverneur-Generaal hebben bereikt.

De strijd in Nederlandsch-Indië heeft deze veelbelovende voorbereiding verstoord. Wij kunnen haar eerst hervatten zoodra een ieder zijn overtuiging weer vrijuit zal kunnen uitspreken.

Dit kan slechts worden uitgewerkt in vrij overleg, waarbij beide gebiedsdeelen van elkanders denkbeelden zullen willen kennis nemen. Bovendien heeft de bevolking van Nederland en Nederlandsch-Indië, door haar lijden en haar verzet haar recht bevestigd om mede te beslissen over den vorm, die zal worden gegeven aan die verantwoordelijkheid van het geheele volk tegenover de wereld en van de verschillende bevolkingsgroepen tegenover elkander en tegenover zichzelf. Door daarop nu vooruit te loopen, zou dat recht worden miskend en het door bittere ervaring verworven inzicht van mijn volk worden terzijde geschoven.

Ik ben ervan overtuigd — en de geschiedenis zoowel als de berichten uit de bezette gebieden bevestigen mij daarin — dat het Rijk na den oorlog zal kunnen worden opgebouwd op den hechten grondslag van volledig deelgenootschap, die de voltooiing zal beteekenen van hetgeen zich in het verleden reeds heeft ontwikkeld.

Ik weet dat geen politieke eenheid en verbondenheid op den duur kunnen blijven bestaan, die niet gedragen worden door de vrijwillige aanvaarding en trouw van de overgrootste meerderheid der burgerij. Ik weet dat Nederland dieper dan ooit zijn verantwoordelijkheid gevoelt voor een krachtigen groei van de overzeesche gewesten en dat de Indonesiërs in de langzaam gegroeide samenwerking den besten waarborg vinden voor het herstel van hun vrede en geluk.

De laatste jaren hebben getoond, dat in beide volken de wil en het vermogen tot harmonisch en vrijwillig samengaan aanwezig zijn. Een op dien grondslag gevestigde rijkseenheid stuurt aan op de verwezenlijking van het doel, waarvoor de vereenigde naties strijden — zooals dit onder meer in het Atlantic Charter is belichaamd en waarmee wij aanstonds konden instemmen — omdat het de grondslagen bevat van onze eigen opvatting van recht en vrijheid, waar-

H. M. de Koningin: Ik weet dat geen politieke eenheid en verbondenheid op den duur kunnen blijven bestaan, die niet gedragen worden door de vrijwillige aanvaarding en trouw van de overgrootste meerderheid der burgerij.

voor wij in den loop der geschiedenis goed en bloed geofferd hebben.

Ik stel mij voor, zonder vooruit te loopen op de adviezen der Rijksconferentie, dat zij zich richten zullen op een rijksverband, waarin Nederland, Indonesië, Suriname en Curaçao tezamen deel zullen hebben, terwijl zij ieder op zichzelf de eigen inwendige aangelegenheden in zelfstandigheid en steunend op eigen kracht, doch met den wil om elkander bij te staan, zullen behartigen.

Ik meen dat zulk een zelfstandigheid en samenwerking aan het Rijk en zijn deelen de kracht kunnen geven om hun verantwoordelijkheid naar binnen en naar buiten ten volle te dragen.

Daarbij zal voor verschil van behandeling op grond van ras en landaard geen plaats zijn, doch zullen de persoonlijke bekwaamheid der burgers en de behoeften van de verschillende bevolkingsgroepen den doorslag geven voor het beleid der regering.

DE STRIJD OP JAVA

„Wapenbroeders” verschijnt heden voor het eerst met 32 pagina's. En zal daarmee doorgaan. Slechts zeer weinigen weten hoe krankzinnig veel moeite het gekost heeft om het zoover te krijgen, hoe groot de moeilijkheden nog zijn bij ons streven om „Wapenbroeders” in alle opzichten te maken tot het beste blad op de leestafel in het dagverblijf.

Het klinkt gek, dit artikel te beginnen met een soort van lofrede op onszelf. Maar het wordt anders als we dit blad gaan zien als wat het — ook door zijn naam — hoort te zijn: de spiegel van hetgeen er omgaat in het hart van de Nederlandsche Strijdkrachten.

Dan zien wij dat het deze wapenbroeders zijn, die dit blad hebben voortgedreven, deze wapenbroeders die de grootste moeiten hebben overwonnen en door hun voorbeeld ons gegeven hebben wat hun bezielt heeft: *vertrouwen*.

Er is reden om dit met nadruk naar voren te brengen in deze dagen:

8 December, de vijfde verjaardag van het losbreken van den oorlog in den Pacific.

7 December, de vierde verjaardag van de boodschap van Hare Majesteit de Koningin.

Deze verjaardagen komen nu te staan in een heel bijzonder licht. Want Linggar Djati heeft een schok doen gaan door alle gemeederen. De pers hier en in Holland dreunt van de heftige commentaren van de politieke partijen, van de groote voormannen en ook van de kleine burgers. Er wordt vergaderd en geconfereerd, geprotesteerd en gedreigd, en van oprecht vertrouwen is maar bitter weinig te bespeuren.

Onder dien storm, die grassprietjes en reuzenboomen door elkander schudt, staat vast en onwrikbaar het bastion van de Nederlandsche Strijdkrachten.

Er is een eed gezworen aan Hare Majesteit de Koningin, een gelofte van trouw gestand gedaan aan Oranje. Dat is genoeg.

„Ik zal handhaven”, het devies van een Vorstenhuis, is het devies geworden van de spits van het Nederlandsche volk: de Strijdkrachten.

Er is één oogenblik verbazing geweest, één moment heeft het oog van den waker aan den perimeter geknipperd. Maar even waakzaam, even onverzettelijk staat hij er nog.

Want hij is de verpersoonlijking van die drie prachtige woorden in zijn hoogste militaire onderscheiding: moed, beleid, trouw.

In deze oogenblikken zijn wij trotsch, sol-
daat te zijn.

Het schijnt dat wij de eenigen zijn, die in deze moeilijke dagen den geest begrepen hebben, die leeft in het moedige antwoord van onze proclamatie op de schending van de vrije rechten door het Japansche Keizerrijk, die leeft in de waarachtige woorden van Hare Majesteit onze Koningin in de rede van 7 December.

Die nu nog leeft.

Er gaat een storm over deze landen.

Maar aan den moed, het beleid en de trouw in deze woorden is niets veranderd. Dan zal het ook goed moeten gaan in deze dagen, die in wezen niets moeilijker zijn dan dezelfde dagen vijf jaar geleden en vier jaar geleden.

Al lijkt het alsof alles scheef zal gaan, alsof de kansen dat het Recht toch zal ze-

Aan het verzoek van de redactie van „Wapenbroeders” om een bijdrage te leveren voor het „8 December” nummer wordt door mij gaarne voldaan te meer omdat op het oogenblik bij de Krijgsgeschiedkundige Sectie van den Generalen Staf van het K.N.I.L. over voldoende gegevens wordt beschikt om een globaal overzicht te kunnen geven van den in Maart 1942 op Java gevoerden strijd.

Dat eerst nu tot publicatie van de gevoerde acties kan worden overgegaan, vindt zijn oorzaak in het feit, dat, aangezien de oorspronkelijk in 1942 ingediende gevechtsverslagen, verloren waren gegaan, na de Japansche capitulatie in Augustus 1945 opnieuw tot het opmaken van die verslagen door de betrokken troepencommandanten moest worden overgegaan, hetgeen uiteraard een belangrijke vertraging in het samenstellen van de verschillende overzichten bij de Krijgsgeschiedkundige Sectie van den Generalen Staf van het K.N.I.L., welke sectie in Maart 1946 werd opgericht, heeft veroorzaakt.

Met het uitgeven van het opstel: „De strijd op Java in Maart 1942” hoop ik aan een uit den troep meermalen naar voren gebrachten wensch om iets naders van de op Java gevoerde actie te mogen vernemen, te hebben voldaan.

C. van den Hoogenband, Kolonel G. Staf K.N.I.L.

Dat Java niet langer dan 9 dagen tegenstand heeft kunnen bieden heeft begrijpelijkerwijs teleurstelling gewekt. Men had, afgaande op de radio-uitzendingen, op een actie van veel langer duur gerekend. Uiteraard mocht naar buiten niet de indruk worden gewekt, dat wij slechts over zwakke middelen beschikten. De vijand moest ertoe gebracht worden een maximum voor de verovering van Java in te zetten. Doch voor ingewijden stond het wel vast en in besloten kring is deze meening ook tot uitdrukking gebracht, dat een aanval op Java in groote stijl door troepen van een graad van geoefendheid als die, waarover Japan beschikte, voor ons een proces van korten duur zou zijn.

De sterkte van onze troepen was in feite nog steeds gebaseerd op de „defensiegrondslagen” van 1927, die slechts rekenden op een neutraliteitschending door een troepenmacht van, om de gedachte te bepalen, een divisie. Het mogelijke, ja onmogelijke was gedaan om in de laatste jaren sterkte en uitrusting der troepen op te voeren tot een hoger peil. De 3 in 1942 bestaande „divisies” waren echter gevormd uit de 2 — zwakke — divisies, welke Java tot 1940 had gekend. Het waren eigenlijk „gemengde detachementen” van ruim 1 regiment infanterie met hulpwapens, dus niet te vergelijken met hetgeen men in Europa divisies pleegt te noemen.

Voor een verdediging van Java met kans op succes, was versterking met geallieerde troepen, en ook luchtmacht, bepaald een eisch. Zij lag aanvankelijk ook in de bedoeling. Doch op het laatste oogen-

gevieren te klein zijn, dan nóg zullen wij blijven vertrouwen.

Wat de Nederlandsche Strijdkrachten tot nu toe doorstaan hebben, verdragen hebben, verricht hebben, is één demonstratie geweest van het nimmer uitgesproken *vertrouwen* dat wij hebben in onze Koningin en daardoor in onszelf.

De ban van dit zwijgen wordt nu pas en in dit blad gebroken. Omdat in dezen tijd van onrust, nu zooveel andere stemmen opgaan, één stem nog niet gehoord is.

Die van de Nederlandsche Strijdkrachten:

VERTROUW.

Penn.

blik werd ervan afgezien, moest er blijkbaar — de redenen laten wij hier in het midden — van worden afgezien. Generaal Wavell verliet op 25 Februari 1942 met zijn Hoofdkwartier Java. Van dit oogenblik af was het pleit beslist.

Door al deze voorbereidingen en door het militariseeren van talrijke personen op Java, die aan den eigenlijken strijd geen deel zouden nemen, bleek intusschen, dat de vijand een volkomen onjuist beeld van de situatie had gekregen en dan ook niet minder dan 8 divisies inzette, veel meer dan hij voor zijn oogmerken noodig zou hebben gehad.

Uitermate verrast toonde hij zich dan ook toen hem bleek, in wezen niet meer dan 4 zwakke regimenten met hulpwapens tegenover zich te hebben gehad. Het moet pijnlijk voor hem zijn geweest tot de con-

Terwijl de Japansche horden zich als een dood en verderf brengende lawine over Zuid-Oost Azië stortten, zaten in Washington de regeeringszetel der Vereenigde Staten, de Japansche ambassadeur Kurusu en „vredesgezant” Nomura te keuvelen over vrede en te lachen over de poets die ze den Geallieerden gedakken hadden.

Zondag, 7 December 1941, in de vroege morgenuren, opende Japan zijn verraderlijken aanval over een verspreid, 6400 K.M. lang, front van Hawaii tot Shanghai, die eerst het volgende jaar voor de poorten van Australië en Britsch-Indië zou worden gestuit. — Eén van de zwaarste aanvallen had wel Pearl Harbor, de Amerikaansche vloot-basis op de Hawaii-eilanden, te verduren. — Dien Zondag-morgen brak daar een hel los, toen golf op golf Japansche bommenwerpers hun doodelijke ladingen op de onvoorbereide schepen in de haven en op de vliegvelden wierpen. — De foto werd genomen op het oogenblik, dat het Amerikaansche oorlogsschip „Shaw” in de lucht sprong als resultaat van eenige directe bomtreffers.

clusie te zijn komen, dat door dezen gang van zaken de voorbereidingen voor de operaties tegen Australië noodeloos ernstig waren doorkruist. De verovering van Java op deze wijze had ongetwijfeld een wrangen bijmaak voor den vijand.

Verrichtingen Leger- Lucht-Strijdkrachten

Alvorens tot een overzicht van de krijgsverrichtingen op Java te komen, lijkt het wenschelijk erop te wijzen, hoe de legerluchtstrijdkrachten een gewichtig aandeel hebben gehad aan den strijd op Malakka zoowel als in de Buitengewesten, van de periferie van den Archipel af.

Onmiddellijk na het uitbreken van den oorlog vloog een afdeeling bommenwerpers naar Singapore om zich ter beschikking te stellen van den Britschen Commandant.

Van geheime vliegvelden op Borneo opereerden onze vliegtuigen der legerluchtstrijdkrachten tegen Japansche vloot-eenheden aan de Noordkust van Borneo (Miri, Serawak), in straat Makassar (Tarakan, Balikpapan) en bracht dezen, evenals bij Palembang, ernstige verliezen toe, aldus met de vloot den vijandelijken opmarsch ter zee vertragend.

De Japanners achtten het noodig, alvorens den aanval op Java te wagen, gedurende de maand Februari 1942 aanhoudend en met toenemende hevigheid bombardementen vooral tegen de vliegvelden op Java uit te voeren.

Aldus had het Leger met zijn luchtstrijdkrachten — sinds 1936 opgebouwd ten koste van groote sommen, welke uiteraard in mindering kwamen van hetgeen aan gelden beschikbaar was voor de strijdkrachten op den grond — aan de defensie reeds een werkzaam en belangrijk aandeel gehad, voor de vijand op Java voet aan wal zette. Practisch hadden de escadrilles zich in die periode tot het laatste vliegtuig, den laatsten man, opgeofferd. Bij den nog komende strijd was het Leger dientengevolge nagenoeg volkomen onbeschermd tegen aanvallen uit de lucht en lagen de steden op Java voor luchtaanvallen open.

Het aantal stukken luchtafweergeschut was voor het aantal te beschermen uitgebreide objecten te eenenmale onvoldoende.

Gaan wij thans over tot de gebeurtenissen op Java.

Opstelling van de troepen

Op den 28en Februari 1942 was de groepeerings van de op Java aanwezige troepenmacht als volgt:

In de residenties BANTAM, BATAVIA en BUTENZORG 2 regimenten infanterie met hulpwapens onder bevel van Generaal-Majoor W. SCHILLING, commandant van de 1e Divisie, die bovendien de beschikking had over de z.g. BLACK FORCE, een korps bestaande uit

- 3 gemotoriseerde eenheden, elk sterk een zwak bataljon, gevormd uit onderdeelen van de Australian Imperial Force, welke na 8 December 1941 uit Syrië, waar zij hadden deelgenomen aan den veldtocht van 1941, naar den Pacific waren gezonden;
- 1 tankcompagnie bestaande uit 16 lichte tanks;
- 2 Amerikaansche batterijen veld-artillerie.

Voorts waren er eenige landstormformaties, welke een welkome aanvulling vormden van de over het algemeen incomplete regimenten waarvan enkele compagnieën als gevolg van voor 1 Maart 1942 buiten Java gevoerde acties in belangrijke mate aan gevechtskracht hadden ingeboet door de geleden verliezen. In de residenties PRIANGAN en CHERIBON 1 regiment infanterie met hulpwagens benevens 1 bataljon infanterie in Cheribon en omgeving. Het geheel stond onder bevel van Generaal-Majoor J. PESMAN, die bovendien voor bestrijding van parachutisten over eenige landstormformaties en over de in de omgeving van Bandoeng geconcentreerde depot-bataljons, bestaande voornamelijk uit eerst in November 1941 opgekomen inheemsche militie, beschikte.

In MIDDEN-JAVA bevonden zich zeer weinig troepen. Het oorspronkelijk daar gelegerde regiment was met de te Salatiga

Gouverneur-Generaal Jhr. A. W. L. Tjarda van Starkenborgh Stachouwer in 1941, de stem van een moedig man, van een sterk volk:

Proclamatie

Medeburgers,

Door onverhoedsche aanvallen op Amerikaansche en Britsche gebieden, terwijl diplomatieke besprekingen nog gaande waren, heeft het Japansche keizerrijk bewust gekozen voor een beleid van geweld.

Deze aanvallen, die welhaast aan waanzin doen denken en thans — naast het reeds strijdend China — de Vereenigde Staten van Amerika en het Britsche rijk in actieven oorlog met Japan betrokken hebben, beoogen de vestiging van Japansche heerschappij over heel Oost- en Zuid-Oost Azië. Deze veroveringslust richt zich — zeker niet in de laatste plaats — ook op Nederlandsch-Indië.

De Nederlandsche regeering aanvaardt deze uitdaging en neemt tegen het Japansche keizerrijk de wapenen op.

Nederlandsch-Indië, dit in vrede zoo gezegend deel van het Koninkrijk, waar wij in rijke verscheidenheid samenwonen en gemeenschappelijk naar welvaart en vooruitgang streven, verdedigen wij tegen de schendende macht, die het grijpen en onze toekomst verduisteren wil. Het gaat om goederen van de hoogste waarde, om wat aan ons gezamenlijk en aan ieder onzer dierbaar is.

Stelt vertrouwen in Uw weermacht. Te land, ter zee en in de lucht zal zij haar parate kracht ontplooiën. Sterkt haar moed en dadendrang, voert haar de bezieling toe van Uw eigen overwinningswil, weest vastberaden, eendrachtig, gehoorzaam en getrouw.

Medeburgers mannen en vrouwen, van welk ras of geloof gij zijt, ik roep U tot vervulling van een harden, maar verheven plicht jegens Koningin en Koninkrijk, de Indische gemeenschap en Uzelve, den plicht van den onderdaan in oorlogstijd!

God geve, dat wij waardig zijn aan de taak, die vóór ons ligt.

DE GOUVERNEUR-GENERAAL
VAN NEDERLANDSCH-INDIË
Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht.

Batavia, 8 December 1941.

gelegerde afdeeling artillerie in de laatste helft van Februari 1942 naar West-Java vervoerd, zoodat in Midden-Java slechts werd beschikt over eenige landstormformaties en over de te Djocjakarta en Soerakarta gelegerde bataljons, welke door aanvulling met compagnieën van het Legioen van Mangkoe Negoro tot een detachement waren vereenigd.

WORDT VERVOLGD

4 LEGER TECHNISCHE DIENST

Centrale Werkplaats Bandoeng pakt aan

Tempo Tempo In toomlooze vaart passeert het vertienvoudigde motorverkeer den voetganger. In een bonte reeks daveren en denderen zij over Bandoeng's wegen, de trucks van het leger, de gewone vrachtwagens, jeeps en personenauto's. Op een vóór den deskundigen autobestuurder vaak ijzingwekkende manier worden door oude en nieuwe vehikels de talrijke weghindernissen, in den vorm van kuilen en gaten, genomen. Wat doet het er eigenlijk toe hoe deze voertuigen behandeld worden? Zij zijn immers niet het eigendom der bestuurders. Bovendien wanneer zoo'n voertuig het

In de Service afdeeling hebben de „technici” niet over gebrek aan werk te klagen.

aflegt, dan nu ja, dan heb je nog technische diensten, die ook wat te doen moeten hebben.

Dezer dagen hebben wij een bezoek gebracht aan den grootsten werkplaats van den Leger Technischen Dienst.

Het was met eenige nieuwsgierigheid en laten wij het eerlijk bekennen ietwat sceptisch, dat wij het eenvoudige poortje aan de Noordermagazijnstraat binnenkwamen. Toen wij er enkele uren later weer doorheen kwamen, na het bedrijf in al zijn onderdeelen gezien te hebben, waren wij vervuld met bewondering en respect. Bewondering en respect voor al die mensen in dit bedrijf, voor al die Nederlanders, Indonesiërs en Chinezen, voor hetgeen zij gepestreerd hebben.

Het is zoo gemakkelijk om over den wederopbouw van deze gewesten te spreken en daar dorre en wetenschappelijke betoogen over te houden. Dit wordt een probleem, des te ingewikkelder naarmate de voor dezen opbouw benodigde materialen ontbreken.

EEN ONBESCHRIJFLIJKE CHAOS.

Toen de Nederlanders enkele maanden geleden deze werkplaats overnamen heerschte er een onbeschrijflijke chaos, Kris-kras lagen de restanten van wat eens trucks en personenauto's waren geweest over het terrein verspreid. Verschillende loodsen, dringend noodig voor het onderbrengen van werkplaatsen, lagen vol met oude rommel. Men kon toen veel beter spre-

„Onmogelijk” is een bekend en gemakkelijk woord. De beste „obat” tegen „soesah”.
In dit artikel gaan wij een kijkje nemen bij een Dienst waar het „onmogelijk” vrijwel onbekend is.

ken van een auto-kerkhof, dan van een werkplaats. In dezen chaos scharrelden hier en daar enkele Nederlanders rond met de bedoeling orde op zaken te stellen.

Als leeken hebben wij ons afgevraagd, of er ooit wel iets goeds te voorschijn zou komen uit dezen warwinkel van verroest staal en blik.

Dat was voor 7 Mei jl. Op dien datum werd de werkplaats, of beter gezegd, de verzameling van oud roest, overgenomen door den Leger Technischen Dienst. Nu, nog geen vijf maanden later, heeft zich de metamorphose voltrokken en is het bedrijf, inderdaad een..... bedrijf geworden.

Deze centrale werkplaats mag er wezen en kan een vergelijking met menig bedrijf van voor den oorlog in alle opzichten doorstaan. Het geheel is zakelijk en zoo doelmatig mogelijk opgezet.

De afdeelingen „In- en Uit-inspectie” en „Planning” vormen de basis van het bedrijf. In de eerste afdeeling komen al de te repareren voorwerpen binnen, van naaimachines en koelkasten tot tanks toe. Deze afdeeling bepaalt als het ware de diagnose, waarna de stukken doorgestuurd worden naar de afdeeling „Planning”. Hier stelt men vast hoe lang de reparatie moet duren en in welke onder-afdeelingen de werkzaamheden verricht zullen worden, alsmede door welken arbeider.

In tegenstelling met de andere afdeelingen van de Centrale Werkplaats, waar het uiteraard wat rumoerig toegaat, heerscht in deze beide afdeelingen stilte.

DE AFDEELINGEN.

Het spreekt vanzelf, dat een dergelijk bedrijf, waar zooveel vogels van verschillende pluimage binnenkomen, in tal van onder-afdeelingen gesplitst moet zijn, wil de doelmatigheid zoo hoog mogelijk opgevoerd worden.

Indien defect materieel de afdeeling „Planning” is gepasseerd, kan het in zes afdeelingen „verdwijnen” t.w. metaalbewerking, sterk- en zwakstroom, reconditioning wapenherstelplaats, montage en de z.g. nevenbedrijven. Deze laatste afdeeling bestaat uit de zeilmakerij, de bandenafdeeling, de ververij, de service-afdeeling en de afdeeling houtbewerking.

De afdeeling „Nevenbedrijven” is voor

Gelukkig ligt er nog genoeg oud roest, waar men nog het een en ander van af kan halen

Een geheel aparte afdeeling is de wapen herstelplaats.

den leek het meest interessante bedrijf. Hoe interessant echter het leggen van een kap op een truck, of het in recordtijd overspuiten van een personenauto ook zijn mag, hier kan men zien, wat ware vakmanschap vermag, al heeft men niet altijd de juiste werktuigen beschikbaar.

De meest aantrekkelijke afdeeling is wel die van de montage. Hier immers komen de verschillende gereviseerde onderdeelen van een bepaald voertuig bijeen en wordt het geheel weer opgebouwd. Men heeft een bepaalde afdeeling voor rupsvoertuigen en voor wielvoertuigen, terwijl het personeel nog een gereedschapmagazijn ter beschikking staat. Reeds vele voertuigen van verschillend type zijn hier opgebouwd.

Wanneer men hierbij rekening houdt met de omstandigheid, dat dit alles slechts in enkele maanden werd gepestreerd, terwijl men te kampen had met tekorten aan de meest urgente benodigdheden, dan begrijpt men, dat de L.T.D. zeker trotsch mag zijn op dit behaalde resultaat.

Het staat er zoo simpel: opbouwen van trucks, tanks etc.

Het kost de leiding van het bedrijf echter heel wat hoofdbrekens, voordat men tot een goed resultaat is gekomen. Vaak moeten twee of meer voertuigen gesloopt worden, om één rij-klaar te krijgen.

Gelukkig ligt er op het terrein achter de werkplaatsen nog voldoende oud roest, waarvan men nog wel het één of ander kan halen dat bruikbaar is.

Vol trots toont men ons in één der afdeelingen een kotter- en een honemachine. „De twee eenige machines van dit soort, welke momenteel in deze gewesten in bedrijf zijn”, vertelt onze begeleider.

Deze machines worden gebruikt voor slijp- en polijstwerk. Een ingebouwd meetapparaat, bepaalt tot op een honderdste millimeter nauwkeurig hoever men moet gaan met dit slijpen en polijsten. Een geheel aparte afdeeling is de wapenherstelplaats, waarin alle soorten van wapenen hersteld worden, van karabijnen tot stukken geschut toe.

ZIJ HEBBEN HET VAK AL AARDIG GELEERD.

Een bedrijf als de centrale werkplaats kan intusschen dan goed lopen, wanneer de mensch hierin niet vergeten wordt. Geen wonder, dat daarom een uitstekende cantine aanwezig is waar het personeel van alles kan krijgen. Verder is gedurende de werktijden de polikliniek regelmatig bezet door deskundig personeel. Geen overbodige luxe, wanneer men bedenkt dat het personeel in deze vijf maanden is opgelopen tot een aantal, dat een groot bedrijf waardig is.

Van huis uit zijn de meesten hiervan geen technisch geschoolde krachten.

Zij hebben hun vak echter al heel aardig geleerd.

MAHMOED

Sinds Kain Abel dood sloeg, wat als de eerste oorlog ter wereld beschouwd kan worden, zijn er soldaten geweest, die elkaar in alle delen ter wereld en met alle mogelijke moordwerktuigen het leven zuur maakten.

Waar soldaten zijn, zijn kwartieren, waar kwartieren zijn, zijn wachtposten uitgezet en bij die wachten horen weer onvermijdelijk wachtlokalen.

De meest uiteenlopende vormen van woonbare- en minder woonbare „onderkomens” hebben daartoe dienst gedaan en doen nog dienst. Die onderkomens varieerden van paleizen tot holwoningen.

Ergens op Java staat ook zo'n wachtlokaal in de vorm van een verlaten pelopporwoning.

Hoe verschillend ook de uiterlijke vorm der wachtlokalen geweest mag zijn, het beeld aan de binnenkant zal altijd wel hetzelfde geweest zijn. Daar is dan eerst de wachtcommandant, die natuurlijk de tijd van deze lange nacht probeert te doden door brieven schrijven. Een trouwe copie daarvan vormt de korporaals van aflossing; het enige waar te nemen verschil is de streep. Verder: brieven schrijven. De rest van de wacht bestaat uit op wacht staande-, slapende-, bomende-, en lezende leden. Allen bezielt met één kortzichtig verlangen: het einde van de wacht.

Zo ook de inhoud van deze bouwvallige bamboe-keet.

Het is wel interessant om ons te verdiepen in het bomende gedeelte. Het gesprek biedt vele sinistere en huiveringwekkende aspecten.

„Je moet”, fluistert de bolwangige brenschutter Kootje, „in deze poeasa-tijd verd..... oppassen!”

Zijn onheilsPELLend glinsterende bruine oogjes glijden over de eveneens bruine kootjes onderzoekend van den één naar den ander. De anderen kijken geamuseerd naar Kootje maar ja. Kootje had vroeger in Indië gewoond en wist van die dingen veel meer af dan zij, totoks! Wat had hij allemaal niet verteld over de zwarte kunst!

„Ik zal je eens vertellen hoe zo'n overval onder leiding van een, door geloofs-waanzin opgezweepten hadji in z'n werk gaat” mompelt Kootje, wanneer hij de vereiste aandacht op zich gevestigd ziet.

„Jullie denkt natuurlijk dat wij heel wat mans zijn en de beschikking hebben over middelen, die de vijand niet heeft. Ik denk bijvoorbeeld aan de verbinding met z'n „Walkie-talkies”.

„Je maakt mij niet wijs dat die doerakken draagbare radiotoestellen hebben”, bast Fokke, een sproetige hoog-blonde Fries met uitdagende jukbeenderen.

„Dat niet”, komt Kootje traag, terwijl hij langzaam een strootje rolt van inlandse tabak en onderwijl genietend van de stijgende spanning, „maar wel zo iets”.

„Kè je Maleis ook omzetten in Morse, of zo?”, vraagt de sergeant en de minachting voor zulke bakerpraatjes walmt van zijn opgetrokken wenkbrauwen.

„Ja”, bijt Kootje, verontwaardigd door het grote gebrek aan vertrouwen, dat hij bij zijn commandant moet constateren.

„Die floepers hebben kleine trommeltjes, die bespannen zijn met vleugels van de kalong of de vliegende hond.

Hiermee geven ze signalen aan elkaar en kunnen zodoende bijvoorbeeld een aanval van verschillende zijden tegelijk laten beginnen”.

„Ik geloof er geen klap van” bromt Fokke en neemt een groote slok koffie.

Kootje schiet beledigd z'n sigarettenpeukje naar de zoldering waar het in een spinneweb genoeglijk blijft nazwaaien.

De sergeant gaat weer schrijven en de korporaals kijkt op z'n horloge pong pong pong, pong, pong Kootje's ogen pullen uit en zoeken z'n spuit.

Fokke kijkt omhoog naar het peukje. De Korporaals kijkt zoals het een goed korporaals betaamt, naar den sergeant en die kijkt als gefascineerd naar de bruinzwarte golven, die het walmend petroleum-pitje op het gebarste lampenglas schildert Pong, pong, pong pong pong „We zullen maar even gaan kijken” zegt de sergeant zachtkens.

Als Kootje niet zo in de piepzak zat, zou hij triomfantelijk gekeken hebben, nu is hij de eerste die z'n spuit doorlaadt. Het strategische plan is onmiddellijk klaar en in een wip ligt de sectie in dekking rondom het wachtlokaal.

Kootje heeft het goed voor elkaar. Roerloos ligt hij achter de dikke doerian-boom, naast het huisje PONG PONG Van schrik heeft Kootje haast een schot

De rest van de wacht bestaat uit rokende en bomende leden.

gelost; hij voelt het drukkingspunt al.

Vlak naast zijn oor heeft het geklonken en met één verschrikte blik heeft hij de zaak dóór. Hij springt op en begint toch zo vreselijk te schelden.

„Rot-monjet rot-monjet, monjet gila!” De bajonet van z'n spuit is dreigend in de boom gericht.

En in die boom zit Mahmoed, de jongste aanwinst van de sectie, een jonge aap met een grijze baard.

Kootje snapt ineens alles en is door het dolle heen. Mahmoed heeft de vorige avond ook zijn bordje nasi gehad. De nasi was op, maar het emaille bordje stond nog onder aan de voet van de boom. In een slapeloze bui had meneer vruchtjes en takjes uit de boom in het bordje zitten mikken, en raak...

„Hoe bestaat het hè, dat zo'n beest zo goed kan goolen” brengt Kootje even later in 't midden, want hij voelt dat hij iets moet zeggen.

De reactie op deze schuchtere poging om de normale sfeer terug te krijgen is verbijsterend.

We zullen het maar niet vermelden, want stel je voor dat „men” dat eens in Holland zou lezen! Dan stonden de kranten vast vol met stukken over het „bedroevend moraal” der O.V.W.-ers in Indië.

Soldaat A. J. Wonder,
230407001, M. T. Staf C-II-4R.S.
„W”-Brigade.

UIT DE JACHTAVONTUREN VAN JANUS

5

ZWIJNEN jacht

Met z'n tweeën waren ze er op uitgetrokken. Tegen donker. Het was wassende maan. Aan de rand van het rubberbos zouden ze zich in een rubberboom verdekt opstellen. Ze hadden dit immers pas geleerd. Camouflage-oefeningen in het terrein! Het klonk allemaal zo goed.

Maar bij het bos aangekomen zochten ze lange tijd vergeefs naar een spoor. De zon was langzamerhand achter de horizon weggezonden. In het opkomende duister begonnen de musketen hen te plagen. Niet dat ze er bang voor waren, o nee, want ze slikten toch trouw iedere dag hun mepacrine tabletten Maar het jeukte toch wel en dat was natuurlijk niet zo prettig.

Nu was het vrij donker geworden. Het bleke schijnsel van het wassende maantje werd bovendien door een waterig neveltje aardig verdund.

Juist toen hun de moed begon te ontzinken, stuitten ze op een varkensspoor. Ze konden een kreet van verrassing bijna niet onderdrukken.

Fluks een stevige boom uitgezocht, en nu begon het eindeloos wachten. Maar dat hadden ze wel voor een varkentje over!

Uur na uur verstreek, zonder resultaat evenwel. Maar ze zouden nu met een zwijn, al was 't maar een kleintje, thuis komen. De maan liet hen weldra geheel in de steek, maar nog gaven ze 't niet op.

Tegen de ochtend hadden ze misschien nog een kans, als de dieren gingen drinken. Varkens drinken toch wel? Af en toe meenlen ze wat te horen, en niet eens zo ver weg. Dat gaf weer moed.

Eindelijk, daar brak de dageraad aan. „Nu of nooit,” zei van Speyk. Maar die sprong met z'n schip de lucht in, en zij zouden niet een varkentje thuis komen. Want ze hadden zo geduldig met de musketen overhoop gelegen, en van het harde hout kramp in d'r ledematen gekregen, en niet eens hardop gevloekt, dat was toch wel een beloning waard.

Plots, ja, daar hoorden ze het weer, heel duidelijk, varkens..... en heel dicht bij. Dat was de kans. Hun ogen boorden zich door de langzaam aangroeiende dag.

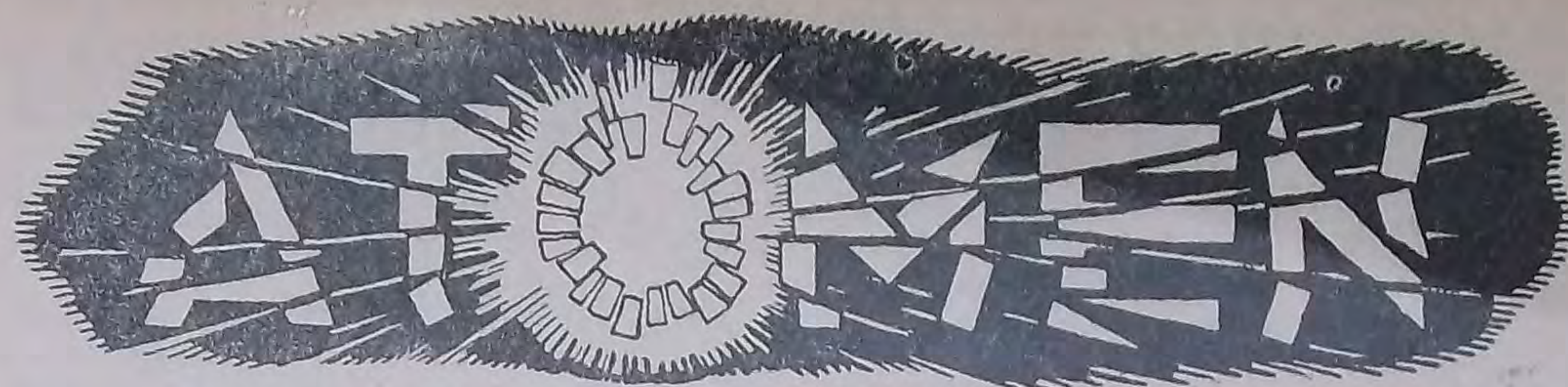
Maar nu klonk er een luide, hartgrondige, knetterende vloek door de vochtige ochtendlucht. Daar nog geen honderd meter van hen af, een Chinese varkenskraal.....

Mil. Sold. J. F. Heesterman, 85120.
Tandjoeng-Balai — Karimoen.

DE KANS VERKEKEN

De Minister van Marine heeft aan alle marine-officieren de order gegeven, zich zonder zijn toestemming niet te laten interviewen.

Hiermede is voor de Indische pers de laatste kans verkeken om bij de Pinke te zijn.

DE BOUW VAN HET ATOOM

en hoe deze te wijzigen onder bepaalde omstandigheden

Het bewustzijn dat het atoom geen enkelvoudig lichaam was, maar een samengesteld geheel, was aanvankelijk de aanleiding tot de vorming van hypothesen, hoe de bouw dan eigenlijk wel precies zou zijn.

Zoo stelde zich een der groote Engelse natuurkundigen van den modernen tijd, zich het atoom voor als een bol, over welks oppervlak de positieve, elektrische lading gelijkmatig verdeeld zou zijn, terwijl in dit bol-lichaam één of meerdere electronen zouden voorkomen als dragers van de negatieve elektrische lading, waarbij het aantal electronen zóó groot moest zijn, dat de totale negatieve lading een evenwicht vormde met de over het boloppervlak verspreide positieve lading.

Hoewel dit atoom-model zeer goed voldeed voor het demonstreeren van de meer eenvoudige scheikundige- en natuurkundige eigenschappen, gaf het toch geen bevredigend antwoord op de vraag, hoe lichtgolven ontstaan, wanneer atomen in heftige beroering worden gebracht.

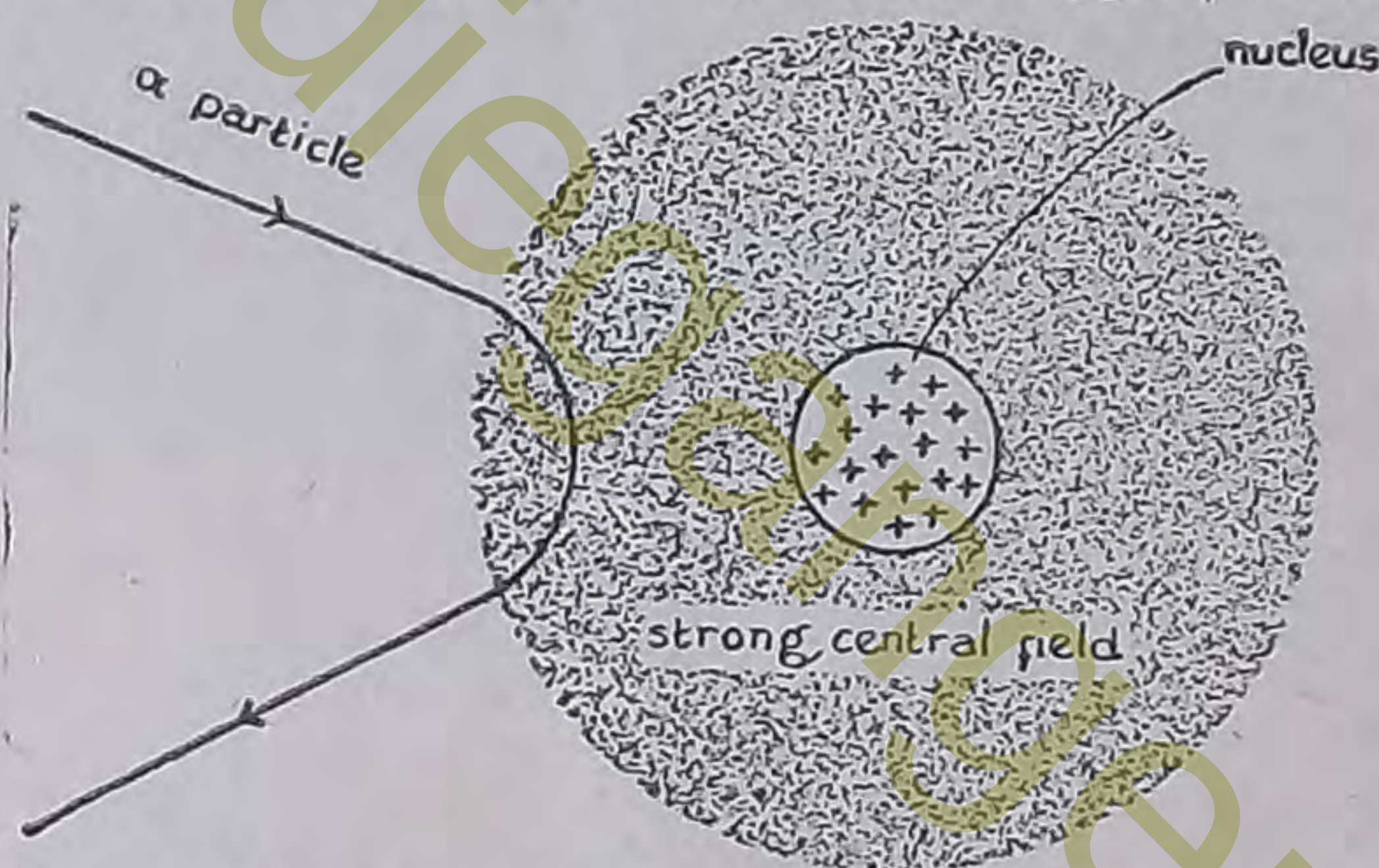
Op den langen duur bleek deze veronderstelling van het atoommodel dan ook hoe langer hoe meer onhoudbaar.

De Engelschman Rutherford samen met den Deen Niels Bohr maakten hun ideeën hierover wereldkundig en volgens hun meening zou het atoom bestaan uit een positief geladen kern, die klein is in vergelijking met de eigenlijke diameter van het atoom, terwijl deze kleine kern toch het leeuwendeel van de massa vertegenwoordigt. Om deze kern bewegen zich electronen in bepaalde banen; de totale negatieve lading van de bewegende electronen is dan noodzakelijkerwijs gelijk aan de positieve lading van de kern. Dit samenstel lijkt dus op ons zonnestelsel, met de zon als kern en de verschillende planeten als de daaromheen wentelende electronen.

De grootte van deze kern in het aantal daaromheen wentelende electronen is bij elke atoomsoort verschillend.

U ziet dat er een groot verschil in opvatting bestaat tusschen de eerste hierboven genoemde hypothese en de tweede; in de eerste wordt de positieve lading op de buitenoppervlakte verspreid gedacht en de negatieve lading inwendig, verspreid over verschillende lichaampjes terwijl in de tweede hypothese de positieve lading in de kern wordt geacht aanwezig te zijn en de negatieve lading wederom verspreid over meerdere lichaampjes, wentelende om deze kern, terwijl dit gehele miniatuur zonnestelsel in perfect electrisch evenwicht is en het zeer moeilijk is om daar wijzigingen in aan te brengen.

Wanneer men U zou vragen een walnoot open te maken en U zou dan met Uw Lee-Enfield geweer aankomen en in ernst probeeren deze noot open te krijgen, door

De botsing van een alpha-deeltje met een atoom (door het sterke electrische veld wordt het deeltje teruggekaatst.)

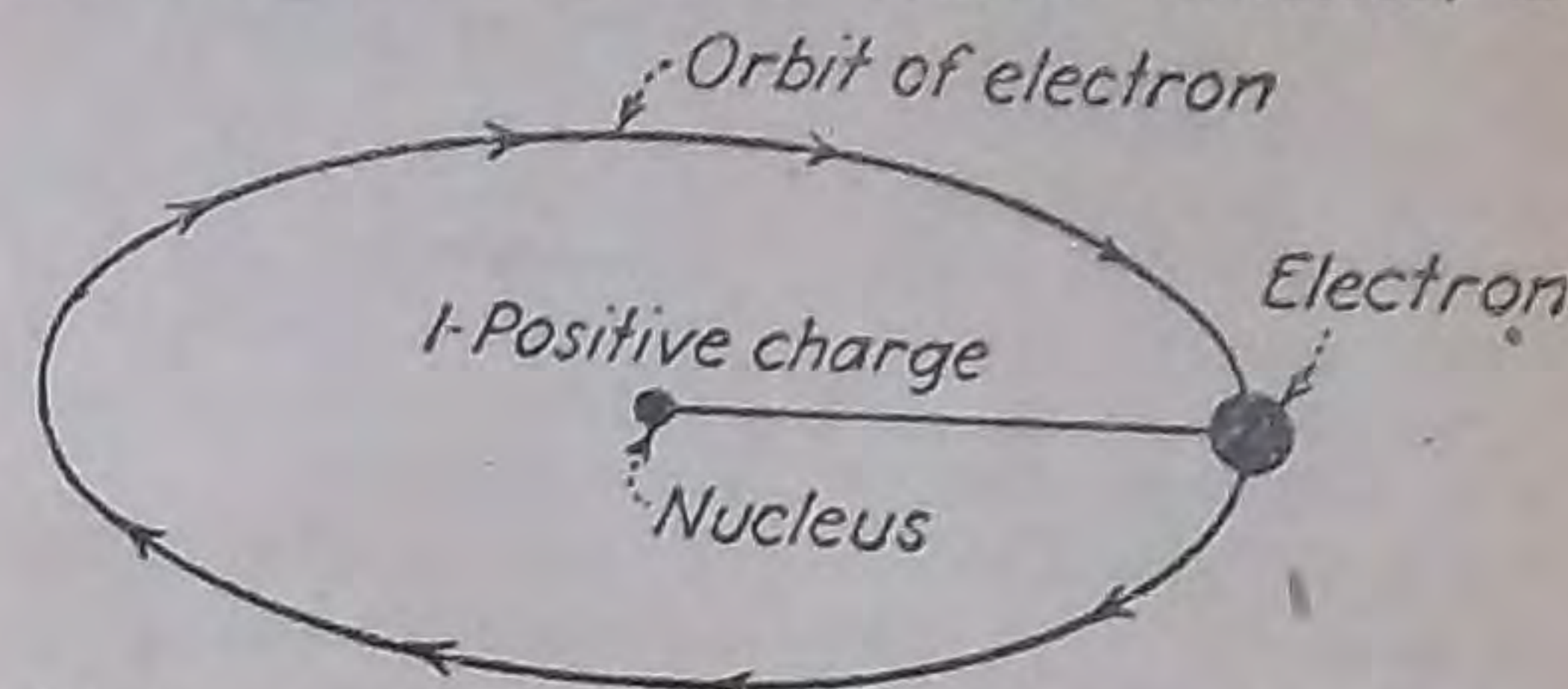
erop te gaan schieten, dan zou iedereen U voor „gestoord in Uw bovenkamer” aanzien, want geen weldenkend mensch zou zooiets doen; toch nemen wij een soortgelijk middel te baat om een atoomkern te openen. Het geweer is een stof die bepaalde stralen uitzendt en de kogels zijn minuscule deeltjes die met een dusdanige snelheid aankomen dat het atoomsamenstel inderdaad „geopend” wordt, waardoor zeer belangrijke dingen gaan gebeuren.

Doch laten wij eerst nog eenige aandacht schenken aan den bouw van het atoom; zooeven is medegedeeld dat de electronen in een bepaalde baan om de kern heenwentelen; denk niet dat al deze banen in hetzelfde vlak gelegen zijn en denk ook niet dat al deze banen precies cirkelvormig zijn. Evenmin als onze aarde in een cirkelvormige baan om de zon beweegt, evenmin bewegen alle electronen zich in cirkelvormige banen.

Het eenvoudigste atoom is het waterstof atoom, dit bestaat uit één electron dat zich om de positief geladen kern beweegt en omdat dit het minst samengestelde atoom is, wordt het gebruikt als maatstaf voor de andere; het atoomgewicht, het atoomnummer en de „lading” worden als éénheid beschouwd.

Op het waterstofatoom volgt het heliumatoom: dit heeft een atoomgewicht 4 en een atoomnummer en -lading van 2. De kern van dit atoom bestaat uit twee neutronen en twee protonen — buiten de kern bevinden zich twee electronen, die zich daaromheen bewegen.

Het idee als zouden deze negatieve ladingen verzameld zijn in twee of meerdere punten, welke punten dan als een soort dattellieten om een kern zouden wentelen, is

Oude voorstelling van een neutraal waterstofatoom: een positief geladen „nucleus”, waaromheen het eenige electron wentelt. Het waterstofatoom heeft slechts één electron.

langzamerhand weer verlaten en heeft moeten plaats maken voor de nieuwere opvatting dat deze negatieve lading regelmatig verdeeld is over de baan als een soort diffuse ring.

De stand van deze banen is niet onveranderlijk en aan wijzigingen onderhevig — gebeurt dit, dan is een duidelijke lijn merkbaar in het helium spectrum.

Aan deze twee stoffen wordt hier nogal aandacht geschonken omdat vermoed wordt, en dat met reden, dat in de zon zich het volgende proces afspeelt: het atoomgewicht van waterstof is zeer zuiver berekend niet precies één, maar 1,008; het atoomgewicht van helium is 4,00. Als 4 atomen waterstof zouden worden omgezet in één atoom helium dan is daar een vermindering in massa gelijk aan 0,032. Theoretische beschouwingen nu, toonen aan dat deze vermindering in massa, vrijkomt als energie.

Als dus in de zon, waterstof wordt omgezet in helium, komt er een aanzienlijke hoeveelheid energie vrij, die de oorzaak moet zijn van het „op temperatuur” blijven van dit lichaam.

Helium is zoo genoemd, omdat het het eerst ontdekt werd in het zonnespectrum; men kende dit gas niet op aarde en noemde het toen, naar de zon, ook wel „Helios” geheeten, helium.

Het normale heliumatoom oefent geen aantrekkingskracht uit op andere electronen; het helium vermengt zich niet met andere elementen en gaat daar ook geen verbindingen mee aan; het is een inert gas.

Op het heliumatoom volgt het lithiumatoom, dat drie positieve eenheden in de kern heeft, terwijl er drie electronen omheen wentelen in banen, gelegen in verschillende vakken — de twee binnenste electronen zijn door sterkere magnetische krachten aan de kern gebonden, dan het buitenste electron — verliest het atoom één electron, het buitenste, dan heet het een positief ion — komt er één electron bij (er zijn er dan vier, in stede van drie), dan heet het een negatief ion. Lithium vormt scheikundige verbindingen met andere stoffen.

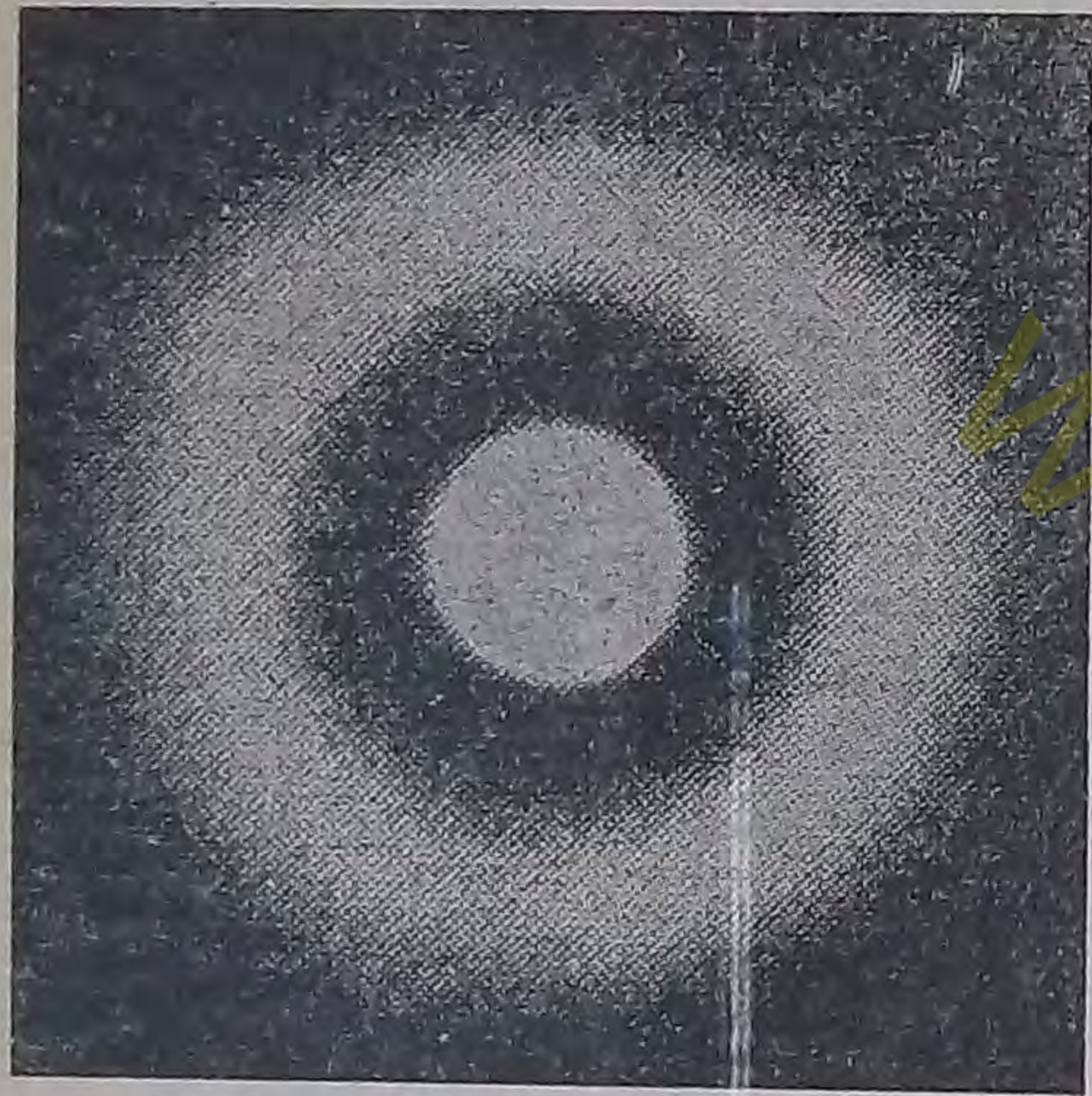
Zoo voortgaande, zou elk atoom van de bijna honderd verschillende elementen besproken kunnen worden, doch waar dit niet in de bedoeling is en voor velen een min of meer eentonig relaas zou worden, zullen we dat niet doen en ons bepalen tot enkele feiten die in den loop der jaren geconstateerd zijn.

Hoe zwaarder het atoom is, hoe ingewikkelder het stelsel van banen, waarin de vele electronen om de kern wentelen, eruit ziet; de afstanden van de diverse rondvlie-

Indien we ons een haar zóó vergroot voorstellen, dat deze lijn een gedeelte van den omtrek van een haar vormt, dan is een bijna onzichtbaar puntje met de fijnste pen gezet nog te groot om een electron aan te geven. (Straal van een haar is 10.000.000.000. maal groter dan die van een electron).

gende electronen tot de kern, is niet overal gelijk — er zijn electronen die dicht om de kern draaien, dan zijn er die daarbuiten om de kern bewegen en tenslotte heeft men buiten deze tweede groep, nog een derde, buitenste groep, die relatief ver van de kern verwijderd zijn, maar daar toch toe behooren.

Onwillekeurig stelt men zich de vraag hoe het toch komt dat deze zeer snel bewegende lichaampjes bij elkaar blijven en zoolang er niets bijzonders gebeurt, aan hun oorspronkelijke kern trouw blijven en gehoorzaam daaromheen blijven wentelen. Laat men een zwaar voorwerp, b.v. een steen, aan een touwtje rondvliegen, dan zal dat touwtje onder spanning komen te staan, welke spanning onder gegeven omstandigheden zóo groot kon worden dat het touwtje spontaan breekt en de steen wegvliegt: hieruit blijkt dat er krachten aan het werk

Nieuwe voorstelling van een atoom, waarbij de elektrische lading in de electronen een ringvormig electrisch veld vormen.

zijn die den steen dwingen zijn baan te houden; houden die krachten op te bestaan, dan vliegt de steen ineens uit zijn baan.

Men zou zich nu kunnen voorstellen dat een bekwaam schutter op een gunstig oogenblik op dien rondvliegende steen een schot lost, waardoor deze steen getroffen wordt en zijn baan verlaat, daarmede de krachten, die hem aan het krachtcentrum verbonden, verbrekend.

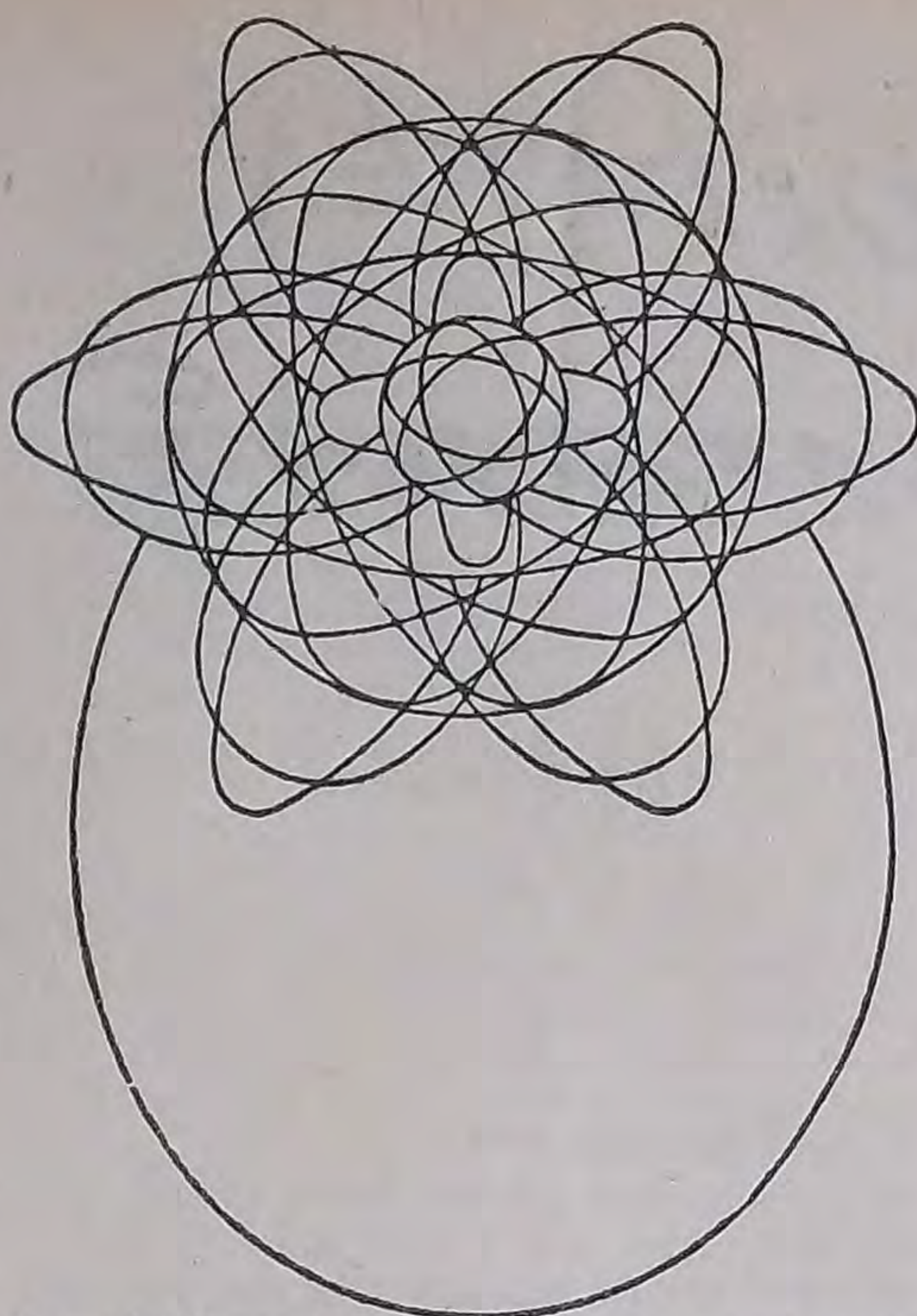
Het is nu mogelijk gebleken de samenstelling van atomen te verbreken door ze te bombarderen met bepaalde stralen die kleine deeltjes uitzenden, welke in botsing komen met het atoomsamenstel, waardoor dit opgebroken wordt en krachten vrijkomen.

De groote Albert Einstein drukte dit uit door te zeggen dat daardoor „energie” vrij kwam en gaf daaraan uitdrukking door zijn beroemde formule: $E = mc^2$.

Stoffen die „stralen uitzenden”

Reeds in 1896 ontdekte de Fransche natuurkundige Henri Becquerel dat stoffen waarin het element uranium voorkwam, het vermogen bezaten om zorgvuldig afgedekte onbelichte fotografische platen, tóch te belichten. Bij nader onderzoek bleek hem dat deze onzichtbare stralen zóo krachtig waren, dat ze door dunne metalen platen konden heenkomen en verder ontdekte hij dat deze stralen in staat waren om droge lucht, die normaal geen elektrische geleider is, wél geleidend te maken, waardoor elektrische geladen voorwerpen, die in een dergelijke atmosfeer worden geplaatst, zichtbaar hun lading verloren, hetzij negatief of positief.

Gelukkig dat onze atmosferische omgeving zich fatsoenlijk gedraagt, anders zou het ons onmogelijk zijn de accu's van onze

Voorstelling van een koper-atoom, waarin de omwentelingsbanen der electronen aangegeven zijn in een regelmatig figuur. Slechts één loopt eigenwijs een eind er buiten. (240 miljoen maal vergroot).

auto's, radio's enz. op spanning te houden, de elementen van zaklantaarns zou het niet beter vergaan; onze atmosferische lucht is dus onder normale omstandigheden niet geleidend, maar wordt onder den invloed van de onzichtbare stralen van een uranium houdende stof, wél geleidend — die verborgen stralen hebben dus een zekere werking; men zegt dat ze de lucht ioniseeren.

Andere gasvormige stoffen, worden eveneens geïoniseerd, wanneer ze door deze stralen getroffen worden.

Professor en Mevrouw Curie bestudeerden dit verschijnsel zeer zorgvuldig en tenslotte gelukte het hun de stof die de krachtige stralen uitzond in zuiveren vorm af te zonderen; deze stof werd door hen „radium” gedoopt.

Bij het onderzoek dezer stralen, bleek dat er drie soorten bestonden, die men respectievelijk alpha, beta en gamma-stralen noemde.

De alpha-stralen bestaan uit positief geladen deeltjes die door het moeder-atoom worden weggeschoten met een snelheid, ongeveer een tiende van die van het licht; deze stralen worden door een electrisch of magnetisch veld van richting veranderd.

De beta-stralen hebben een grooter doordringingsvermogen dan de alpha-stralen: zij bestaan uit negatief geladen deeltjes, die „afgeschoten” worden met een snelheid zeer dicht de lichtsnelheid nabij komend — in een electrisch en magnetisch veld veranderen zij van richting, net als kathodestrallen; door hun grootere snelheden en kleinere massa hebben ze een grooter doordringingsvermogen.

De gamma-stralen zijn ongevoelig voor de inwerking van een magnetisch en electrisch veld, zij zijn ook fotografisch niet zoo sterk als de beide eerste soorten.

Tegenwoordig is men bekend met de geaardheid van de deeltjes die weggeschoten worden en als alpha-stralen bekend zijn; het zijn helium-atomen waar twee electronen aan mankeeren, vandaar dat één alpha-deeltje twee positieve elektrische ladingen heeft.

Een volgenden keer iets meer over het bombarderen met alpha-deeltjes, en over de cyclotron. *Batavia, 31 October 1946.*

Uit het rapport VAN EEN FUSELIER

Uit de vele rapporten, memoires en dagboeken, door officieren en soldaten geschreven over tal van merkwaardige episoden uit den korten strijd tegen de Japansche horden, hebben we een ruime keus kunnen doen. Het ondervolgende fragment uit het dagboek van een fuselier van het IIde Bataljon Infanterie trof ons zeer door de ongedwongen wijze van vertellen. Zooals in vele andere dagboeken heeft de schrijver niet de bedoeling gehad zijn herinneringen aan de publiciteit prijs te geven, maar slechts een bundeltje herinneringen willen vastleggen voor zichzelf. Wanneer we hierbij bedenken dat deze memoires de heele krijgsgevangenschap door handig werden meege-smokkeld met de kans op ontdekking en verschrikkelijke straffen, dan verdient dit onbevangen eerbewijs van een soldaat aan een dapper officier zeker plaatsing.

„Onze moedige bevelhebber kolonel de Veer, en moedig was hij, dat zou niemand mij durven tegenspreken, voerde de troep, STAANDE in het terrein tusschen ons en de vijandelijke troepen in met pistool in de linker en klewang in de rechter.

De kolonel stond 15 m schuinslinks van mij en schreeuwde: madjoe, madjoe; hetgeen beteekent: voorwaarts voorwaarts. Deze voorwaartsche commando van den kolonel was van zeer korten duur, want een Japansche mitrailleurschutter doorzeefde dezen dapperen man en viel onze kolonel op het veld van eer.

Toen de kolonel viel, was er niemand meer die commando's gaf.

Eindelijk stond een Amboneesch Sergeant op, uit zijn opstelling, de klewang in zijn hand, boven Kolonel de Veer, zijn hoofd en schreeuwde, „Attakeeren”.

En daar vloog en rende de resteerende troep — er waren een paar door den vijand neergemaaid — op de Japansche mitrailleurstellingen af, soldaten met bajonetten op het geweer, soldaten met klewang in de handen, attakeeren de Japanners.

Doch tientallen, misschien wel een honderdtal vielen gewond op het veld neer. Slechts een klein getal, ruw geschat nog honderd man, bereikte den vijand, 2 Japansche mitrailleurs in onze handen, doch de 2 andere stukken met personeel gingen onder.

Dit viel mij de lafheid van de Jappen, dat ze nog van door gingen, vooral toen ze de krijgskreten van de Ambonneezen, Menadoneezen, en Timoreezen hoorden, het leken wel kreten van uit de hel losgelaten duivels. En woest dat zij waren toen zij zagen, dat hun dappere kolonel neerviel. Want wijlen kolonel was een goed, kalm en rechtvaardig regimentscommandant, hij was zeer gezien onder de manschappen van het 4e R. I., vooral voor de Ambonneezen van Magelang was hij een goed vader. Hij was wel streng en model zeiden vaak de Ambonneezen, maar hij is goed en niet veel ditjes en datjes”.

ZIJN SOLDATEN

FRANSE

UNCLE SAM VINDT VAN NIET

Over geheel Europa tracht een opgejaagde Uncle Sam schoonmaak te houden onder de gedragingen van zijn losbandige, zorgeloze en soms zelfs beslist misdadige soldaten.

De kleine Franschman kwam hijgend en glazend het „U.S. Army Claims Office” te Reims binnen. Het bleek, dat den avond tevoren, mijnheer en mevrouw in een auto gezeten waren, welke door enkele Amerikaansche soldaten, opereerend onder hoogen cognac-druk, gestopt werd. Na enkele onplezierige opmerkingen aan het adres van mijnheer, en enkele onaangename insinuaties aan het adres van mevrouw, trokken de soldaten beiden uit den wagen, namen hem in bezit, en reden heen. Den volgenden morgen vond mijnheer de auto terug, opvallend om een boom heen gedrapeerd. Vijftien minuten nadat mijnheer het kantoor binnengestapt was, verliet hij het weer, stralend.

Le gentil capitaine américain had zijn verhaal aangehoord en daarop beloofd dat, na een nauwkeurig onderzoek, de wagen in haar oude glorie op kosten van de U.S., aan den eigenaar teruggegeven zou worden.

Door het betalen van gerechtvaardigde eischen tot schadevergoeding tracht Uncle Sam de geschokte gevoelens van diegenen, die door het Amerikaansche leger beleedigd werden, of denken dat zij dat werden, te sussen. Wij hebben bedragen betaald vanaf \$ 0,50 voor het breken van een ruit, tot \$ 5.000,— voor het uitbranden van een huis, veroorzaakt door 2 Amerikanen, die domweg de zaak in brand hadden gestoken, alleen omdat zij in zoo langen tijd geen behoorlijk brandje meer hadden gezien.

Het Schadebureau heeft ongeveer \$ 5.000.000,— uitbetaald aan ± 30.000 Europeanen. Tenminste een bedrag van ongeveer \$ 5.000.000,— is op ons lenlease tegoed afgeschreven door de geallieerde regeeringen.

Krijgt U nu niet den indruk, dat Uncle Sam dollars aan het rondstrooien is aan een ieder, die er maar om vraagt. Wij betalen b.v. niets voor schade, veroorzaakt door gevechten. Voor iedere \$ 1.— schadevergoeding die bij ons wordt ingediend, betalen wij slechts \$ 0,30,— en zelfs dit nog met groote terughoudendheid. In feite zijn wij voor ons eigen bestwil zelfs té voorzichtig en schriel geweest.

\$ 2 bij speciale wet.

Gedurende den eersten Wereldoorlog kon zelfs een claim van \$ 2,— alleen gehonoreerd worden na een speciale wet van het Congres. Maar onder de „Buitenlandsche schadevergoedingenwet” van Februari 1942 kunnen wij claims in behandeling nemen voor schadevergoeding aan buitenlandsche levens en bezittingen, tengevolge van de gedragingen van onze gewapende machten, — behalve bij gevechtsacties — zoowel in als buiten diensttijd. Heden ten dage heeft in West Europa iedere stad van eenige beteekenis een schadebureau, en mobile teams controleeren de minder dicht bevolkte. Over het algemeen heeft de dienst de beschikking over zeer capabele menschen. De meesten zijn rechtsgeleerden of schaderegelaars, die een intensieve legertraining ondergingen op het gebied van schadevergoedingen, voordat zij naar Europa gingen.

Een van onze allereerste eischers was een vertoornde boer, die vertelde dat zijn stamboekkie drachtig was van een kalf, van welk biologisch gebeuren hij het Amerikaansche leger de schuld gaf. Het bleek, dat een legertruck het rek, dat zijn prijskoe scheidde van zijn buurmans minderwaardige stier, had omvergereden. Deze stier nam de gelegenheid te baat zich te verbroederen! Onze schaderegelaar betaalde het verschil in prijs tusschen een „hooggeboren” kalf en een „doodgewoon”.

Niet alle eischen zijn humoristisch. Er zijn meer gevallen van verkrachting, huisvredebreuk en „rampassen”, dan het Amerikaansche publiek zich wel realiseert. Een van de meest tragische gevallen vond plaats in Frankrijk, toen 7 Amerikaansche soldaten een boerderij binnendrongen, den boer vastbonden en zijn vrouw en dochter verkrachtten waar hij zelf bij was. Helaas

staan noch onze, noch de Fransche wetten een schadevergoeding toe voor toegebracht leed en pijn. Wij hadden met genoeg alle 7 bandieten laten hangen wanneer we ze te pakken hadden kunnen krijgen — hetgeen niet het geval was. Al wat wij konden doen was het betalen van de doktersrekening, tot een bedrag van \$ 40,—.

Alcohol en Vuurwapens.

Alcohol en vuurwapens zijn een gevaarlijke combinatie, en onze soldaten hebben voldoende onschuldigen in Europa vermoord om de buitenlanders ervan te overtuigen, dat onze Chicago-gangsterfilms niet eens zoo bijzonder overdreven zijn. Op zekeren nacht werd een groepje Amerikanen uiteindelijk den toegang tot een café in Frankrijk ontzegd, nadat zij getracht hadden het letterlijk af te breken. Zij kwamen terug, mét hun geweren. In het daarop volgend straatgevecht werd een onschuldige voorbijganger getroffen — en wel door een Franschen kogel — zooals later bleek. Wij betaalden, aangezien de feiten uitwezen dat Amerikaansch wangedrag dit feit veroorzaakt had.

Onze schadedienst stelt zich gewoonlijk in op de wetten en gebruiken van de desbetreffende landen. Dies geviel het, dat wij, toen een dronken Yank een passerende Franse doodschoot, ons baseerden op het ongevoelige harde Fransche legersysteem, bij het vaststellen van de verdiensten die deze vrouw genoten zou hebben, en wij raadpleegden haar kaart om te kunnen nagaan hoe lang zij gewerkt zou hebben.

De regeling was wel ongeveer zoo sentimenteel als het oplossen van een algebra-vraagstuk.

Plunderingen door onze troepen zijn de gebruikelijke grapjes in het leger. Maar is het lang niet altijd grappig voor de geschokte geallieerden, wier huizen vaak door de terugtrekkende moffen intact waren gelaten, om daarna echter te worden geplunderd door onze overwinnende Amerikanen. Toen een zekere Franse naar haar geruïneerd kasteel terugkeerde, dat zoowel door de Duitschers als door de Amerikanen als legerplaats was gebruikt, barstte zij in tranen uit, onder het uitroepen van „Kijk

Na elken wereldoorlog schijnt een golf van criminaliteit te moeten gaan over de toch reeds zoo geteisterde wereld. De buitenlandsche pers heeft in de eerste maanden na den oorlog dagelijks ettelijke kolommen kunnen wijden aan de ruimste variatie van wandaden die men zich denken kan. Dit artikel hebben wij overgenomen uit één der leidende Amerikaansche periodieken, de „Saturday Evening Post”. Op typisch Amerikaansche wijze is een ruime staalkaart van misdaden ongecommentarieerd opgenomen. De lezer mag zelf zijn conclusies trekken. Wanneer wij denken aan den roem die „G. I.-Joe” zich in den oorlog heeft verworven en daarna de smet zien, die in sommige Europeesche landen door onnadenkende kerels op Joe's uniform geworpen is, dan kunnen we ons indenken hoe ellendig onze wapenbroeders van Uncle Sam, die wél weten hoe het hoort, zich moeten voelen. Nog altijd is de beste soldaat niet hij, die de hardste klappen uitdeelt, maar hij, die zichzelf het best in de hand houdt.

toch eens, wat die ellendige Duitschers met mijn prachtig huis hebben gedaan”. De Amerikaansche soldaten, die het kasteel in gebruik hadden, dorsten haar niet te vertellen dat de terugtrekkende Duitschers het kasteel vrijwel in tact hadden achtergelaten. De Amerikanen zelf hadden vrijwel alles wat verplaatsbaar was, gestolen. Door zulke gedragingen heeft ons leger een spoor nagelaten van weersin, welk spoor onze claimdienst weer moet trachten uit te wisschen. Maar dit baantje is zeker niet eenvoudig. Bovendien is ons systeem verre van volmaakt. Wij zijn zoo vastbesloten geen cent meer te betalen dan strikt noodzakelijk is, dat wij in werkelijkheid er zelfs nog op verliezen, om maar niet eens

*

Het was niet zo'n gewone landing, die we eens bij Maroenda-besar ondernamen. Niet omdat het gevaarlijker was dan anders, maar omdat een nachtelijke tocht over zee in een landingsvaartuig van de Marine nu eenmaal iets bijzonders is voor een zandhaas. De invasie in Frankrijk leek ons plotse-ling niet eens zo'n geweldige onderneming meer. Toch kregen we bij de nadering van de kust wel het gevoel, dat de vergelijking Normandië-Maroenda niet helemaal opging. Er werd niet op ons geschoten, en na een wandeling door modderig water, die niets verfrissends had, kwamen we in een bijna verlaten kampong. Slechts kippen, geiten en ganzen liepen er rond.

We kwamen niet voor niets, dus: „Huizen doorzoeken!”

Alzo doende kwamen we in een huis, dat veel weg had van een kazerne. Er stond tenminste boven de ingangen der kamers „seksie 1”, „seksie 2” en „seksie 3”. We vonden een namaak handgranaat en wat Jappenpetjes en het stond dus voor ons vast: Dit is een broeinest, dat grondig doorzocht dient te worden. Er stond een brandkast. „Daar zitten natuurlijk de papieren in!” bedacht een van ons. „Zullen we hem eens openmaken?”, vroeg een ander, alsof hij de sleutel in z'n zak had. Ondertussen waren we er allemaal wel van overtuigd, dat het landsbelang onvoorwaardelijke opening van de kast eiste.

Maar hoe? We vonden een roestige beitel, een dito vijl en een hamer. Het was inmiddels twee uur in de middag en een gewezen scheepsbouwer begon met de sloopwerkzaamheden. 't Duurde lang voor er een deuk was, steeds harder stroomde het zweet. Drie uur: er ontstond een klein gaatje, dat helaas nutteloos bleek te zijn.

Even werd onze sloper afgelost, maar spoedig nam hij de hamer zelf weer op. Na

Vervolg pag 10.

Op de muur van een oud fort, gelegen midden in het - T.R.I.-gedeelte van Palembang, zitten de Roode Olifanten en bekijken kritisch het leven in de stad

avond. Zij namen den korten weg door het Amerikaansche kampement heen, alwaar een zenuwachtige soldaat beiden doodschoot. Dit was daarom te tragisch, omdat beide jongens de eenige zoons waren van een wat ouderen boer, die de plaatselijke verzekerder was geweest. De commissie argumenteerde dat onze soldaat, alhoewel fout, zenuwachtig was tengevolge van gevechtsacties, die 50 mijl verder plaats vonden. Daarom was dit een „gevechts”-conditie, en wij betaalden niet. De beroorde vader had geen andere keus dan een beroep op het Congres, dat vermoedelijk nooit iets merover zal hooren.

Een ander geval. Twee Amerikaansche soldaten, die een benzinetruck bestuurden, scheidden zich af van het convoi, en brachten een plezierigen nacht door in een klein Fransch dorpje. Den volgenden morgen waren zij onachtzaam bij het verhitten van kofiewater. De truck vloog in brand en ontspoorde, waarbij verscheidene burgers het leven lieten, en velen gewond werden, terwijl bovendien het halve dorpje in asch werd gelegd. Wij betaalden ook hier niets. De schadecommissie stelde vast, dat de benzine, die in de truck werd vervoerd, bestemd was voor tanks, die spoedig in actie zouden gaan, en zodoende was ook dit een „gevechts-oorzaak”. Het bewuste dorpje lag 150 mijl achter het front.

Natuurlijk zijn er voldoende valsche of belachelijke eischen om onze officieren vastbesloten te doen zijn zich niet te „laten nemen”. In een zeker Fransch dorpje verzocht onze officier een bijeenkomst samen te roepen van 40 burgers, die eischen wegens plundering hadden ingediend. De officier begon ze te ondervragen. Toen er een oud dametje aan de beurt was, barstte ze in tranen uit. Hij maakte zijn verontschuldigen en verzekerde haar dat het niet in zijn bedoeling was haar gevoelens te kwetsen. „Dat is het niet”, zei ze, „ik schaam me er zoo over dat wij allen willen probeeren U te laten betalen voor iets dat door de menschen in deze kamer, inclusief de burgemeester, is gestolen”.

Te langen leste besloten de menschen dat de heele zaak zoo ingewikkeld was, dat zij al hun eischen zouden laten vallen.

In Noorwegen was ik op BJ-day aanwezig bij een feestje op den daktuin van een officiersclub, alwaar enkele opgewekte Amerikanen lichtspoor kogels aan het afvuren waren. Een 65-jarige Noor, die juist op het punt stond naar bed te gaan, stak zijn hoofd uit het raam om te zien wat er aan de hand was. Een groene vuurbal trof hem. Zoowel hij als zijn slaapkamer ver-toonden de sporen van een brand. Maar toen een schaderegelaar bij hem kwam, weigerde de man meer dan \$ 20,— te vragen. „Het was het mooiste vuurwerk dat ik in langen tijd in Noorwegen zag”, grinnikte hij apprecieerend.

Eens, het was in Frankrijk, maakte een Amerikaansche legertruck een klein optrekje met den grond gelijk, doordat de bestuurder onvoorzichtig reed.

De boer diende een eisch van \$ 150.— in. Wij vonden dit redelijk en zonden hem een chèque. Twee dagen later werd deze chèque geretourneerd met een brief. „Ik heb er nog eens over nagedacht”, schreef de boer, „maar ik heb besloten dat een bedrag van \$ 150.— wel een zeer lage prijs is voor de bevrijding”. Dit briefje listten zij in.

De edelste drijfveer is het algemeen welzijn

(Virgilius)

te spreken van het verlies van goodwill. De hoofdzak ligt in onze omslachtige, overvoorzichtige methodes bij het betalen van kleine eischen — onder de \$ 100,— die de hoofdschotel vormen van alle eischen tot schadevergoeding.

Bij ons kost de behandeling van een claim tot een bedrag van \$ 5,— evenveel tijd als één van \$ 5000,—, ongeveer een week of 6, terwijl beide claims honderden dollars aan administratieve kosten vorderen. Na het eindeloos invullen van formulieren en het afnemen van kruisverhooren, heeft menig eischer het kantoor uiteindelijk verlaten, mopperend over die „Amerikaansche efficiency” (Tusschen twee haakjes, de Britten betalen ongeveer 500% meer per eisch dan wij doen).

De tweede zwakke plek is de droeve conditie, waarin de menschen verkeerden, die volkomen gerechtvaardigde eischen indienen tot een hooger bedrag dan \$ 5000,—. Het is den schadedienst verboden deze te betalen, maar zij doet wel de noodige onderzoekingen. Zijn de gevallen waar, dan wordt de zaak naar Washington verwezen voor het nemen van actie door het Congres.

De wagen werd de volgende morgen door meneer gevonden, opvallend om een boom gedrapeerd.

Maar voorzover het de menschen in Europa betreft is er niemand, die kan vertellen of er iets aan gedaan wordt.

Een eischer spendeerde \$ 40.000,— aan het herstellen van zijn voorvaderlijk huis, dat doorzeefd was door lichtspoor kogels, afgevuurd door feestvierende Yanks. Wij vonden een bedrag van \$ 12.000,— voldoende. De zaak werd doorgegeven naar Washington, en de man..... wacht nog steeds.

De derde zwakke plek is minder ingewikkeld, maar misschien wel de voornaamste van alle. Het Leger heeft nagelaten zijn schade-regelaars duidelijk te maken dat zij zoowel goodwill-agenten zijn als bewakers van publieke fondsen. Niemand wenscht dat zij over zich heen laten loopen. Maar aan den anderen kant zou een iets royaler afhandeling van eischers ons onheele gebieden van ons vervreemd door het weigeren van een \$.0,— claim, waarvan de eisch dusdanig redelijk was, dat zelfs de Amerikanen hierdoor geschokt waren. Een van onze moeilijkheden vloeit voort uit het feit, dat wij vastbesloten zijn geen eischen in te willigen voor schade, veroorzaakt door oorlogsactie. Het is zeker een gezonde regel, maar wij hebben het in de practijk verknoeid.

Eén zoo'n feit vervreemde een heel gebied in België van ons. Tijdens een gevecht daar in de buurt spoedden 2 jongelui van 16 en 17 jaar zich naar huis, teneinde voor de avondklok thuis te zijn, die juist verlaat geworden was tot middernacht op Kerst-

De

SPOOKSCHOENER

(Vertaling van „The Phantom Schooner” door Bill Beatty, verschenen in „The Sydney Morning Herald van 12 October 1946).

Australië bezit uitgebreide gebieden in den Zuidelijken Oceaan en om den Zuidpoolcirkel zooals Queen Mary Land, King George V Land, South Victoria land, alle behoorende tot de „Commonwealth”. Het is in deze wateren dat zich een der meest fantastische voorvallen ter zee heeft afgespeeld....

Op 22 September 1860 opende Kapitein Brighton van de walvischvaarder „Hope” zijn scheeps-journaal en schreef onder den datum het volgende: „Een walvisch gesignaleerd. Volgden haar voor uren, maar uiteindelijk ontsnapte zij ons. Zijn nu vlak bij den ijsmuur”.

Dat was alles wat hij had te rapporteren. Weinig vermoedde hij, dat hij binnen een uur het wonderlijkste rapport in zijn journaal zou noteeren, dat ooit door een schipper geschreven werd.

Terwijl hij op weg was naar het dek kwam er van den ijsmuur eenige honderden meters verwijderd, een onheilspellend gekraak. Nog eens en nog eens herhaalde zich

een klein uurtje was de deur open, maar er zat nog een deurtje achter. Er moesten dus in totaal nog drie deurtjes geopend worden.

Door taaie volharding sneuvelde ook het binnendeurtje voor de niets ontziende kracht der slopers. Het is logisch dat eerst de verkeerde helft van de kast wordt geopend, dus we verbaasden ons niet toen de inhoud bleek te bestaan uit een beetje waardeloos papier en een soort sierkoord. Het laatste hing de sloper als een lauwerkrans om z'n bezwete nek.

Het was vier uur. „De waardevolle papieren zitten natuurlijk in de andere helft van de kast!” merkte iemand snugger op. „We zullen zien”, sprak de sloper fier, „ik weet nou precies hoe ik het aan moet pakken”. Inderdaad, het ging veel vlotter. Om een uur of vijf leek het erop, dat het tweede binnendeurtje spoedig zou bezwijken.

We kropen wat dichterbij, bij iedere hamerslag het hoofd omdraaiend voor de metaalsplinters.

„Nu komt het,” beweerde onze sloper plechtig en met een gebaar, dat eerbied afdwong, werd het verwrongen deurtje een beetje opengetrokken. De sloper tastte met één hand in het duister van de kast. „Leeg!” dachten wij, en we vonden het jammer. Hij had zo z'n best gedaan!

Maar langzaam, om de spanning te verhogen, trok de sloper z'n arm terug. Hij had beet! Z'n gezicht verried echter teleurstelling. Het waren geen papieren, want we hoorden niets kraken. Het was iets van katoen, iets wits. Een soort pantalon. Er zaten fraaie kantjes aan, geen mottengaasje ontierde het voorwerp. Even was het stil.

Toen staken we onze afkeer voor dit ouderwetse dameskledingstuk niet meer onder stoelen of banken.

„Nou zie je es, hoe 'n zootje het hier in huis was!” prullipte de sloper. Beschaamd, terwijl allerlei verzonnen histories door ons hoofd speelden, wendden wij ons af.

G. R.

dit met het donderend geluid van kanonschoten in de kille, stille avondlucht.

De bemanning staarde over de tusschenvallende streep water naar den ijsmuur. De walvischvaarder was echter ver genoeg verwijderd om veilig te zijn. Toen, met een wijd echoënd gedonder spleet de torenhooge muur uiteen. Honderden tonnen ijs ploften in de zee, groote fonteinen van groen water opgooiende.

Plotseling uitte een der matrozen een verschrikte kreet en wees met een bevenden vinger naar de verschijning voor hen. De mannen verstijfden van angst en eenigen begonnen gebieden te mompelen toen Het Ding hen langzaam naderde. Zelfs de moedige Kapitein Brighton voelde het koude angstzweet op zijn voorhoofd parelen. Want, daar uit het bevroren hart van den gespleten ijsmuur kwam een spookschip drijven!

Daar uit het bevroren hart van den gespleten ijsmuur kwam een spookschip drijven.....

Het dek van dit schip lag bedolven onder ijs en aneeuw.

De zellen hingen los en flapperden in gescheurde, bevroren reepen; het tuig was verward en verteerd en hing hier en daar in groote lussen als galgentouwen. Het dek en de romp waren ingedeukt en vertoonden teekenen, als geslagen door de hand van een reus. Maar hoe grimmig en spookachtig het schip ook mocht zijn, het was de aanblik van de bemanning, die aan de opvarenden van de „Hope” een schorre kreet van ontzetting ontlokte. Want op dat met ijs bestrooide dek waren zeven doode mannen, als standbeelden in hun bevroren witheid.

„De Vliegende Hollander! Daar heb je hem, schipper! De Vliegende Hollander!”

Hoewel hij inwendig angst voelde, begreep Kapitein Brighton dat het absoluut noodzakelijk was om de paniek, die er onder zijn bemanning begon te heerschen te kalmeeren. In een zoo schamperen toon, als hij maar kon voortbrengen richtte hij zich tot zijn mannen:

„De Vliegende Hollander, onzin! Beman een boot voor mij, dan zal ikzelf aan boord van jullie spookschip gaan!”

Zijn koelbloedigheid had het verlangde resultaat. Toch moest hij al zijn moed bijeen schrapen om voet te zetten op dat ruigbevroren stille dek met die doode mannen. Zijn voetstappen echoden spookachtig toen hij naar de hutten onder dek liep.

Toen hij een deur opende, schrok Brighton terug. Daar, achterover geleund in een stoel met een pen in de hand en het scheeps-journaal voor hem zat een collega-kapitein.

„Uw schip — wat is de naam van Uw schip? Wat is er gebeurd met U allen?”

De man bleef stil, onbewegelijk. De Kapitein van de „Hope” sprak tegen een dooden man. Zijn blik viel op het journaal, dat opengespreid voor de onbewegelijke figuur lag. Hij las, wat de nu doode hand het laatst geschreven had:

„4 Mei 1823. Sinds 71 dagen geen voedsel. Ik ben de eenige, die nog leeft aan boord.”

1823 — zeven-en-dertig jaar terug! Gedurende dien ongelooflijk langen tijd was het vreemde schip opgesloten geweest in het hart van den reusachtigen ijsmuur.

In een andere hut werd het lichaam van een vrouw gevonden — de kapitein's vrouw. Ook zij was, gelijk alle anderen, buitengewoon goed geconserveerd gebleven door het ijs.

Het schip was de Engelsche schoener „Jenny”, die een halven menschenleeftijd te voren van de haven van Lima te Peru was vertrokken.

De negen aan boord ontdekte lijken werden met de meeste plechtigheid op zee begraven.

Eenige maanden later overhandigde Kapitein Brighton, na zijn terugkeer in Engeland aan de Admiraliteit het scheeps-journaal van de „Jenny”, het schip, dat zulk een wonderlijk lot tegemoet gezeld was.

Men kan toegeven en gebral verdragen, niet uit zwakheid, maar door zelfbeheersching.

(Chin. Spreekwoord).

HEIMWEE....

Van de week ga ik met verlof naar Nederland. Thuis weten ze er niets van, in Batavia ook niet; ik ga doodeenvoudig. Op het vliegveld is wel een kist over; ik heb eens gekeken hoe die lui daarmee omspringen en dat zal wel gaan. Ik weet het wachtwoord, loop domweg door de posten heen, stap in en smeer hem. Verder geen gepieker; moeilijkheden overwin je, zegt mijn commandant, op de geest komt het aan. Nou, die geest is prima, maar hij wil even naar huis.

Ik stuur geen telegram, ik laat me niet afhaken. Ik wacht tot het donker is, pionier door de tuintjes van de burens en ga op de kolenkist zitten; achter laat mijn vrouw de gordijnen altijd open.

De kinderen zijn zich aan het uitkleden, boven; ik hoor ze, maar ik laat niets merken, nog niet.

De kamer is niet veranderd, ik kan er zó weer instappen. Op de schoorsteen staat trots een plakprent, gekleurde rondjes en vierkantjes; van Trijn. Ze is vijf nu; nog altijd een propje, schrijft Trude.

Gert's schoolboeken liggen op tafel, open; hij helpt zeker even in de keuken. In de hoek zie ik blokken. Kijk, daar ligt de schoorsteenveger die ik voor Jantje kocht; de nek is lang en slap geworden, hij speelt er veel mee.

Ik mis iets: de wieg. Die stond naast de schoorsteen. Waar is-ie nu? Waarom staat de wieg er niet? Ik begrijp er niets van: we hebben toch een baby, 10 maanden. Ik heb 'm nog even gezien in zijn roze truitje; ogen die stil voor zich uitstaarden, een duimpje dat zuigende lippen zocht. Dom ben ik, Trude brengt de wieg altijd naar de slaapkamer tegen de avond; echt dom van me; 't is natuurlijk allemaal goed, dat schrijft ze toch.

Ze komen van boven; roef, dat is Jantje, op zijn billen langs de trap; heb ik hemzelf voorgedaan. Trijn loopt voorzichtig; ze houdt de leuning vast; ik zie het niet, maar ik weet het. Daar zijn ze, in pyama. Hoe krijgt moeder het voor elkaar.

Janneman nog even kwiek als vroeger, steviger; wat een kerel al. En Trijntje. Heb je ooit zo'n lief kind gezien? Ze lijkt op moeder, maar heeft toch ook iets van mij, tenminste dat zeggen ze. 'r Haar hangt los, lang al. Straks komen er vlechten in. Ik weet precies hoe dat gaat, kammen, even nakijken want je kunt nooit weten, en dan in elkaar draaien tot twee parmantige staartjes. Ze gaat op de grond zitten, kalm, naast Jantje, die zijn houten wagen onder tafel uit rukt. Het ene wiel loopt scheef, zit veel te los; zorgt Gert daar niet voor? Dat kan hij toch best.

Daar komt mijn vrouw, kleine Anneke op de arm en gaat aan tafel zitten. Even spelen. Eerst strijkt ze een pluisje van het tafelkleed. Zo is ze, beheerst. Trijn heeft dat van haar; Jantje niet, dat is vader's driftkop.

Dat is nou Anneke! Ik heb er wat moeite mee. Waarachtig ze kruipt al. Het kopje beweegt slingerend heen en weer, de handjes graaien naar Gert zijn boeken. Stel je voor, dat is mijn dochter.

Is mijn vrouw niet erg stil? Waar denk je aan, meisje. Je weet niet dat ik zo dicht bij ben en ik zeg nog niets; ik moet je bekijken. Het is zo lang geleden

dat ik naar je kijken kon. Je bent moe, ik zie het aan je handen die op tafel liggen. Het valt niet mee voor je alleen; maar het wordt weer als vroeger.

Gert komt binnen met een stapel borden. In het buffet, netjes. Als hij klaar is, zie ik zijn gezicht; prettig gezicht, open, flink. Kun je hebben, zó jongen; helpt zijn moeder. Straks praat ik met hem, over vrienden, liefhebberijen, school. Ik ga vertellen van de reis, van Indië, van de troep. We lopen een straatje om samen, twee broers die elkaar begrijpen.

Het haarcereemonieel is geëindigd, de piekjes staan stijf achteruit. Dan de klepperman. „Lieve klepper houd de wacht, ik ga slapen, goeden nacht”. Hun stemmetjes

schieten wat uit, nu en dan, maar Trude houdt ze vast in de melodie. Ik heb moeite om te kijken; wat is dit mooi.

Nu gaan ze naar boven. Nee, eerst naar den schoorsteen. Er staat een portret dat ik me niet herinner; ik kan het maar half zien. „Nacht pappie”, zegt Jantje. „Nacht lieve pappie”, zegt Trijn. Mijn handen klemmen zich om de deksel van de kolenkist.

Nee ik ga niet met verlof; dat verhaal van die vliegmaschine is maar nonsens. Ik moet mijn tijd uitdienen, eerder laten ze me niet gaan.

„Goed, ik doe een robbertje mee, deel maar vast”.

Straks ga ik een brief schrijven. Maar ik wou toch zo graag, dolgraag even zelf gaan kijken.

Bij 95 k.m./u. is de remweg 80 meter

Op een goede, stroeve, droge weg, met banden waarvan het loopvlak niet is afgesleten, is van deze 80 meter nog wel iets af te knabbelen. Misschien kan men met sommige lichte wagens met een zeer goed remsysteem, onder de gunstigste omstandigheden wel een remweg van 50 meter bereiken, bij deze snelheid.

Maar hoeveel rijdt U nog in de schrikseconde?

Maar dit is dan nog altijd de zuivere remweg, d.w.z. de afstand, die afgelegd is van het ogenblik, dat de remmen pakken, tot het moment dat de wagen stil staat. Hier moet echter nog bijgeteld worden de afstand, die de wagen aflegt tijdens de z.g. schrikseconde.

Deze schrikseconde is de tijd, die verloopt tussen het zien van een eventueel obstakel op de weg en het intrappen van de rem.

en dan de SCHRIKseconde!

Een hele reeks gebeurtenissen in Uw zenuwstelsel

Stelt U zich voor dat U achter het stuur zit en dat plotseling een fietser, zonder enig teken te geven, vlak voor U de straat oversteekt. Een geval, dat helaas nog al vaak voorkomt. Wat moet er nu allemaal gebeuren, vóórdat Uw voet de rem intrapt? Ten eerste moet het beeld van het plotseling nog opduikende obstakel van Uw oog worden overgebracht naar een plek ergens achterin de grote hersenen. Daar wordt het beeld verwerkt.

Nu worden via een geleidingsbaan de motorische cellen in Uw slaapstreek aan het werk gezet. Bij geoefend, snel reagerende autobestuurders gebeurt dit al, vóór zij zich eigenlijk bewust zijn wat er voor hen op de weg aan de hand is. Bij hen gaat het dus automatisch. De motorische cellen

zenden op hun beurt, via een paar tussenstations, hun impulsen uit, die de spieren van Uw been doen samentrekken, resp. ontspannen.

Een hele reeks van gebeurtenissen dus, vóórdat de rem eindelijk wordt ingetrapt! En die pakt ook nog niet eens direct aan!

Natuurlijk loopt dit alles wel bliksemsnel achter elkaar af, vooral bij die bestuurders, waarbij de verbinding tussen het ontvangen van de optische indruk en de motorische hersencellen automatisch tot stand komt.

Maar toch is er enige tijd voor nodig: dat is de „schrikseconde” of reactietijd.

In de praktijk verloopt deze hele reeks van gebeurtenissen in ongeveer één seconde, vandaar de naam. Bij sommige duurt de „schrikseconde” dan ook in werkelijkheid wel twee seconden.

De landbouw zal nog jaren groote behoefte blijven vertoonen aan goede werkkrachten.

Jonge boeren willen emigreeren en landarbeiders trekken naar de steden

Over eenige jaren betere emigratiekansen?

In Nederland doet zich het naoorlogsch verschijnsel voor, dat er in verschillende deelen van het land gebrek is ontstaan aan landarbeiders, terwijl in andere gedeelten van het land een overschot is aan boerenzoons, die gaarne een bedrijf willen beginnen in Noord-Oost-Polder, dan wel emigreeren willen naar het buitenland. Het verschijnsel van het tekort aan werkkrachten doet zich vooral voor op de vruchtbare kleigronden en dan zoowel in het akker- als in het weidebedrijf. Het overschot van jonge boeren is het gevolg van de in andere streken, vooral ook in het Zuiden met zijn overwegend kleinere bedrijven, voorkomende hooge geboortecijfers, terwijl van de talrijke boerenzoons een groot aantal liefde heeft behouden voor het landbouwleven en dus gaarne boer wil blijven.

Het gebrek aan landarbeiders heeft ten gevolge gehad, dat de loonen ten platte- lande in de laatste jaren zeer zijn gestegen en feitelijk op stedelijk peil zijn gebracht. Toch heeft dit den trek naar de industrie en naar de stad nauwelijks vermogen te remmen. De fabrieken vragen nog steeds personeel, dat ze verder scholen en heel veel jongens van het platteland zoeken en vinden een baan buiten het boerenbedrijf. Indien ze zich niet de moeite getroosten van een goede vakopleiding, kan hun dit veel teleurstelling brengen. Een feit is echter, dat de boer weinig mensen kan krijgen en de mensen, die hij heeft, duur betaalt, terwijl hij in het tekort aan landarbeiders tracht te voorzien door de aanschaffing van machines, die echter door allerlei redenen thans ook maar niet in een onbeperkt aantal zijn te verkrijgen. Uit alles blijkt, dat de Landbouw nog jaren een groote behoefte zal blijven vertoonen aan goede werkkrachten en bereid zal zijn behoorlijke loonen te betalen.

De Regeering zal daarbij vooral de taak hebben de vakopleiding zooveel mogelijk te bevorderen. En niet alleen, zooals voorheen al in toenemende mate geschiedde, op theoretisch, maar ook op practisch gebied. Het is toch duidelijk, dat de toenemende mechanisatie geheel nieuwe eischen zal stellen aan jonge boeren en landarbeiders. Terwijl voorheen een goed deel der akkerwerkzaamheden met de hand en met betrekkelijk eenvoudige werktuigen achter paarden geschiedde, begint zich het werken met tractoren steeds meer baan te breken. Zelfs werkzaamheden als het hakken in de bietenvelden, het rooien van aardappelen, lijkt rijp voor machinale bewerking, terwijl het machinemelken, waar men vroeger in ons

land niet aan wilde, thans in het middelpunt van de belangstelling staat. Op de landbouwtentoonstellingen, dit najaar op vele plaatsen weer gehouden, waren groote inzendingen landbouwwerktuigen, waarvoor van de zijde der boeren een ongekend groote belangstelling bestond. Op de landbouwjaarbeurs te Utrecht was deze zelfs overweldigend.

Bovendien zal de Regeering al het mogelijke doen om ook de technische vak-scholing te bevorderen.

Een begin is daarmede al gemaakt voor het vlas, terwijl dezer dagen in Friesland vakscholen voor pootaardappelen-selecteurs zijn geopend, die in een lang gevoelde behoefte aan deskundig personeel voor den zoo belangrijken pootaardappelteelt willen voorzien.

DE EMIGRATIE.

Hiermee is het weer anders gesteld. Van de verwachtingen, die velen gekoesterd hebben van annexatie van aangrenzende Duitse gebieden komt wel niets. Daarover maakt niemand zich meer eenige illusie.

Deze uitbreiding van gebied zal zich bepalen tot grenscorrecties, over den omvang waarvan niets bekend is, terwijl de vooruitzichten op emigratie niet ongunstig lijken, maar voorshands geduld hebben nog geboden lijkt. De voornaamste reden daarvan is, dat de toestand in de meeste landen, ja in de geheele wereld nog verre van geregeld is. In verschillende landen doet de algemeene demobilisatie zijn invloed gelden terwijl men elders, met name in Frankrijk, tot voor kort om politieke redenen nog weinig neiging gevoelde immigranten toe te laten, hoewel er zeer veel bedrijven op een nieuwen huurder of eigenaar wachten, maar de landarbeidersbonden oefenden druk uit op de Regeering om deze boerderijen voor hun leden beschikbaar te houden. Toch zijn tot oordeelen bevoegden van oordeel, dat mettertijd voor onze mensen in Frankrijk plaats en zelfs veel plaats zal komen en ook zijn er in de laatste weken van ginds berichten ontvangen, dat de Fransche Regeering een toeschietelijker houding begint aan te nemen en reeds een beperkt aantal, ook Nederlandsche boeren wil toelaten.

Voorheen geschiedde een goed deel der werkzaamheden met de hand.

In andere landen beginnen zich geleidelijk dezelfde inzichten baan te breken. Australië begint te begrijpen, dat men niet een geheel werelddeel zóó dun kan blijven bevolken; in Zuid-Afrika beseft men dat de verhouding tusschen blanken en inheemse bevolking niet zóó ongunstig voor de eersten kan blijven, terwijl er verder in Canada en bepaalde streken van Zuid-Amerika nog uitgestrekte landstreken zijn, die wachten op bevolken door goede boeren en veefokkers, zooals onze Nederlanders ongetwijfeld zijn.

EEN EMIGRATIE-CENTRALE.

Door de zes centrale landbouw- en landarbeidersorganisaties in Nederland is inmiddels in het leven geroepen een Centrale Stichting Landbouw-Emigratie, die zich voorloopig alleen bezig houdt met de emigratie van Nederlandsche boeren en tuinders.

Deze centrale werkt ten nauwste samen met de semi-overheidsinstelling Stichting Landverhuizing. Zoo wordt thans een onderzoek ingesteld in Brazilië, Argentinië,

..... nog uitgestrekte streken die wachten op goede boeren.....

Canada, Suriname, enz. naar de mogelijkheden van landbouw-emigratie. Voldoende gegevens zijn echter nog niet bekend. Voor Frankrijk is men al een stap verder gekomen, doordat op initiatief van dr. van der Wielen, den stichter van ons Volkshoogeschoolwezen, een emigratie-centrum gesticht werd te Meridon, waar men Nederlanders vertrouwd wil maken met de Fransche taal en de toestanden in den landbouw ginds, terwijl dit centrum hun tevens een blijvende hulp en voorlichting in hun vooral in den beginne moeilijke taak kan zijn. Wordt in het algemeen nog allen, die een bedrijf in Nederland hebben, ontraden naar Frankrijk te emigreren, het is een andere kwestie voor wie gedwongen worden door het einde van den pachttermijn hun bedrijf te verlaten of voor jonge boeren of tuinders, die bereid zijn een leertijd in het buitenland door te brengen. Voor dezulken heeft men onlangs op de Volkshoogeschool te Bakkeveen een eersten cursus gehouden, waarbij de jongelui tevens getest werden op hun geschiktheid om naar Frankrijk te gaan, waarna dezen en degenen die hun bedrijf moeten verlaten, door de Centrale Stichting Landbouw Emigratie en de Emigratie-Commissies der Centrale Landbouworganisaties, alle medewerking wordt verleend. Ook van overheidswege is men thans doende met de Fransche regeering een crediet-overeenkomst af te sluiten.

Begint er dus eenig schot in de emigratie-kwestie te komen, het kan nog geruimen tijd duren voordat het „klimaat” in de we-

Vallen DIE KNAPEN effen mee! 13

Laat ik U eerst eens gaan bedanken voor die slof sigaretten. Kwam dat eventjes op tijd. Heel ons peleton zat zonder rokkok, omdat onze sterkteijsten te laat waren ingeleverd, en de Naafi-spullen over tijd waren. En toen de jongens zagen wat in dat pakje zat, ging er een groot gehuil op en het eind van het liedje was, dat alles broederlijk werd gedeeld. Gelukkig hebben wij inmiddels onze Naafi weer gehad, maar U heeft ons er toch mooi mee uit de „brand” geholpen. Maar soeda. Ik zal U nu dan iets gaan vertellen over mijn indrukken in Buitenzorg, van de week was ik er, ik moest namelijk naar den tandarts. Een kies kwijt enz. Maar afijn dat hoort er niet bij. Eerlijk gezegd, daar vertel ik liever maar niets van, omdat ik aan den tandarts een broertje dood heb, in die stoel zat ik namelijk erg bibberend. Nu daar gaat die dan en bovenaan zet ik dan:

„Vallen die knapen effen mee”.

Na eindeloos gelift, hoop duimen opsteken, veel wagens doorrijden, maar toch eindelijk er komen, waren wij in Buitenzorg. Crimmeneel wat was dat veranderd. Geen Brits Indiërs meer of Engelsen. Maar je zag weer de Hollandse driekleur, en dat doet je altijd goed. Alles voelde zo ongedwongen aan, en dat viel je direct op. De jongens van de Nieuwe Dec. divisie, die je tegen kwam, het was direct al een lach tegen elkaar of een joviale zwaai. In het eerst toen zij er nog niet waren, ach toen bekeek je de zaak heel anders, je hoorde eens wat van: nu die nieuwe divisie zal wel wat wezen enz. Maar viel dat allemaal eventjes mee. Niks geen terughoudendheid, al ben ik zelf O.V.W.'er, vind ik het nu een raar woord, omdat ik toen voelde, kijk, met die jongens voel je je één. En dat is niet enkel mijn meening, nee van ons allemaal, die met die nieuwe jongens hebben gesproken. Een uurtje hadden wij zo gelopen, en wij kregen dorst. Aan één van de schildwachten vroegen wij wat te drinken. Het was direct: „jongens kom er in, daar is de kok”, en verder vonden wij het wel.

Na een lekker „bakkie” thee hebben wij zo eens eventjes gepraat, met dien schildwacht en die vertelde ons direct al dat het hem 100% was meegevallen. De eerste dag al, vertelde hij, zag ik die kinderen en die arme duvels komen bedelen om een hap eten, hij had direct zijn eigen brood maar weggegeven, want dat kon hij niet zien. Hem viel ook dat grote verschil op, de mensen met rood-witte speldjes zagen er goed verzorgd uit, netjes gekleed en schoe-

nen aan, de mooiste wagens, en nieuwe fietsen. Hij had het direct al over „brood-N.S.B.'ers”, zo'n oud Hollands woord, wat wij nog zo goed uit de oorlog kennen. Nu zijn eerste Nachtwacht was hem niet meegevallen. Wij hebben hem direct maar uit de brand geholpen, dat wij dat ook gekend hadden, zelf zat ik toen ook flink in mijn piepzak. Maar verder vond hij het een „mooi” land. Nu, in Holland vond hij het ook niets, en ach je ziet eens wat anders en overal leer je wat. Er was een R'dammer bij hem in de compie., volgens hem zwaar communist, geen patroon zou die verschieten. Maar die was ook al als een blad van een boom omgedraaid, hij wilde er nu wel duizenden verschieten als dat nodig was. Toen hij de toestand zelf met zijn eigen ogen had gezien, heel die ontredder toestand, was zijn gedachte: die mensen moeten geholpen worden, hoe dan ook. Verder praatten wij nog wat over de voeding en de ligging en dat alles ging best. Wij zijn toen maar weer opgestapt. Nu wat wij zelf zagen en dat was heel wat. Overal één en al bedrijvigheid. Er werd gezaagd, gehamerd en gezwoegd. Ik zag heel wat zweetdruppeltjes, hier werd een keuken gebouwd, daar toilets, hier werd weer rommel opgeruimd en dat laatste was heel wat. En het verkeer, alles liep even gesmeerd. Geen Jeeps met Engelse M.P.'s meer. Enkel een paar Holl. M.P.'s die rustig het verkeer regelden, in het geheel zagen wij er maar twee. Overal waar je keek zag je ze werken en in één woord, kan je zien: daar werd aangepakt. Het was jammer dat wij weer terug moesten, ik had graag nog wat met hun verder gepraat. Maar ja, dat ging niet ik moest weer terug naar mijn eigen peleton ± 36 km. verderop, richting „Goenoeng Mas”. Eén ding zou ik nog willen zeggen, en dat is; wat ik nu van de nieuwe jongens van de 7 Dec. divisie heb gezien is: Met die jongens en kameraden maken wij alles weer recht, wat hier krom is en dat alles met en door elkaar.

Nu geachte Redacteur dat was mijn indruk over vernieuwd Buitenzorg en niet alleen ik, maar alle jongens hier. Ik ga hier dan weer mee besluiten. Enkel hoop ik maar niet, dat U erg naar mijn fouten zult kijken, ik kom nu net van wacht, dus banjak slaap. Hierna kruip ik dan ook direct onder de klamboe.

Hiermede eindig ik dan,

Uw d.w.d.

N. Visser, no. 21014004,

II Peleton 1e comp. 1-4 R.I.

De jeugd van Indië vindt het lang zoo gek nog niet dat de Blanda's teruggekomen zijn.

J. Nijpels.

de soldaat-correspondent

(Naar aanleiding van een artikel in de Reader's Digest van Oct. '44.)

De bekende schrijver John Steinbeck zei eens: „Er zijn eigenlijk twee oorlogen: de oorlog van kaarten en strategie, van veldtochten, divisies en regimenten; dit is de oorlog van naarschalken en generaals. Maar er is ook nog een andere oorlog: de oorlog van de gewone soldaten, jongens, die naar huis verlangen en vermoeid zijn, ieder met zijn eigen karaktereigenschappen: jongens, die hun sokken wasschen in hun helm, kankeren over de voeding, fluiten als er een aardig meisje voorbijgaat, maar ook: die zich met humor, waardigheid en moed door de onbeschrijflijke vuilheid, die oorlog heet, weten heen te slaan. En deze oorlog was de oorlog van Ernie Pyle.”

Wie en wat was Ernie Pyle?

Ernie Pyle was een Amerikaansche oorlogs-correspondent, maar niet zoo een, die vanuit een of ander hoofdkwartier de gevechtsberichten rapporteert naar zijn krant en zoo nu en dan een tochtje maakt langs het front om reële indrukken machtig te worden.....

Een Afrikaansche woestijn... een afdeling Amerikaansche soldaten rukt op, ploetert door het zand, zweet onder de heete zon. Eenige journalisten zijn er bij, ook Ernie Pyle op weg om ergens Admiraal Darlan te interviewen.....

Zwaar geronk in de lucht, een helsch ge-gier en uit het blauw van den hemel storten zich, als roofvogels op hun prooi, een zwerm Stuka's omlaag.

De soldaten zoeken links en rechts van den weg dekking, liggen onbewegelijk; het is een van die oogenblikken dat een man zich één wil maken met den grond, met de aarde, die hem zoo vertrouwd is en die hem misschien kan redden. Ernie Pyle ligt bewegingloos achter een soldaat; ook deze beweegt zich niet.....

Met een oorverdoovend, langzaam in de verte hoogte wegstervend geluid van gillende motoren verdwijnen de Stuka's weer — Opgelucht, als iemand die na een vreese-lijke nachtmerrie wakker wordt en bemerkt dat de wereld nog gewoon om hem heen leeft, richt Ernie Pyle zich op, geeft den man die vóór hem ligt een klap op den schouder en zegt: „Dat scheelde ook maar een haartje, ouwe jongen!” De „ouwe jongen” antwoordt niet, blijft liggen... hij is dood.

Toen was het, alsof er iets in den kleinen, mageren Amerikaan knapte, alsof door dit, in een oorlog toch zoo alledaagsch voorval hij eigenlijk pas de grimmige werkelijkheid van den oorlog in haar afschuwelijke naaktheid bewust werd. — Het interview met Darlan gaat langs hem heen, de Admiraal interesseert hem niet; hij denkt aan dien éénen jngen, die daar langs den woestijnweg is blijven liggen en aan al die andere jongens en mannen die zich, ieder op zijn wijze, door dezen oorlog heenvechten. Hij seint naar zijn New-York kantoor dat hij niet over Darlan kan schrijven. Wel

Pyle, tijdens een kleine actie temidden van zijn kameraden.

schrijft hij over den onbekenden soldaat, die naast hem in de greppel zoo stil de „Groote Reis” aanvaardde.

En zoo is Ernie Pyle geworden de man, die leefde tusschen en met de soldaten; die in onopgesmukte taal hun dagelijksche zorgen beschreef, niet de groote romantische heldendaden, maar de onbekende heldendaden van alledag, van de kruideniers, de kantoorbedienden, de monteurs, de boeren, allen één door hetzelfde uniform. — Hij kende hun grieven, hun humeur, hun gedachten. Hij liet de menschen in Amerika weten hoe hun zoons, vaders en mannen leefden in de oorlogshel; hij bracht misstanden naar voren, die hersteld moesten worden, hij gaf berichten uit den troep door: „Korporaal Charles Malatesta uit Malden, Massachusetts vraagt mij aan zijn vrouw te vertellen, dat hij van haar houdt”.

Hij liep niet rond met potlood en blocnote, maar rukte dagenlang op met een of ander onderdeel als gewoon soldaat zonder een woord op papier te zetten. Alles wat om hem heen gebeurde zoog hij in zich op en werd later in rustiger oogenblikken verwerkt tot artikelen en verhalen, die juist door hun rustigen eenvoud de werkelijkheid scherper belichtten, dan welk sensatie-verhaal ook.

Ernie Pyle, de eenvoudige, bescheiden en zelfs verlegen correspondent is, zonder dat hij dit wilde, beroemd geworden door de groote aanhankelijkheid, die de soldaten voor hem voelden en het vertrouwen, dat zij in hem stelden.

Toch, hoe wonderlijk ook voor een journalist, ging het schrijven hem niet gemakkelijk af; soms schreef hij een stukje drie- of viermaal over vóórdat het hem beviel.

Ernie Pyle was bang voor den oorlog en zijn verschrikkingen; hij heeft er zich ook nooit aan kunnen wennen en juist hierin komt de grootheid en de moed van dezen kleinen man naar voren: ondanks zijn angst, tóch doorzetten, omdat de soldaten dit ook moesten doen. — Zooals hij eens aan zijn vrouw schreef: „Ik ben reeds zoo lang een deel van de ellende en tragedie van dezen oorlog geweest, dat ik er langzamerhand een soort verantwoordelijkheid voor ben gaan voelen. Ik weet niet goed, hoe ik het onder woorden moet brengen, maar ik heb het gevoel, dat als ik nu weg zou gaan, dit hetzelfde zou zijn als een soldaat die deserteert.

Het voor gevoel van Ernie Pyle, dat hij dezen oorlog niet zou overleven („Je kunt niet altijd doorgaan, zonder getroffen te worden”) is uitgekomen. — Ver weg op een klein eiland, Ie Jima, in de Stille Zuidzee is hij gesneuveld. Hij heeft voor de soldaten, die hij zoo liefhad, het hoogste gegeven dat een mensch kan geven: zijn leven.

Een korporaal maakte een kist voor hem, soldaten spijkerden zijn herkennings-plaatjes op het deksel en daarna werd Ernie Pyle begraven naast gesneuvelde soldaten, die zijn vrienden waren geweest. Zijn strijdmakkers plaatsten op het graf een eenvoudige houten gedenkplaat met de volgende inscriptie: „Op deze plek verloor de 77ste Infanterie Divisie een kameraad — Ernie Pyle — 18 April 1945.

Zóó was Ernie Pyle, de soldaat-correspondent.

Iedere militair, van welken rang ook, kan een Ernie Pyle zijn voor zijn naaste omgeving. Schrijf over dingen, die in den troep gebeuren, gewoonweg, zooals je er ook met je kameraden over zou spreken; soldaten van andere onderdeelen zullen het begrijpen en meeleven als zij het lezen, want soldaten vormen nu eenmaal één groote familie en voelen zich ook zoo, of zij nu in Batavia's straten loopen of patrouilledienst op de Poentjak doen of als voorposten ergens in een vergeten kampong liggen. De artikelen, die in de „Wapenbroeders” verschijnen, geschreven door soldaten bewijzen, dat het best gaat!

21/11 '46

H. Telma.

De volgende foto's zijn ontleend aan het Amerikaansche tijdschrift „Coronet”. — Zij geven op een ondubbelzinnige wijze juist datgene weer, wat wij steeds naar voren brengen, nl. dat foto's voor een soldatenblad heusch niet steeds door officieele pers-fotografen genomen behoeven te worden. Soldaten bij den troep zelf zijn ook beter in staat en meer in de gelegenheid om interessante opnamen te maken.

Ergens in Nieuw-Guinea en heusch niet extra geposeerd voor den fotograaf! De vijand is minder dan 50 M. verwijderd.

Vogel gevlogen

Men rekene de uitkomst niet, doch telle het doel alleen.

Wij vliegen naar Indië. De K. L. M. heeft dit lang vóór den oorlog al bekend gemaakt, en nu zijn de gemoedelijke DC-3's vervangen door Skymasters, die wat grootter zijn, wat meer passagiers mee kunnen nemen en de reis wat sneller maken. Maar nog steeds vliegen we naar Indië. En naar Holland, heen en weer.

Wij leven in een versneld tempo. Zoo gebeurde het, een week geleden, dat mijn vriend en ik in bewondering stonden voor de herstellende Moerdijkbrug, terwijl ik gisteravond dienzelfden vriend aantrof aan een tafeltje in een Chineesch restaurant in Batavia, mijmerend boven een glasje „local” drank (wat voor drank was niet uit te maken), mopperend over het feit, dat er in Indië geen fatsoenlijke jenever te krijgen is.

En zoo gebeurt het, dat er een in hooge mate druk verkeer bestaat van staatslieden, generaals, admiraals, en andere „hooge druk” tusschen Nederland en hier. Reizen behoort nu eenmaal bij dergelijke „jobs”, en afhalen en wegbrengen behoort bij de „jobs” van hen, die leven in den schaduw van dezen hoogen druk.

Zoodat dagelijks een heel gezelschap kolonels, adjudanten, hoofdamttenaren en andere notabelen een autoritje maakt tusschen Batavia en Kemajoran vice-versa, een reisje dat al lang vervelend wordt, omdat men ieder steentje van het plaveisel van dien weg kent, en men precies weet, wie men op het vliegveld aantreft bij deze afhalers en wegbrengers en zelfs het ge-

sprek tusschen notabelen wel eens kan overliden bij gebrek aan (geestelijk) voedsel.

Soms heeft een dezer notabelen — of komt dat vaker voor dan men denkt? — wel eens zin, om weg te blijven. Maar wie weet wat de machtige daarvan zal zeggen, als hij op het vliegveld uit de Skymaster stapt? En dus gaat men getrouwelijk hem tegemoet en leidt men hem glimlachend Batavia binnen, om hem straks weer met hetzelfde gezelschap weg te brengen.....

Zoo had een dezer zeer hoogen eenmaal doen aankondigen, dat hij dan en dan uit Nederland zou vertrekken. En dus rinkelden de telefoons tusschen diverse deftige bureaux en het rommelige hokje met de knetterende radio's op het vliegveld, dat „Flying Control” heet om uit te vinden, wanneer deze zeer hooge zou arriveeren. En tegen aankomst van het betreffende vliegtuig was wederom het gezelschap van door dezen zeer hooge beschaduwden aanwezig..... Maar de groote vogel uit Nederland bracht den zeer hooge niet mee. Dit is niet verwonderlijk: den volgenden dag zou nog zoo'n vogel aankomen. Hoe laat wist men nog niet, maar men meende zoo tegen negen uur in den ochtend, als het toestel in Singapore den nacht zou hebben doorgebracht.

Dus toog het gezelschap welgemoed huiswaarts, om den volgenden ochtend wederom aangetreden te staan voor de ceremonieele ontvangst van den zeer hooge. Maar tegen negen uur arriveerde geen Skymaster. De vogel had een rustplaats te Rangoon verkozen boven een vochtig nachtleger te Singapore en zou dus in den na-

middag pas aankomen. Maar dien middag, toen wederom het gezelschap gereed stond en er weer een groote vogel neerstreek op Kemajoran, was wederom géén zeer hooge aanwezig.....

Er was nog een mogelijkheid: den volgenden dag.

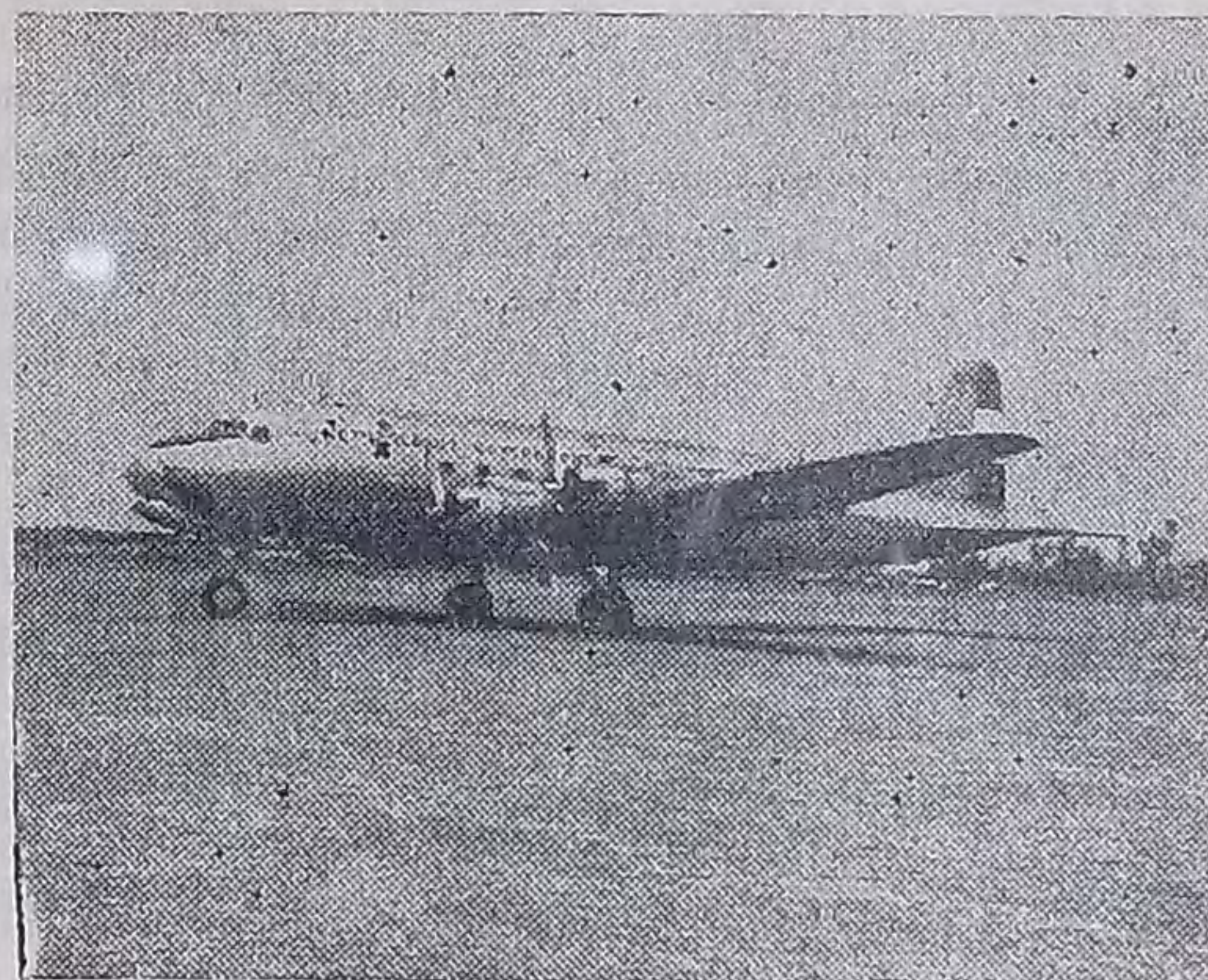
Wij behoeven niet in herhaling te treden, herhaling wordt vervelend. Genoeg zij, dat ook deze dag verliep als de voorgaande, en dat de gezichten van de notabelen lang waren geworden en in sommige gevallen roodachtig begonnen aan te loopen.

Den daaropvolgenden dag werd bericht ontvangen, dat deze zeer hooge op het allerlaatste oogenblik zijn reis had uitgesteld.....

Maar toch toog het gezelschap notabelen naar Kemajoran. Met lange gezichten, die echter zorgvuldig in de plooi gehouden werden. Omdat er een andere zeer hooge het voornemen had kenbaar gemaakt, om naar Nederland te vertrekken. En omdat men hem toch met het voorgeschreven ceremonieel diende uitgeleide te doen.....

Ziet, zulke dingen geschieden, als Nederland en Indië vlak naast de deur zijn gekomen en als het verkeer van sterren, balken en pakeans-deftig door de lucht wat al te druk wordt.....

Bram Baggerman.

Er kwam een vogel gevlogen.

Foto-dienst, Mil.-Luchtvaart

Een sergeant uit den troep werkt tegelijk als oorlogscorrespondent in Nieuw-Guinea. 't Was geen nacht etje; hij kreeg de „Legion of Merit” medaille van Generaal Mac Arthur voor zijn prima en dapper werk

De Nibeg te Pangkal Pinang

*Vraagstukken van
Ex-gemobiliseerden en -geïnterneerden*

Op de conferentie te Pangkal Pinang heeft Mr. L. H. Sandberg, lid van de NIBEG-delegatie, o.a. het volgende naar voren gebracht:

Er doet zich voor het vraagstuk van de salaris- en pensioenbetaling over de bezettingsjaren. De NIBEG wil in dit vraagstuk de oogen meer gericht houden op de toekomst der betrokkenen, dan op hun verleden. De betaling van back-pay mag wel zijn een compensatie van vroeger geleden nadeel, maar naar sociale functie is toch in de eerste plaats het scheppen van voorwaarden, opdat een nieuwe start in de maatschappij kan worden gemaakt.

De kwestie van de back-pay is in praktisch alle afdelingen van den Bond besproken. Het gevoel van de overgrote meerderheid der leden — voor wie deze kwestie een primair levensbelang kan worden ge-

noemd — is, dat de volgende beginselen als rechtvaardig dienen te worden aanvaard:

ten eerste, dat eenzelfde maatstaf wordt aangelegd voor alle betrokkenen, overheidsdienaren en niet-overheidsdienaren;

ten tweede, dat op de geheele gemeenschap, Indië en Nederland, de verplichting rust tot voldoening hunner aanspraken, daar deze immers voortvloeien uit nadeel, terwille van het belang van die heele gemeenschap geleden. Daar deze verplichting is een verplichting van de gemeenschap, moet deze de nakoming daarvan ook ten allen tijde garandeeren, zelfs al wordt zij, op grond van redelijkheidsoverwegingen, door een ander — met name den werkgever ten aanzien van zijn employé's — geheel of gedeeltelijk overgenomen.

En thans *ten derde*: dat de uitbetaling der gederfde loonen moet zijn integraal over de

geheele periode der bezetting, natuurlijk met aftrek van belasting en pensioenstortingen.

Heeft over de beide eerste punten in den Bond nooit eenig verschil van meening bestaan, de derde eisch is niet dan na ampele discussie en ruggespraak van het Hoofdbestuur met zooveel mogelijk kringen tot formuleering gekomen.

De Bond wijst in de eerste plaats op de regelingen, door de Nederlandsche Regeering t.a.v. het in Indië opgetreden hebbend Marine-personeel, getroffen. Van de tegenwerpingen tegen dit Nederlandsche standpunt ingebracht, wil ik de beide meestgebruikte noemen: de financieele onmacht van het Land om de verlangde uitgaven te doen, en het argument, dat de betrokkenen aan hun gevangentijd niet mogen verdienen.

Tegen het eerste argument moeten wij nogmaals de urgentie van de aanspraak stellen: daar, waar de noodzaak bestaat, moet de Regeering uitgaven doen en doet Zij dit ook; het wordt dus een kwestie van prioriteit en deze prioriteit is zeer hoog, zooals ook in andere landen, niet alleen Nederland, wordt erkend.

Wat het tweede argument betreft, inderdaad hebben velen gedurende hun gevangentijd geen onkosten voor levensonderhoud behoeven te maken, kunnen maken. Maar daartegenover staat dan ook, dat er een groote achterstand is ontstaan, een achterstand in de betaling van stortingen voor verzekeringen en spaarfondsen, een achterstand in de opvoeding der kinderen, waarbij tenslotte nog komt de noodzaak van het herstel van de gezondheid der gezinnen. Kortom, er is voor betrokkenen een bepaald bedrag noodig om op een niveau te geraken, waarop zij waarlijk den strijd om het bestaan zonder al te groote handicap kunnen aanvaarden.

Dit over de salarissen. Wat het pensioen betreft, aangezien hierop een verkregen recht bestaat, is de gegrondheid van een aanspraak op integrale betaling zonder meer reeds evident.

Vergoeding van oorlogsschade

Bij het zoeven gezegde is ervan uitgegaan, dat de Regeering hare verplichting tot het vergoeden van oorlogsschade, evenals wederom de Nederlandsche Regeering, in beginsel erkent. Deze last heeft echter een zoonadig enormen omvang, dat noodzakelijk zal moeten worden gezocht naar een compromis. Vergoeding van individueele oorlogsschade, in de allereerste plaats aan hen, die wegens hun economische positie niet over eenige bron beschikken om verloren gegaan huisraad te remplaceeren, moet toch klaarblijkelijk als eisch worden gesteld. Ook hier geldt het zoeven reeds gezegde: voorop moet staan, dat allen, die wij in materielen zin oorlogsslachtoffers zouden kunnen noemen, de mogelijkheid wordt verschaft zich economisch te redresseeren.

Sinterklaasavond

BIJ DE COMPIE

Hier komt de Sint Van ieder kind

De kapitein had den sergeant-majoor gevraagd:—Kun jij voor een Sinterklaas zorgen?

De Sergeant-Majoor had zijn armen gespreid en beloofd:—.... waar ze 't heen en weer van zullen krijgen!—en was voorzichtig door de modder naar huize:—Wat mot je?—gescharreld, waar Huipie met een schreeuw van schrik overeind schoot en een koor van booze stemmen meteen oprees:—Me 'ebbe venuchtend al groente schoongemaakt en het derde hêt kerveé....

Een avond, die triest over het kampement leunde, doodmoe van al de regen, die nog narochelde in de afvoergeulen.

Bij de keukens dreven warme en vertrouwelijke geuren van chocolademelk en nog een massa meer; de schildwacht aan de poort, een vormlooze klomp, kreeg er compleet heimwee van door het verlangen naar huis.

Maar buiten het kampement onder een geweldig afdak van palmblad door bamboepalen geschraagd, was veel en helder licht. Daar was de compie natuurlijk. Bij de jongens waren de menschen van de kampong; allemaal, vanaf de kleine, vriendelijke kapala-kampong en de grijze penggoeloe tot aan het karbouwen-hoedertje van de kalikant. Tafels vol lekkernijen met banken en een klein podium, versierd met vlaggen en guirlandes, die de vorige fuif hadden overleefd, vormden de omlijsting van de feestvierende compie.

Een woelig geheel rijkelijk overgoten met onbeschrijfelijke lol.

De geheimzinnigheid begon pas bij de wacht en vond afspiegeling in de platte gezichten van Roewian en vier andere kereltjes, die in verloren overgave de deuropening binnen staaarden, gehurkt in de ingang de groote teenen krommend van spanning.

Aan een touw stond suffig een sapie te herkauwen; de sapie was de heel magere, heel schonkige en heel ongevaarlijke koe van Roewian.

In de wachtkeet was veel gefluister, gesis, en af en toe een geworstel want de Sint werd door de complete wacht aangekleed. Heel mooi. Van den oppasser van den pastoor hadden ze een wijnroode jas geleend, en van de hospikken heele dotten watten voor baard en knevel; Bartje had van z'n nonnie uit de verre stad der lippenstift geleend voor sappige lippen en een blosje op de verweerde kaken van den ouwen heer. Ze hadden een gigantische mijter met kruis van bordpapier gefikst, een staf werd uit een groene tak gesneden waarvan het boveneinde door een schoenveter in een boog gehouden werd. De Sint had voor de gelegenheid z'n kistjes extra opgepoetst. Zwarte Piet, die nog niet zwart was, werd door vier man klaar voor actie gemaakt; ze deden dat met stukjes kurk die ze brandden boven een kaars en en als de knecht zijn scheur al te wijd open zette duwden ze de kurk er prompt in.

Hij zag er moorddadig uit in zijn panterpakean met een vest van gekleurd crêpepapier en de sportkousen van den kapitein, die toch nooit shorts droeg omdat z'n knieën te knobbelig en z'n kuitte te mager waren. Een baret met drie magere haneveeren werd op z'n koperroode haardos geplakt. Ze hadden al dat beledigend rood eerst met schoensmeer zwart willen maken maar het was de korporaal die de geweldige keet wist te bezweren door afstotend familiaar te zeggen:—Affijn, late de jonges 't maar 's gerust wete, dat van Piet se Moër met 'r melkboer....

De Majoor kwam om het hoekje kijken, een tikkeltje bleek van opwinding. Hij scheen op meer dan vriendschappelijke voet met de eerbiedwaardige te staan, want hij vroeg:—Zijn jullie klaar, Mottige—De oude bisschop draaide zich om en zei met zalvende stem:—Effe me snor nog....—en zijn knecht zei hartelijk:—Doen 't maor kalmpjes an Sint dan gaon ik de commissiegenerol vast op stelle....

Eindelijk was 't dan zoover. Een der millioenen processies die, op dien zelfden dag overal ter wereld millioenen kinderharten in vreugde en opwinding deden slaan.

De Sergeant, die vader van vier bloedjes was en dus de klappen van de zweepkende, zei:—Sint-Nicolaas, bestég uw schimmel en breng de kinderen het plezier....

—Dreun op je kop met een flessie bier—rijmde de Bisschop zenuwachtig.

Voorzichtig schuifelde deze door de modder en barstte toen meteen hysterisch uit:—Leg me dat beissie nou niet kriegel te maoke door je rooje rot kop voor se ooge

te swaale! — waarop zwarte Piet met de wensch: — Kraeg 't delirium. — de kop van de sapie losliet.

Met z'n allen heeschen ze den Sint toen op de koe, die suffig door bleef kauwen, terwijl zijn magere rug bedenkelijk doorknakte en kraakte. Krampachtig omklemde Sint Nicolaas de nek van het dier; de vier kereltjes met een palmbiad in de hand werden in colonne met tweeën opgesteld in front, een baldakijn van klamboe, door vier staken opgehouden, werd over den Sint gestulpt.

— Klaar? — vroeg de majoor — Afmarch dan, en hij glibberde alvast vooruit zwetend van emotie.

— Een, twee, drie daar gaat ie dan — murmelden de baldakijndragers met eerbiedige stem. Roewian begon aan het touw te trekken en met z'n tong te klakken. — Veurzichtig asseblief... — smeekte de Heilige man onzichtbaar van onder het baldakijn, toen al het magere en schonkige onder hem begon te schommelen.

— D'r gebeurt niks, Mottige — troostte zijn knecht, die verwoed de platte billen van de sapi met een bezem bewerkte onder het schreeuwen van: — Hort sik!! — Hort sik!!

Zoo ging de stoet langzaam op weg over het zwarte paadje voorafgegaan door de vier jongetjes die somber van ernst de palmladeren boven hun hoofdjes wove en de pas — geleerde formule dezer vreemde ritus in koor lijsden: — Hier komp de Sint Fan ieder kind....

Bij de poort wilde de sapi niet verder. Subiet niet. Ze duwden tegen de schonken en de billen, die het koebeest demonstratief achteruit zette.

— Wat gebeurt er? — vroeg de stem onder het baldakijn.

— Hij wil niet verder.... zeiden ze hijgend.

— Hij is netuurlijk moe, la' em' effe rusten.... — raadde de Sint opgelucht aan.

— Geen tijd, opschiet! — snauwde de majoor die ijlings was teruggesnel. En dus duwden en trokken ze met hernieuwde ijver.

— Wach 's effe...., een noodlottig licht ging bij zwarte Piet op. Hij greep de staart van de koe en draaide er een fiksche knoop in. Een verstikte schreeuw.... toen scheurde iets. Daar zat de Sint, vierkant in de blubber, verward in zijn baldakijn en naast hem zat Piet, die de sapi nakeek. Toen deze door Roewian was teruggehaald en de ergste modder van Sint Nicolaas z'n zitvlak was geschraapt zouden ze het nog 'es probeeren. Maar de Heilige Baas verzette zich heftig.

— Vruit, d'r op! — trok en snauwde de majoor heftig.

— Ja.... an'me...., — verweerde de Sint zich.

De majoor hilde bijkans van zenuwen: — Ze kenne niet wachte.... schiet op!

— Ik doën 't niet, sebiët niet!! — vocht de Sint.

— Ik geläst 't je!! — schreeuwde de majoor.

— De foese'ewoesies! — wenschte de Heilige Baas somber-voorspellend.

— Hij durreft niet, — wist Zwarte Piet.

En toen zàt de Sint. Bovenop de sapi en half verstikt van boosheid.

— Je mot maar wete hoe je dat stuk etter mot anpakke, — legde Piet, de aard en eigenaardigheden van den Heiligen Ouweman blijkbaar kennend, triomfantelijk uit.

Zoo hobbelden ze verder, het baldakijn was maar achtergelaten, de Sint oncharmant — scheef over de nek van de sapi hangend, beide armen er omheen geslagen.

Ze kwamen binnen de lichtkring. Roode, door lof, vreugde en warmte, opgezette kop-

In en om de Desa

17

HEILIGE DIEREN

Toen onze troepen op Lombok landden, hebben ze geen belemmering ondervonden; integendeel. Toch zullen ze nog heel wat hebben moeten patrouilleren, om duidelijk te doen zijn, dat het gezag en de controle in hun handen waren overgegaan. Daarbij zullen ze zeker ook in de naaste omgeving van de hoofdplaats Mataram langs het grote heiligdom van Lingsar gekomen zijn, dat bovendien niet afgelegen is, maar zelfs per auto bereikt kan worden. De groot-scheepse aanleg hier van de vijvers en het op de grote berg gericht heiligdom zijn ongetwijfeld van Balische hand. Gedurende de anderhalve eeuw van hun bewind op Bali (1744-1894) hebben de Baliërs op West-Lombok niet stilgezeten, de Sasakse bevolking althans niet stil laten zitten. Veel is na onze verovering geslecht, maar nog steekt in Tjakranegara een tempel met vele méroe-étages hoog in de lucht, nog kunnen we de uitgestrekte waterwerken met tempel en luthof van Narmada bewonderen, nog ligt vlak buiten Tjakranegara in een grote vijver de rechtzaal Majoera.

Narmada is een Hindoe-naam en betekent Genot-Geefster; het is de naam van een rivier in het oude Hindoestan, nu verleend aan een vorstelijk luthof. Wij maakten een pasanggrahan van de koninklijke kamers, leten mandoer en zijn familie huishouden in een deel der bijgebouwen, lieten een ander deel buiten gebruik en ruimden op, wat te bouwvallig werd. Sic transit gloria mundi (zo gaat 's werelds luister voorbij). Wereldse luister heeft Lingsar niet in die mate bezeten, en logeergebouwen treft men er niet meer aan.

Daar staat tegenover, dat het gebleven is een heiligdom, waarheen niet alleen de

pen dreunden in zangerig koor: — Hoor, wat klopt daar kindereë....

— Hier komp de Sint, Fan ieders kind.... lijsden de knaapjes nog steeds onverstoortbaar voort.

— V'rzichtig tiefuslaeijers, — kreunde de Heilige Baas.

Toen stond de sapi weer stil.....

Onwrikbaar. De pooten wijd uiteen.

Opgewonden hijgden en steunden ze, de schouders schrap tegen het verwenschte dier aangezet. Roewian zweepte, trok en brulde: — Astaga!!

— Kaek uit, ogutteguttegut... — hilde de Sint nu geheel over zijn zenuwen.

Maar Roewian, zag zijn tien pop verdwijnen en snelde weg om een laatste vertwijfeld plan ten uitvoer te leggen. Hij kwam terug bij zwarte Piet die zich nog steeds heesch stond te schreeuwen. Op Roewian's handpalm lag een stukje pisangblad, waarop, vettig en vlammend glanzend, een stevige dop gestampte sambal lag....

Hij wees, Zwarte Piet zag slechts het halve gebaar, en het was al gebeurd.

Staart omhoog en de heele reut er onder.

De schreeuw van den goeden Sint moet in Mokum te hooren zijn geweest.....

— 't Beste d'r mee, Mottige, — wenschte het peleton den volgenden ochtend toen ze voorbij de tent van Sint Nicolaas liepen, waar de ouwe heer met gesloten oogen en drie dagen vrij-van-dienst op zijn veldbed lag uitgestrekt.

Vier uur later vond men aan de kalikant drie kilometer buiten het kampement een sani met schichtige oogen die, als zijnde het wettige eigendom van den kampongman Roewian, gelegitimeerd werd....

inheemse bevolking der Sasaks en hun voormalige kolonisatoren de Baliërs zich blijven begeben, maar ook Indo-Chinezen en — naar gezegd wordt — ook Indo-Europeanen. Buiten kijf staat vast, hoe een Chinees permissie kreeg, vlak naast het heiligste plekje, een penginepan te bouwen, een plaats waar hij de nacht kon doorbrengen, een verhoogde stenen vloer met een dak op palen.

Die heilige plek bestaat in de eerste plaats uit een bron, zoals er zovele zijn op Lombok, misschien wel bij uitstek het land der bron-verering. Men noemt ze bij name, de godinnen der bronnen en roept ze aan bij verdrijving van ziekte. Dit past nu wel niet in het systeem van den Islam, maar Lombok is nu juist het curieuse land, waarheen de Islam gebracht is vóór de Balische overheersing waar deze zich toen niet heeft ontwikkeld en doorgezet in een tempo als bijvoorbeeld op Java, en nu gedurende ons bewind van godsdienstvrijheid bezig is die achterstand in te halen. Op den duur zullen de brongodinnen veel van haar gebieden verliezen aan de moskeeën en het heilig water van de mekkaanse bron Zamzam, maar voorlopig is Lingsar nog een heiligdom „oentoe segala bangsa". Het zuivere blauwzwarte water borrelt rijkelijk op tussen de stenen; om de bron heen is metselwerk en hierbinnen heeft de bron zich nu al ontelbare jaren gehouden. Op de bodem ziet men ontelbare kèpèng's liggen, de Chinese „duiten" met een gat in het midden, waarvan er 7 op een cent gingen. Ze zijn daarin gegooid door hen, die hier vervulling kwamen vragen van een hartewens: kinderzegen, bevordering van rang, slagen voor een examen, toegelaten worden tot een ambt of opleiding.

Doch eigenlijk wendt men zich hierbij tot twee reusachtige witte palingen, die gelokt worden door met de bevochtigde vlakke hand op de stenen omranding van de bron te klappen. Dan steken ze langzaam hun grote koppen tevoorschijn uit hun gat, zoekend naar de gekookte en gepelde eieren, die hun gegeven worden door wie geloven in hun wonderdoende kracht, het hiermee althans eens proberen willen.

Verderop in de kleine Soenda-eilanden komen dergelijke heiligdommen vaker voor, maar ik ben nooit zover geweest. Wel moet ik in dit verband denken aan het hartje van het Javaanse land de oude kraton en vorstelijke begraafplaats van Kota Gede, zwaar beschadigd onder oude, hoge bomen, brokkelig van muur en trap, waar in de diepte ook een vijverachtige put is, die nu niet meer de herinnering van een bron bij me opwekt, maar het misschien eens was. Hier zijn enige oude, grote, witte schildpadden te midden van veel andere vis, die ook gevoederd worden. Wierook wordt gebrand en badhokjes geven gelegenheid zich met dit water geheel te overgieten.

Vervallen is de kraton, die al dateert van een paar eeuwen terug, maar levend is het vijvertje. Veilig mag aangenomen worden, dat dit niet is gegraven naast of in de kraton, maar dat de kraton is gebouwd naast of om die oeroude heilig-geachte plaats. Ook Lingsar zal wel vergaan maar deze plaatsen van zegen-afsmeking, hulpinroeping en wens-vervulling zullen waarschijnlijk nog niet in deze eeuw aan de vergetelheid vervallen.

Dr. C. Hooykaas.

KLAAR

1 | Met de U- Brigade naar Padang voor afvaart

NA EEN SLOK SLAPPE THEE

het is geen mistroostige regenachtige morgen en er worden geen weemoedige blikken geworpen naar grienende familieleden op de kade — op dit onzalig uur zou geen zich zelf respecteerend nabestaande trouwens naar de haven komen — want familie hebben we hier niet veel.

We, dat zijn de Jagers, dat zijn de meeste troepen, die aan boord van dit schip weer verder gaan avonturen de Oost door, we, dat zijn de jongens van de andere bataljons, die nu al met ons mee gaan, hun kameraden vooruit, Zeeuwen en Veluwnaars.

Neen, we vonden het maar een doodgewone ochtend, zooals we er hier nu al wel een stuk of wat hebben meegemaakt.

En voor weemoedige blikken hebben we geen tijd, dit hier: Kali Bata en Tjiddit en Tji-dat en kampong zus- en kampong zoo, de tel zijn we kwijt geraakt en hoe ze er allemaal apart hebben uitgezien weten we niet meer.

Voor ons is dat allemaal Java geweest, klappers, soms met en soms zonder snipers erin, kampongs die je vuil aankeken, als je pas kwam en na een week naast hun schoenen gelopen zouden hebben om je een plezier te doen. Alleen hadden ze geen schoenen en vonden ze beter manieren uit om je te bewijzen, dat ze je goed gezind waren.

Een wuiven langs den weg, als je terug kwam van patrouille, een haastig geplukte klapper om je het stof uit de keel te laten spoelen, een glimlach vol vrouwen, kinderen, die tegen je op klommen en het uitgierden van de pret, als je met ze stoeide. Dat was Java voor ons.

Batavia, ook een stukje Java. Stof en drukte en bedrijvigheid. Auto's, de voor het grootste deel voorbijsnorren, als je probeert te liften. Menschen, die een tikje afkeurend keken naar je bezweete en vuile soldatenpakje.

Ja, op een kantoor blijf je schooner, dat is een feit.

En ook menschen, die je oppikken langs

Ook zij drinken op het afscheid van de U-Brigade.

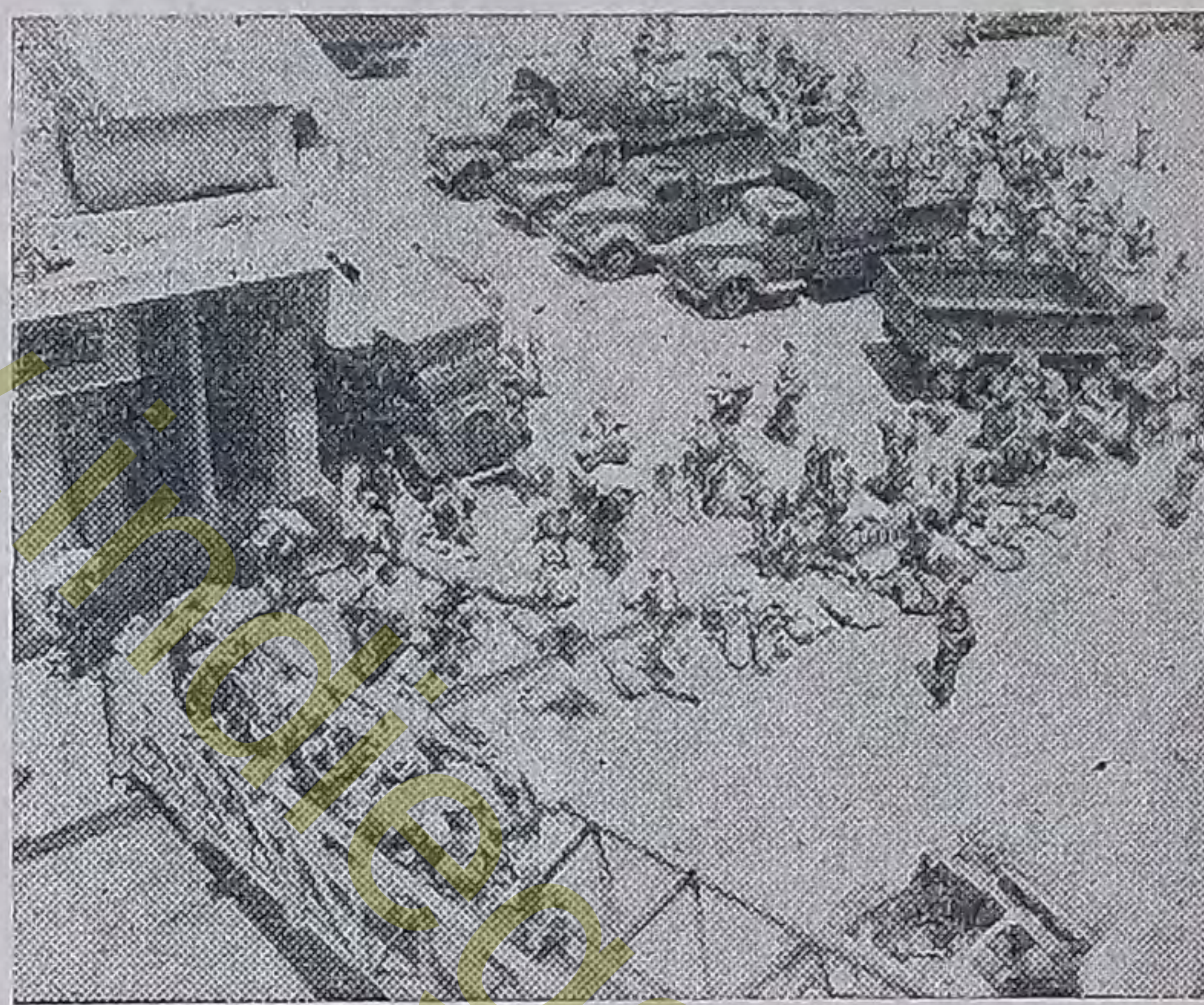
den weg en je meenemen. Alleen gebeurde dat niet zoo vaak.

Dat was ook Java. En de graven, die wij zoo hier en daar hebben achtergelaten, dat is ook Java.

En nu zitten wij hier. Voor twaalf uur inschepen.

Over twaalf uur afvaren. Kennen wij, schijnt er zoo bij te hooren. Don Quichote had zoo zijn onaangename evaringen.

En misschien deed hij wel eens een beetje dwaas. Maar de wereld kent hem en hij werd bezongen. De verstandige respectabele burgerlui uit zijn tijd zijn vergeten.

..... er worden geen weemoedige blikken naar grienende familieleden geworpen.

Maar deze dolende ridder leeft voor eeuwig.

Neen, weemoed was er niet. Een enkeling, die hier een meisje heeft leeren kennen, of er familie had wonen. Die vindt het jammer, pech. Maar voor ons ligt een nieuw avontuur, nieuwe ervaringen, een nieuwe taak.

En op het schip zelf gaat het. Nou ja, vroeger zou je bij een vacantie-tripje wel zalig opgepast hebben voor je genoeg nam met deze accommodatie. Het is allemaal ruim zooveel of ruim zoo diep. Warm, benauwd. Een lucht van menschen en eten, die je in stukken snijden kan. Maar als het weer niet te beroerd is, kun je den heelen dag op het dek doorbrengen, waar het ook meer dan druk is en kun je er nachts je veldbed opslaan.

We hebben het erger gekend.

Natuurlijk klagen wij. Een soldaat die niet klaagt is dood, of zoo goed als.

Gewoon griepen houdt je lever in orde. Voorkomt galstenen.

En nemen doen we het toch, want het is noodig voor het nieuwe avontuur.

Om te komen waar wij naar toe gaan, om te kunnen doen, wat we doen moeten.

Ach ja, de een gebruikt verschrikkelijk dure woorden en spreekt over idealen en schoone taken.

Wij zijn de jongens uit de lijn. Voor ons is het woord avontuur net zoo goed als ieder ander woord, dat misschien een mooiere klank heeft. Het staat alleen niet zoo duur, niet zoo gewichtig.

Graag denken we er niet aan terug. Maar soms dringt het schrikbeeld zich naar voren in onze droomen. Wie kan het verhinderen? Wie kan zijn droomen beheerschen? En niet alleen maar zijn droomen: wie is bij machte zijn gedachtenloop te bedwingen?

Ik dronk een slok slappe thee

Men had de suiker er in vergeten. Of had ik vergeten de thee om te roeren? Het doet er niet toe. Die eene slok thee — zonder suiker — wierp mijn gedachten terug in een afgrond van herinnering. Brutaal en cynisch.

Er was een tijd, waarin ik thee dronk zonder suiker. Ergens in mijn geheugen hangt die thee ten nauwste samen met bloote, gebronsde ruggen, gebogen en glimmend van het zweet, dag in dag uit, gelooit door een zon zonder genade. Ergens hangt zij samen met wreede, uitdagende gezichten, waarin spiedende oogen dreigen, als een duister gevaar, verscholen achter vanéén gespleten oogleden zonder wimpers; — hangt zij samen met een bamboeknuppel en een hand vol steenen — als het zwaard van Damocles zwevend boven die naakte, natte ruggen.

Die eene slok thee brengt mij terug in een hospitaalbarak, waarin ik naast vele lijdensgenooten lag uit te teeren aan dysenterie; — brengt mij terug naar die maannachten van verschrikking, waarin geallieerde vliegtuigen als inktzwarte schaduwen over ons kamp gleden, terwijl tusschen onze schamele barakken de bommen explodeerden, die bestemd waren voor onze gemeenschappelijke vijand, doch met een verschrikkelijke nauwkeurigheid hen spaarden en ons verminkten.

Hoe moeten wij onze gedachten bedwingen? Hoe moeten wij met het schrale heden den afgrond vullen van onze herinnering? Waaronder moeten wij die kolkende poel van ellende bedelven? Soms denken we, dat we vergeten hebben; dat het verleden ligt verborgen in een korst van nieuwe ervaringen uit een vrij bestaan. Een tijdlang blijft het schrikbeeld zelfs weg uit onze droomen. En dan plotseling drinken we een slok thee, waarin de suiker is vergeten

Toch heeft hij ons iets geschonken, deze tijd van gemeenschappelijk lijden, van gemeenschappelijke angst en vrees, geboren uit een geuniformeerde, modern uitgeruste overmacht. Hij heeft ons gebracht het bewustzijn dat zij, die eens een eenheid vormden in het lijden, thans een eenheid moeten vormen in het strijden naar gemeenschappelijke rechten en belangen.

Wij, ex-krijgsgevangenen en geïnterneerden, uit Siam en Japan, van Java en van den heelen Archipel, zijn in vier jaren tijd gegroeid tot één geheel. Wat wij gezamenlijk hebben doorleefd heeft menschen van ons gemaakt, die, hoe uiteenlopend onze levens ook verder mogen zijn, op één punt een gemeenschappelijke wortel hebben ontwikkeld. Deze wortel mag niet worden afgekapt, zij mag niet verdrogen en versterven. Het is het streven van de NIBEG om hem intact te houden. En het is de plicht van ons allen de NIBEG in dit streven te blijven steunen.

Welkomstgroet

VAN EEN

WAPENBROEDER

OUD-GEDIENDEN,
DE BOERENJONGEN
EN DE GENERAAL

Dat onze jongens goede schutters zijn, is een algemeen bekend feit. Maar dat ook zoo-
veel brieven uit de troep „voltreffers” zijn, dat weet niet iedereen. Tusschen al die
stijve zakelijke correspondentie in, die begint met „refereerend aan” en eindigt met
„w.g. onleesbaar” vallen telkens weer die brieven op van soldaat aan soldaat; recht door
zee, kort maar hartelijk. Dezen toon willen wij hebben door heel Holland heen. Dan is
praten geen middel meer om om moeilijkheden heen te draaien, maar om ze op te lossen
(We zijn er nog niet. Maar we komen er wel!).

En dan is er nog wat dat ons trof: dat laatste woordje in v.d. Sar's brief: oudgediende.
Het is werkelijk waar: dit jonge leger met z'n jonge kerels heeft oudgedienden,
veteranen. Niet van het soort met grijze snorren, ridderorden en houten pooten, maar
van het soort dat, zooals de oude wijs zegt, „veul gesnor van buien over deuse muts
sagh gaen”, jongens, die in gevaar en hardheid naar elkaar zijn toegegroeid, wapenbroe-
ders zijn geworden in den mooisten zin des woords en in deze aparte, eerlijke, sterke
gemeenschap met echte kameraadschap de Nieuweligen gaarne willen opnemen. Dat
het lukken zal betwijfelen wij geen moment.

Bandoeng, 0-10-'46.

Generaal,

In de „Wapenbroeders” las ik dat U in
Indië aangekomen was en nu kan ik het
niet laten om als oudgediende van het 2e
Regiment Veld enkele regels te schrijven.

Het is altijd moeilijk om als boerenjongen
een Generaal te schrijven. Ik had dit niet
gedaan, wanneer ik er niet ten volle van
overtuigd was dat U evenals in de Mobi-
lisatie Uw jongens begrijpt.

Ik herinner mij nog zoo goed Uw woor-
den, die U ons in Uw afscheidstoespraak in
1940 toevoegde:

„Ik doe één beroep op U allen dat, wan-
neer de tijd daar is, jullie weer als één
man zullen staan daar waar het noodig is”

De oorlog in Nederland is voorbij maar
nu staan met mij weer zooveel oude mannen
van 2 R.V.A. hier in Indië als oorlogsvrij-
willigers.

Daar waar het noodig was hebben wij
meer als één man onzen plicht gedaan en
wij zullen getrouw Uw woord onzen plicht
blijven doen, zolang het noodig is.

Nu is U zelf in Indië en ik roep U met
Uw jongens een hartelijk welkom toe. Ik
ben er van overtuigd dat Uw jongens achter
U staan evenals wij achter U stonden in
de moeilijke dagen van Mei 1940.

En ook ben ik ervan overtuigd dat onder
Uw leiding Uw jongens groote dingen zul-
len volbrengen.

Bij het „Friesche bataljon” hebben wij
als devies „Wij zijn er nog niet. Maar we
komen er wel”; hetzelfde geldt ook voor U
en Uw jongens. Wij zijn er nog niet, maar
onder Uw leiding komen wij er wel, dat is
voor de 7 December Divisie onder Uw com-
mando*) en voor ons oorlogsvrijwilligers
onder commando van Generaal Spoor.

Generaal ik eindig met hartelijke groe-
ten en U en Uw jongens veel succes toege-
wenscht van een oudgediende.

Korp: F. v. d. Sar,
No. 130906000
Spec: comp 1-9 R. I.
B Brigade.

*) De 7 December divisie staat natuur-
lijk ook onder commando van Generaal
Spoor — Redactie W. B.

Batavia, 12 November 1946.

Beste van der Sar,

Sta mij toe, dat ik je op deze wijze ant-
woord op je brief, die mij zoo zeer heeft
getroffen, en waarvoor ik je hartelijk dank.

Want dezen brief beschouw ik niet alleen
als een brief aan mij persoonlijk, maar te-
vens als een brief door je geschreven na-
mens de oorlogsvrijwilligers tot, zooals je
het noemt, de jongens van de 7 December
Divisie.

Een der redenen, dat je mij schrijft is,
dat wij samen hebben gediend bij het 2e
Regiment Veld Artillerie en gedurende de
mobilisatie en oorlogsdagen in het bijzonder
bij III — 2 R. A, waar iedereen tot het
laatst zijn plicht vervulde. Hoe goed herin-
ner ook ik mij ons afscheid half Juli 1946,
toen de Afdeeling zou worden ontbonden en
ik o. a. een beroep op jullie deed, zooals
door je vermeld.

En dit beroep is niet tevergeefs geweest.
Opnieuw heb je, met zooveel anderen, je
aangemeld om je plicht te doen en te blij-
ven doen, zoo lang het noodig is.

Ondanks de vele moeilijkheden, die te
overwinnen zijn en ondanks de vele dingen,
die hier geschieden en voor ons dikwijls
onbegrijpelijk zijn.

Hoe juist is jullie devies: „Wij zijn er nog
niet, maar we komen er wel”. Jij en de an-
dere oorlogsvrijwilligers geven hier aan ons
het voorbeeld, hoe wij onzen plicht moeten
vervullen.

Korporaal F. v. d. Sar

Generaal-majoor H. J. J. W. Duerst Britt

Bijzonder prettig vond ik het te lezen,
dit, wat altijd mijn streven is geweest, mij
gelukt was, mijn „jongens” te begrijpen. En
nu ben ik Divisie-commandant, waardoor
mijn commando zooveel groter is, zoodat
het thans veel moeilijker is dichtbij de
jongens te staan, hen te begrijpen, hun be-
langten te behartigen.

Maar toch zal ik dit ook nu steeds trach-
ten te bereiken en word daarbij wel zeer
aangemoedigd door hetgeen je me schreef.

Van der Sar, ik hoop je spoedig eens per-
soonlijk te mogen begroeten. In afwachting
daarvan dank ik je bijzonder hartelijk voor
je brief en voor de goede wenschen voor de
divisie.

Wij van de 7 December Divisie zullen
jullie voorbeeld volgen en steeds met jullie
samenwerken voor hetzelfde doel: het bren-
gen van recht en veiligheid in Indië.

De Generaal-Majoor

C. 7 Dec. Divisie

w.g. H.J.J. W. Duerst Britt

RADIO-CURSUS MALEISCH

De Radio-cursus Maleisch onder leiding
van den Heer Rambitan uitgezonden door
Radio Batavia, kan, behalve op den 29 m
band, nu ook beluisterd worden op golf-
lengte 55 en 115.3 m iederen middag van
17.45 u — 18.00 u, met uitzondering van
Zaterdag en Zondag.

Met ingang van 9 December komt er een
wijziging in den zendtijd. De uitzending
heeft dan plaats van 18.45 u — 19.00 u.
Ten gerieve van de luisteraars zal er van
dien datum af op Maandag, Woensdag en
Vrijdag opnieuw les gegeven worden aan
beginners en op Dinsdag en Donderdag
zullen de gevorderden een beurt krijgen.
Gaarne worden luisterrapporten ingewacht,
gericht aan den Dienst Vorming van het
Hoofdkwartier van den Adjutant- Gene-
raal.

Op verzoek van den Heer Rambitan
wordt er nog eens de nadruk op gelegd,
dat het maken van de kleine schriftelijke
opdrachten, die bij elke les gegeven worden,
noodzakelijk is voor een succesvolle studie.

Minister Beel hoort, dat Delfzijl ten achter wordt gesteld

EEN PERFESTER IN 'T GRUNNENS?

Wij hebben een zeer natten herfst achter den rug. Vooral in de Groninger Veenkoloniën heeft dat groote stagnatie bij het aardappelrooien teweeg gebracht. Hier en daar staan, de nog niet gerooide aardappelen onder water en beginnen te rotten. Door den natten grond kon ook het groote circus Mikkenie-Strassburger niet aan den Zaagmullersweg geplaatst worden, maar moest naar de Ossenmarkt verhuizen, waar alle 2800 plaatsen in de enorme tent avond aan avond bezet waren. Naast het optreden van clowns en acrobaten, bracht dat circus enkele wilde-dieren nummers en vooral veel paardendressuur. De bezoekers uit de provincie worden elken avond door tientallen vrachtauto's naar de Ossenmarkt gebracht.

Doch ook in de provincie hebben de paardenliefhebbers hun hart kunnen ophalen. Meer dan achtduizend bezoekers, waaronder vele buitenlanders, waren in Veendam getuige van een machtige demonstratie van het Noordelijk warmbloedpaard. De bedoeling van deze tentoonstelling was, reclame te maken voor de Noordelijke warmbloedfokkerij; door de groote concurrentie van de benzinemotor vreezen de fokkers verminderde belangstelling voor de havermotor en als gevolg daarvan daling der prijzen.

Minister Mansholt was te Veendam aanwezig, doch den minister-president dr. Beel, die Groningen, Appingendam en Delfzijl bezocht, ontbrak de tijd tevens Veendam te bezoeken. In Delfzijl was minister Beel aanwezig bij de opening der nieuwe Eemskanaalbrug. Burgemeester van Julsinghax maakte van deze gelegenheid gebruik te klagen over het ten achterstellen van Nederland's derde zeehaven bij Amsterdam en Rotterdam. Zoo worden voor Groningen bestemde ladingen hout in Rotterdam gelost. Tevens pleitte Delfzijl's bur-

gervader voor den aanleg van een verkeersweg naar de Veenkoloniën. Te Farmsum bezocht de minister-president enkele nieuwgebouwde woningen; in het zwaar geteisterde gebied rond Appingedam zijn de eerste, na de bevrijding van Nederland, gebouwde permanente woonhuizen gereed gekomen. Wel een bewijs, dat men hier van aanpakken weet.

Enkele dagen eerder werd in Delfzijl de lagnijverheidsschool „Oranje Nassau" voor innenschippers geopend. Van de 49 leerlingen komen echter slechts 9 uit een schippersgezin, waaruit men helaas moet concluderen, dat de schippers het groote belang van goed onderwijs over het algemeen nog niet inzien.

Dat kan men van de stad Groningen niet zeggen. Doordat de tandheelkundige kliniek te Utrecht het groote aantal studenten niet kon verwerken, is men er in Groningen in geslaagd een gedeelte van de Nederlandsche tandartsen aan de Groningsche Universiteit te doen opleiden. Hiervoor wordt huize „Volonté" aan den Heereweg aangekocht. Verder gaan er stemmen op, om in Groningen een economische faculteit te vestigen, terwijl de algem. vereen. „Grunnen" in een schrijven tot den minister van Onderwijs de wenschelijkheid bepleitte een leerstoel voor Neder Saksische dialecten aan de Groninger Universiteit te benoemen. Een „perfester in 't Grunnens", dus. Een en ander zal wel te laat zijn, voor het pas begonnen nieuwe universiteitsjaar. Voor het eerst werd ter gelegenheid hiervan een wijdingsavond gehouden in de Pepergasthuiskerk, uitgaande van de vier confessioneele studentenverenigingen. Ook anderszins toonden deze zich zeer actief door het opvoeren van „Mariken van Nimwegen" in den tuin van het Prinsenhof. De ontgroening der studenten ging heel wat rustiger dan voor den oorlog, waarschijnlijk ontbraken de spiritualiën.

Intusschen is het tooneelseizoen weer begonnen, in de provincie kwamen weer overal plattelandsvrouwen bijeen, Theo van der Pas gaf een piano-avond in Huize Maas, schilderijtentoonstellingen van werken van den helaas te vroeg overleden Groninger kunstenaar Werkman en van tijdgenooten van Joz. Israëls werden geopend, en de voetbal begon weer te rollen; alles aanduidingen dat de lange wintermaanden naderen.

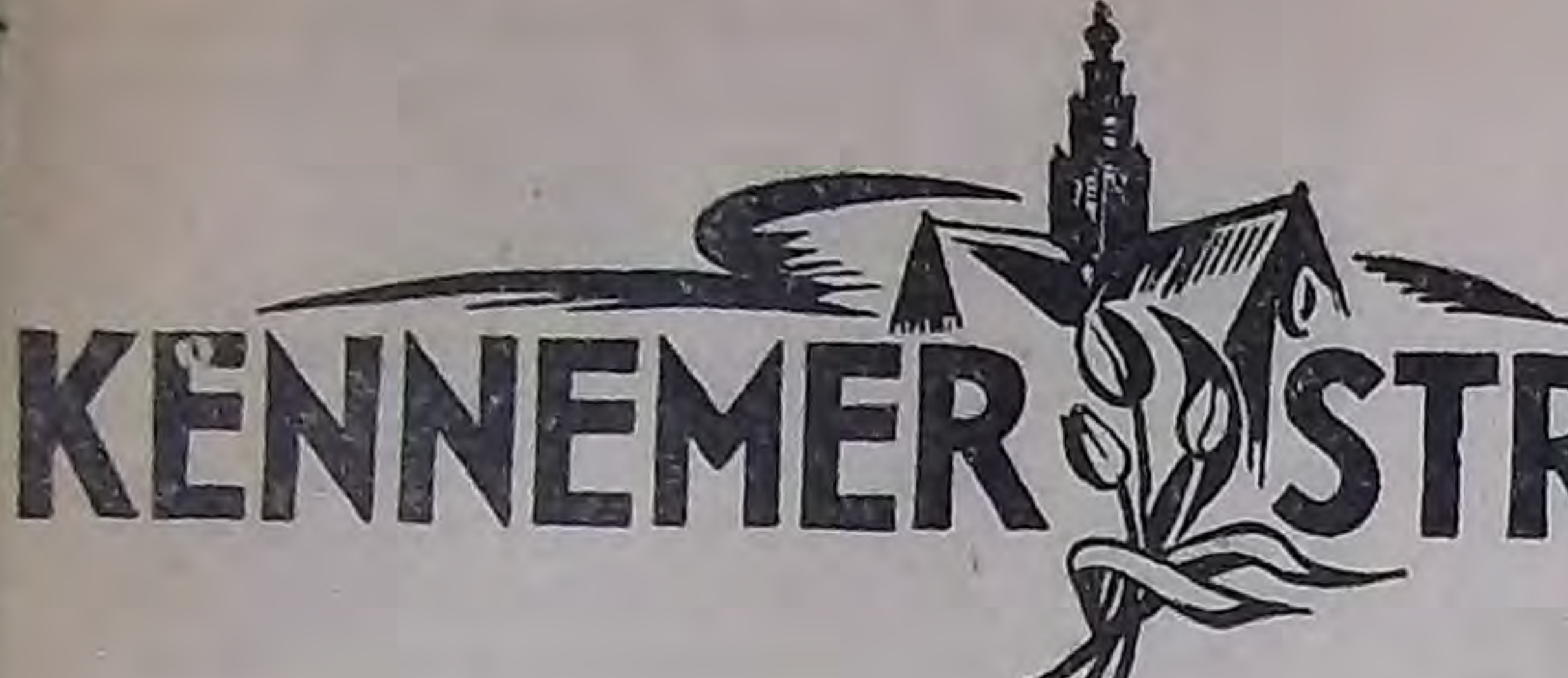
Ook bij de zittingen van het Tribunaal en al op. De laatste trekt nog steeds veel puhet Bijzonder Gerechtshof moest de lampblik, vooral toen eenigen tijd geleden de gewezen politiepresident en hoofdcommissaris van politie van Groningen, Philippus Blank terechtstond. De advocaat-fiscaal constateerde, dat verdachte zich achteruit gezet voelde, omdat hij bij promoties gepasseerd werd. Hij sloot zich aan bij de N.S.B. en kwam van kwaad tot erger; zoo werd Blank medeverantwoordelijk aan den dood van verschillende Groninger politieagenten. De eisch luidde: 18 jaar gevangenisstraf; het Hof gelastte een nader onderzoek. De beruchte C.C.D. controleur L.H. Huizinga van Finsterwolde werd veroordeeld tot 8 jaar Rijkswerkinrichting, de landwachter W. Groenewoud te Warfhuizen tot 12 jaar R.W.I. en de fietsenvorderaar S. Jager tot 6 jaar R.W.I., allen met levenslange ontzetting uit de kiesrechten. Tot veler verrassing veroordeelde het Groninger Tribunaal de collaborateur-wijnhandelaar C. Reilingh, die nog niet geïnterneerd was geweest, tot negen maanden internering plus een flinke boete! Enkele stadskanaalster fabrikanten van schuurpapier zagen hun activiteit met kleine boeten van de Arr. rechtbank bekroond. Hun papier werd te duur verkocht. Een der veroordeelden zit al in Indië.

In Groninger staat het komende seizoen in het teeken der schooljubilea. Het stedelijk Gymnasium bestaat 100 jaar, de Rijksskweekschool 85 en de R.H.B.S. herdenkt het feit, dat 80 jaar geleden de eerste leerlingen er les kregen. Een jubileum is al achter den rug en wel van den bekenden tooneelschrijver Jan Fabricius. Hij zelf is in Assen geboren, zijn moeder kwam uit Winschoten, waar hij ook een jaar heeft gewerkt, terwijl zijn eerste vrouw een Friezin was. Reden te over, elkaar het „bezit" van dezen nog steeds actieven kunstenaar te betwisten. Fabricius loste de zaak diplomatiek op en liet zich achtereenvolgens te Assen, Groningen en Winschoten huldigen.

Een hoogtijdag voor de Noordelijke padvindsters en kabouters was het bezoek van Lady Baden Powell aan Groningen.

Minder mooi waren de paar groote branden; het pakhuis van den graanhandelaar E.G. Smit te Oostwold werd totaal vernield (schade f 400.000) en de kapitale boerderij van M.A. Polman te Westernieland brandde, op het woongedeelte na, geheel uit. Ook de boerderij plus graanpakhuis van J.H. Mansholt in den Westpolder bij Ulrum had reeds vlam gevat; de brandweer van Leens wist op het laatste oogenblik grooter onheil te voorkomen.

We willen dit overzicht eindigen met de vermelding van het houden van een zeer geslaagden avond voor burgers en militairen in de uitverkochte groote zaal van de Harmonie. Ook aan het vertrek van het derde batalion van het 12 R.I. naar Batavia wijdde de Groninger bladen veel aandacht. Allen roemden de prachtstemming aan boord. Zou er misschien toch nog een verandering ten goede komen in het meeleven met den Ned. soldaat in Indonesië? Het begint er op te lijken.

KENNEMER STREEKNIEUWS

Beruchte verraders uit den Bezettingstijd op het matje

De herfst gaat langzaam maar zeker in den winter over. Mist, storm en regen bewijzen, dat het jaar 1946 ver over zijn hoogtepunt heen is. Op de Haarlemsche bolwerken, in den Hout en in het Bloemendaalsche Bosch rollen glanzende kastanjes bij honderden in de bruine bladeren-hoopen en in de huiskamers wordt nu een snorrend kacheltje steeds aantrekkelijker. De lantarens floepen steeds vroeger aan. Etalagelichten zullen voorloopig nog niet mogen branden, maar een ander symptoom leert ons in Haarlem, dat we toch langzaam maar zeker naar normale toestanden teruggaan. Werd sinds de bevrijding de electriciteit voor Haarlem geleverd door het P.E.N., binnenkort komt de „eigen” centrale weer gedeeltelijk in bedrijf en zullen de machtige dynamo's aan den Harmenjansweg hun vooroorlogsch lied zoemen. Een tweede verheugend feit, dat we reeds kort in een vorig overzicht vermeldde, komt naderbij en het heeft eveneens direct te maken met elektrische energie. De eerste elektrische trein naar Uitgeest en dus ook op het lijntje naar IJmuiden, heeft gereden, al was het dan ditmaal alleen maar voor journalisten. Maar nu kan het publiek weer met een „echte trein” naar het Noorden.

Wederopbouw niet alleen bij de Spoorwegen, maar ook in Zandvoort. De gemeenteraad van deze badplaats heeft het opbouwplan goedgekeurd en ook de instelling van een „strandschap” is er door. Dit instituut zal, in samenwerking met het Zandvoortsche gemeentebestuur alle toeristenaangelegenheden nader bestudeeren en de medezeggenschap van de groote „klanten”, zooals Amsterdam en Haarlem, garandeert een voortuitstrevende politiek ten aanzien van het ontspanningsoord.

Ook de Haarlemsche vervoersonderneming, de Noord-Zuid-Hollandsche-Tramwegmaatschappij heeft toekomstplannen en en wie zich de volle bussen naar Bloemendaal en Overveen herinnert, zal de bestelling van 70 autobussen in Engeland zeker gemotiveerd achten.

Op sportief terrein bolwerkt de Spaarvestad het niet zoo goed als op het gebied van de groote vragen, die de komende jaren zullen stellen. Al tweemaal is de voetbalclub „Haarlem” gevoelig ingemaakt, eerst verloor de landskampioen van het afgeloopen seizoen met 5-0 van Neptunus, den volgenden Zondag moesten de roodbroeken het met 6-3 tegen „Volewijkers” afleggen. Ook EDO startte slecht en zag zijn doel tweemaal doorboord, toen het tegen De Gooienaren speelde.

Welke Haarlemmer kent niet den naam van „Kunst Zij Ons Deel”, het genootschap van artiestieke lieden, dat op 5 October de feestelijkheden, ter gelegenheid van zijn 125-jarig bestaan, inzette met een jubileumtentoonstelling in het Frans Hals-museum, waar de bloem van de Haarlemsche kun-

stenaars in een honderdtal doeken en beeldhouwwerken vertegenwoordigd was. K.Z. O.D. hoopt er nog eens 125 jaar bij te mogen krijgen, maar voor Volksherstel, de instelling, die sinds de bevrijding zooveel goeds deed in onze stad en haar omstreken, heeft het uur van heengaan geslagen. Op 31 December zal er geen Volksherstel meer in Haarlem zijn en zal dus ook zijn sympathieke directeur, de heer van Liemt Jr. niet langer zijn „werken des vredes” voortzetten. De taak is volbracht en... met eere! Een tweede oude bekende gaat eveneens ter ziele, hoewel hij in geen enkel opzicht iets met „Volksherstel” heeft uit te staan. Onze Jansschouwburg, het vervallen gebouw aan den Jansweg is nog maar een ruïne en waar eertijds de muze van het tooneelspel triomfen vierde, staan nu slechts afgebrokkelde muren. De gemeente gaat voorloopig op het vrijkomende terrein niet bouwen, maar zal er een opslagplaats vestigen.

De berechting van politieke misdadigers gaat voort en ook uit Haarlem en omgeving komen verscheidene verdachte individuen „op het matje”. Tegen den beruchten NSB-politie-agent uit den bezettingstijd Roel Laduc werd dezer dagen tien jaar gevangenisstraf geëischt, omdat hij in de Leidsebuurt meermalen radioluisteraars, die liever op den Engelschen zender dan op den B.N.O. afstemden, bij de Moffen had aangegeven. Willy Nelly van der Meyden, de vriendin van den Houzeër, door wier verraad Hannie Schaft den dood vond, werd met 20 jaar gevonnist. De eisch tegen haar luidde: de doodstraf. De tweede politiemann, die in de afgeloopen veertien dagen verantwoording moest afleggen voor zijn optreden in bezettingstijd, was Ph. Blank, de vroegere „politie-president” in Haarlem. Volgens den eisch, zal deze verrader 18 jaar in een cel moeten doorbrengen. Wellicht de ergste van dit rijtje is de vroegere burgemeester van Velsen, tegen wien de doodstraf werd geëischt voor zijn Jodenjacht en zijn verraderlijken arbeid onder Velsens bevolking. Toen hij ter terechtzitting het laatste woord kreeg, vroeg hij den hem benadeelden om vergiffenis.

Dat zijn dan zoo de groote en kleine dingen, waarover men in Haarlem en omstreken de afgeloopen weken gesproken heeft, ook in de gezinnen, waarvan een lid op het verre Java verblijft, waar de tropenzon schijnt, terwijl in Holland de winter zich nu reeds begint aan te kondigen.

Als de bestuurder groot is, zullen zijn ondergeschikten ook grote figuren zijn

(Chin. Spreekwoord).

Donker is de nacht, als ik het warme wachtlokaal verlaat, en enigszins aarzelend, mijn weg door de duisternis zoek, om mijn voorganger bij de brenpost af te lossen.

Gruig, als reusachtige waaiers, steken de palmbomen tegen de flikkerende sterrenhemel af. Mijn voetstappen schynen dubbel zo luid te klinken in de nachtelijke stilte, die slechts onderbroken wordt door het eentonig gesjirp van duizenden krekels.

Dan doemt de zandzakkenbarricade uit de duisternis op, met daarnaast de vage silhouet van mijn kameraad. Enige korte woorden, en „alles oke”, dan verwijnt hij in de duisternis; slechts het geluid van zijn verwijderende voetstappen klinkt nog even na. En dan ben ik alleen, alleen met de vele geluiden, en mijn bren in de tropennacht. Ik begin mijn wake, mijn wake voor de veiligheid van de omgeving, en voor mijn kameraden, die nu een welverdiende rust genieten, na een zware dag. 'n Zeker gevoel van verantwoordelijkheid komt over je, als dat goed tot je doordringt, en tersluiks kijk je naar de bren, die in zulke uren je beste vriend is, en wiens loop dreigend over de zandzakken heen loert. Ja, voor de veiligheid van je kameraden, ongeacht of het nu je peletonscommandant, of je „siapie” is. En vastberaden, doorboor je met je ogen de duisternis, je vinger dicht in de buut van de trekker, gereed voor actie, bij elke verdachte beweging.

Binnen de kring van de schijnwerper scharrelt een hond, en een kikker wipt met grote sprongen langs de stelling. Je let er al niet meer op. Het zijn allemaal al bekende en vertrouwde dingen geworden. Je let slechts op de „Friesche Ruiter” die de opening in de prikkeldraadverspering afsluit, en je blikken glijden naar links en rechts, het prikkeldraad langs en het veld in, dat hel verlicht wordt door de sterke lamp, terwijl je zelf in de veilige duisternis, buiten de lichtkring staat. En dan, onwillekeurig, gaan je gedachten naar je huis, dat je nu zo ver van je afweet en toch zo dichtbij. De nacht leent zich er bij uitstek voor, om over die dingen te gaan mijmeren, over je Holland, in de stilte en de duisternis, onder de sterren. De nacht, de rust, stemt je tot nadenken. Je denkt aan huis. Hoe zou het daar gaan? Wat zouden ze op het ogenblik doen?

Je denkt aan Holland. Ja, het zal er nu wel knap koud beginnen te worden. En het doet je vreemd aan, koud, terwijl je hier onder de tropenzon werkt en vecht. Wat is de wereld toch groot, en toch ook weer klein.

Word je 'n tikje sentimenteel? Maar nee!, weg ermee, je schudt die gedachten weer van je af. Je bent een Hollandse soldaat. Je kent je plicht. Je hebt 'n taak te vervullen, de orde en veiligheid te herstellen en te handhaven, in dit mooie, maar zo arme land, verscheurd door opgezweepte hartstochten en fanatieke haatgevoelens. Je bent een klein onderdeelje in het groote raderwerk, 'n onderdeelje, dat echter onmisbaar is in de grote machine, die tot taak heeft het leven, have en goed te beschermen van duizenden weerlozen, opdat eens dit land weer 'n tijd van vrede en welvaart zal kennen. Dat denk je dan op post in de tropennacht, en opnieuw tuur je de prikkeldraadversperring af, opnieuw gaan je blikken onderzoekend rond, gereed voor actie.

'n Koel windje strijkt over de duistere sawahs. De bladen der palmen ritselen geheimzinnig. Voetstappen komen nader. De aflossing is in aantocht!

*Soldaat le kl.
M. C. Vermeulen,
1-1-8 R. I.*

Ervaringen

op weg naar en in

BANDOENG

De Heer Hofwijk, correspondent van de „Maasbode” in Batavia, zond het volgende verhaal naar zijn krant in Holland. De jongens, die langs den convooi-weg zitten, zullen het echter óók wel interessant vinden, vooral het „Had U wat?”-peleton. Trouwens alle anderen, die dan te weten komen dat er ook nog wel goede stukken in Hollandsche kranten komen.

Het is er volkomen rustig, maar overvol.

De weg klimt. Hier en daar resten van Nederlandsche huizen, bijna geheel gesloopt, leeggebrand. In Tjipajoeng passeeren we 1-4 R. I. Dat 't uit Den Haag en omstreken komt, hooren we al aan den luitenant, die ons de stafkaart laat zien. Een stafkaart is een vreemd ding. Men kan er precies op zien waar de onderdeelen zitten: witte en roode speldekknoppen. Men kan deze verzetten. Een roode wollen draad weeft loodrecht op den weg de patrouilles dezer onderdeelen. Tien kilometer aan weerszijden. Van al de ontberingen, van de vermoeienis en de teleurstellingen vertelt de kaart niets. Alle posten staan erop: kleinere speldekknopjes. Ook deze aanduiding schiet tekort: hoe deze kerels zich de eerste nachten in een vreemd onveilig land voelden, vertellen namelijk ook deze knopjes niet. Ik heb een ongelooflijk respect voor wat er achter deze knopjes zit.

De „mooie vent”

In geen jaren zagen we. — als we dat zoo maar zeggen mogen, — een „mooieren vent” dan den majoor van dat bataljon. Iets over de twee meter, een gezicht — al — verre van knap, maar gelooid in de zon. een junglehoed met musketier-allures, kor-

Rusteloos hobbelen onze konvooiën over de eindeloze, totaal vernielde wegen.....

tom een echte „heman”. Laatst kreeg zijn vrouw een dochter. Een naburig onderdeel ving het radiobericht op, gaf het door, fuif, 21 saluutschoten waarop prompt alle inheemsche patienten van den bataljonsdokter de beenen namen uit het pas-ingerichte ziekenhuis. Stom. Zal voorloopig overigens wel niet meer gebeuren meenen we tenminste ter eere van een majoorsochter.

Een eind verderop, over een weg, die in strakke lussen de Poentjak opslingert, zit 1450 meter hoog het tweede peloton van datzelfde bataljon.

Had u wat?” schreven ze onderop het bordje, dat hun onderdeel vermeldt.

Uitbundig om dit onverwachte bezoek in hun eenzaamheid, vertellen ze: „Ja ziet u, wij blijven altijd heer. Als we nou zoo'n extremist tegenkomen, vragen we eerst: Had u wat? Momenteel is het anders rustig.”

Ik ontmoette er een jongen uit Brussel, nauwelijks 19, z'n gezicht vol lange blonde nestharen. „Als ie nou 20 wordt, krijgt ie een scheermes van de „Maasbode” hè Hofwijk?”

En er zat een oud kampioen wielrenner op den weg, Berwer van het Brielsche eiland. „1936 en 1937 Nederlandsch kampioen op den weg. Maar ben nou aan 't treene voor de Kouwberg”.

En daarna sleurden ze me naar een Rotterdammer, die met 36 meisjes correspondeert, naar ze me zeiden. Zoo'n vaart loopt het niet, maar wel had hij boven een eigen-gemaakt bureautje (met een papieren randje vol eigen geteekende molens en schepen) z'n heele „litteraire harem hangen. „Nou de mazzel!” zei hij, toen we weg gingen en ik kan u nauwelijks vertellen hoe komisch al die uitdrukkingen hier klinken.

Toen nam de regen bezit van ons geen stroomende regen, geen blaasjes regen, een soort zondvloed, verblindend, alles doorweekend, alles overspoelend. Eerst toen heel ver weg de typische Tangkoeban Prahoe vulkaan, die inderdaad op een omgekeerde prauw lijkt, uit de wolken naar voren schoof, werd het helderder.

De weg daalt steil, een herstelde brug neemt den koenen sprong over een breed schuimende kali en met een scherpe bocht klimt de weg daarna opnieuw. Op den weg tusschen Buitenzorg en de Poentjak sneuvelde een sergeant, wiens naam ik niet te weten kon komen. Hij reed mee in een der eerste groote transporten als chauffeur van een zware drietonner. Over de brug viel plotseling vuur, een kogel sloeg hem door de keel, drie andere door de borst. Hij reed zijn wagen opzij van den weg, zoodat het convooi ongehinderd door kon rijden, schakelde vrij, remde af, draaide het contactsleuteltje om en was dood. Ik vind het jammer dat ik zijn naam niet te weten kon komen.

En ook verderop heeft de oorlog gewoed. Tactiek verschroefde aarde. Alle huizen neergebrand, gebroken en gebarsten dakpannen op den vloer, nog een paar cementen paaltjes van de fundamenteën. Dit is triester dan het puin in Duitschland. Hier is zoo heelemaal niets over, heelemaal niets. Natuurlijk waren daar vroeger ook menschen gelukkig.

Ook de buitenwijken van Bandoeng, het Zuidelijk deel over den spoorweg, is zeer gehavend. Extremisten kregen er twee dagen tijd om hun werk te doen. Iemand, die dit alles van nabij had meegemaakt zei me: „Dat „no orders” van de Engelschen is funester geweest dan de heele rampok en moordpartijen. Man, wat had er niet voorkomen kunnen worden!”

Maar momenteel is Bandoeng zelf volkomen rustig; het is er echter overvol. We dwaalden uren voor we uit onze natte

We snorden langs een paar inheemsche soldaten, een lach, de duim op, als een symbool van de geest dezer kerels

kleeren en in een dry Martini konden duiken. Daarna aten we in een Chineesche dancing-annex restaurant, dronken er nog — meer uit curiositeit — een triple-sex gaat u maar op de drankenlijst kijken) en ontdekten er twee Limburgsche stoottroepers tusschen alle uniformen een beetje verloren aan een tafeltje. De een kwam uit Urmond bij Stein, de ander uit Sittard.

Limburg in Peiping Restaurant Bandoeng.

Het was nou niet direct een café uit een rustig Limburgsch dorp, de band swingde er achtereenvolgens „Jippie Jaja”. „Zie ginds komt de stoomboot” en „Waar in 't bronsgroen eikenhout” en toen kikkerden deze Limburgers werkelijk op, en tot geruststelling voor de twee Limburgsche moeders van deze twee Limburgsche jongens: het was een nette gelegenheid, en als ik me niet vergis heette 't „Peiping” of zoo iets. Maar een van hen zei me: „Och jongen, alles bij elkaar is 't toch maar een gekke wereld”. Waarschijnlijk had ie dat al in Urmond hooren vertellen en gelijk had ie, maar wat zal ie in het dorpscafé van Urmond niet over „Peiping” kunnen vertellen!

J. W. HOFWIJK.

Dezelfde wind dooft het kaarsvlammetje en wakkert het groote vuur aan; zoo is het met het gescheiden zijn: de kleine liefde wordt er door gedooft en de groote gekoesterd.

Van den Luitenant Gouverneur-Generaal, Opperbevelhebber van zee- en landmacht in Nederlandsch-Indië, Dr. H. J. van Mook.

Met de opheffing van het geallieerde opperbevel in Nederlandsch-Indië, ingaande op 1 December 1946, is een periode afgesloten, die voor alle daarbij betrokken partijen zeer moeilijk is geweest. Aan het einde gekomen kunnen wij echter, indien wij onbevungen terugzien, dat onze Britsche bondgenooten naar hun beste vermogen de hun opgelegde, zeer ongewone taak hebben volvoerd, tot dat wij zelf in staat waren haar over te nemen.

Wij zijn als bevriende wapenbroeders gescheiden; tegen den achtergrond van die vriendschap is de wederzijdsche critiek verwaagd en de wederzijdsche waardeering gegroeid. En wij herdenken met eerbied de Britten en Indiërs, die hier voor dit land, dus ook voor ons, zijn gevallen.

Wij nemen hun taak geheel over op een oogenblik, waarop oud en nieuw nog zoo zijn dooreengemengd, dat het voor velen moeilijk is den weg vooruit te zien. Een nieuwe verhouding tusschen Nederlanders en Indonesiërs, waarop toch vele gebeurtenissen en verhoudingen, zoowel uit het naaste als uit een verder verleden diepen invloed uitoefenen. Een nieuw leger, een vernieuwde vloot en luchtmacht, steunend op de offervaardigheid en de volharding van tallozen, die reeds vele jaren onder zeer moeilijke omstandigheden hun militaire taak hebben vervuld. Een nieuwe wereld om ons heen, vol botsingen en nood, die zich tracht te ontworstelen aan de vijandschappen en tegenstellingen, die twee wereldoorlogen en talrijke omwentelingen hebben nagelaten.

Maar in al die verwarring is de taak van onze strijdkrachten in haar diepste grondslagen toch eenvoudig. Zij zijn hier om de zwakken te beschermen, den vrede te herstellen en het recht te handhaven. Wij hebben naar een weg gezocht om daartoe de handen ineen te slaan met diegenen, die tot dusverre tegenover ons stonden, doch die in wezen hetzelfde willen. En het stemt ons daarbij tot vertrouwen, dat wij nu, door een moeizamen opbouw van bijna anderhalf jaar, van onze zijde een hand kunnen reiken, die even krachtig is als oprecht.

Niemand zal ontkennen, dat Uw en onze taak zeer moeilijk is en hooge eischen van moed, volharding en discipline stellen zal. Maar wanneer wij daardoor erin slagen de verhouding tusschen beide volken op nieuwe en duurzame grondslagen te vestigen, dan zal daarmede iets groots verricht zijn, waarin Uw aandeel belangrijk en onmisbaar is.

De Regeering is hiervan te zeer door drongen, om niet tevens met voortvarendheid de behartiging van de belangen van allen, die bij de strijdkrachten zijn ingedeeld, voor te staan. Deze zorg zal zich zoowel over den diensttijd, als over de daarna vallende periode uitstrekken.

Nu het opperbevel en de verantwoordelijkheid weder in onze eigen handen zijn overgegaan, zijn wij meer dan ooit verplicht onzen arbeid zoo te vervullen, dat daardoor de eer en de goede naam van ons land en ons volk in de wereld onverminderd gehandhaafd blijven. Ik weet, dat gij Uw plicht zult doen, zooals die van U, onder de hooge leiding van Hare Majesteit wordt verlangd.

LEVE DE KONINGIN!

GEHEIM

HEIL BEEL

Toen ik dezer dagen van een lange vermoeiende reis in Medan thuiskwam, toegejuicht door een duizendkoppige menigte die zich op het vliegveld had verzameld met borden als "Leeftang Klewang" en "Pas op voor Kidnappers" terwijl het volksleger overal rond de stad een schitterend vuurwerk had afgestoken, bleek het met mijn neef Gerardus niet geheel en al in orde te zijn.

Nadat Elvire mij namelijk de kogelgaten in den muur van onze bescheiden woning had getoond, aldaar door enthousiaste jongelieden gedeponneerd ter viering van den wapenstilstand, bracht zij mij naar de garage, van waaruit een afschuwelijk gebrul naar buiten drong.

Voorzichtig opende zij de deur en daar zag ik mijn neef, geheel gehuld in de huid van een overleden koningstijger. Het groene schuim stond op zijn lippen, terwijl hij woest rukte aan de ijzeren stangen van een kooi, die voorzichtige lieden speciaal voor hem hadden gebouwd.

— Ik heb zijn stukjes gelezen, zei ik, en ik meende al iets vreemds op te merken, maar zooiets had ik mij niet voorgesteld.

— Ja, ja, zuchtte Elvire, zoo gaat het. De Regeering zal wel blij zijn.

— Wat? vroeg ik verbaasd. Men hoort veel critiek op de Regeering, maar dat zij zich zou verheugen over het feit dat mijn neef in een tijgervel gehuld in een kooi zit te brullen, dat kan ik mij toch niet geheel en al voorstellen, hoewel het voorstellingsvermogen van sommige schrijvers wat dit aangaat onbegrensd schijnt te zijn.

— Ja, herhaalde Elvire, het Kabinet zal wel in zijn vuistje lachen.

Dit werd mij, lieve lezer, toch al te gortig.

— Elvire, zei ik, ik heb in Batavia de H.H. van de Commissie Generaal gezien en gij kunt zeggen wat gij wilt, maar het zijn zachtmoedige en bescheiden Nederlanders en ik kan mij niet indenken dat de Heer Schermerhorn of wie ook zich over de zenuwzinkings van een braaf landgenoot zou verheugen.

— Ik bedoel de Regeering in Holland, zei Elvire.

— Elvire, zei ik, de heer Beel is een heer.

— Nu, zei Elvire, het staat dan toch maar in de krant. Ze vinden het fijn. Ze hopen dat het met alle soldaten in Indië zoo gaat.

— Vrouw, verklaarde ik, geef mij een glaasje Welfare, hier moet ik eerst eens over denken. Het schijnt dat de Wapenstilstand U naar het hoofd geslagen is.

— O neen, zei Elvire, de Wapenstilstand is okay, en zij ging een beetje opzij vanwege de kogels die op dit moment weer door onze voorgalerij vlogen.

Vervolgens legde zij mij een Nederlandsch dagblad voor en zij vestigde mijn aandacht op het volgende bericht:

„De reden waarom de Nederlandsche Regeering soldaten naar Indonesië stuurt ligt voor de hand. Het is haar wensch dat onze jongens in de rimboe zoo spoedig mogelijk zullen verdierlijken, opdat zij na terugkeer als een soort S.S.-troepen kunnen worden gebruikt om de democratie neer te slaan.”

eigenhandig

— Heil Beel, zei ik.

— Hier zie je dus, zei Elvire, dat volgens de Heer Koejemans van het communistische dagblad de „Waarheid” (en de waarheid is toch maar de waarheid, nietwaar) het de innigste wensch onzer Regeering is dat onze jongens in Indonesia zooveel mogelijk zullen verdierlijken. Welnu, Gerardus is dezer dagen in de rimboe van Polonia, den Bindjieweg, de Kesawan en de Rex-Bioscoop op expeditie geweest en hij is geheel en al verdierlijkt thuis gekomen. Niet, dat hij zich wezenlijk verdierlijkt voelt, maar hij tracht ernstig de opperste graad van verdierlijking te bereiken, omdat hij als trouw Nederlander en loyaal Vaderlander de Regeering niet gaarne zou teleurstellen.

— Lekker dier, zei ik.

De baboe kwam met een emmer bloederig rauw vleesch binnen, ze bracht het naar de garage.

Ik keek naar het kleine rotte vischje op de rijst van mijn dagelijksch rantsoen.

— Het is toch wel heerlijk om verdierlijkt te zijn, zei ik.

Maar alle gekheid op een stokje, die meneer Koejemans die zegt het toch maar, die heeft het toch maar weer goed in de gaten en denk je den heldenmoed eens in van mijnheer Gortzak, die zich nu in de leeuwenkuil van Semarang durft te begeven! Ik moet er niet aan denken. Het is toch maar gelukkig dat de Amsterdamsche „Prawda” dag en nacht voor de democratie waakt.

De jongens van de Gadjah Merah in Palembang zouden zeggen: „Zal die-fijn zijn!”

J o d o c u s T o e b a c k.

Neut: „Wat zou je nou doen als je een meissie achter die struiken vond?”

Taaie: „Soo fer seine me nog niet met de teejerie?”

MORTIEREN

van de Mariniers

ÉÉN DER ZWARE INFANTERIE-WAPENS

De 60 mm mortier is de artillerie van de compagnie en de 81 mm die van het bataljon", zo zeggen de Amerikanen en hun gezegde is begrijpelijk, vooral als in aanmerking wordt genomen, dat lichte mortieren bij de infanterie-compagnieën der Mariniers zijn ingedeeld en de 81 mm mortieren in de organisatie van het Mariniers-bataljon zijn opgenomen.

Het is een sectie, die bij de compagnie is ingedeeld, welke onder leiding staat van een luitenant-sectie-commandant, die wordt bijgestaan door een sergt. opv. sectie-commandant. De sectie telt drie stukken, elk stuk onder commando van een korporaal, die tevens waarnemer is. Dan is er de schutter, zijn helper en drie munitiedragers. De lichte mortier wordt hoofdzakelijk in de frontlijn gebruikt, dus ook meegevoerd met patrouilles. Het wapen, dat 42 lbs. weegt, wordt dan door den schutter gedragen, wat geen peulschilletje is, vooral niet in geaccidenteerd terrein en bij het oversteken van kali's. Trouwens, de dragers hebben ook geen lichte taak. Zij torsen elk 12 granaten van 3 lbs., wat betekent, dat zij een gewicht te dragen hebben van 16½ kg., buiten hun uitrusting.

De mortier is krombaangeschut, dat een gladde loop heeft, welke geladen wordt door een granaat in de loop te plaatsen. Deze granaten zijn verschillend. Tegen personeel wordt de brisantgranaat gebruikt; de lichtgranaat, die getempeerd kan worden, ontploft in de lucht en daalt aan een parachute, terwijl een helder licht verspreid wordt. Deze granaat dient, dat is duidelijk, om den vijand zichtbaar te maken. De rookgranaat wordt afgeschoten, indien een rookgordijn noodzakelijk is of om, bij onduidelijk zicht, de inslag te controleren.

De mortiergranaat is voorzien van een staart, waarin het kardoes en daaromheen, tussen de vinnen, vier kruitboekjes. Met deze vier kruitboekjes kan de maximum-afstand bereikt worden. Naarmate de afstand tot het doel geringer wordt, moeten één of meer kruitboekjes verwijderd worden.

De granaat heeft twee veiligheden, namelijk een veiligheidsdraad en een veiligheidspen. De eerste wordt verwijderd, voordat het projectiel in de loop wordt geplaatst, terwijl de veiligheidspen zijn beveiligende werking verliest door de schok, die ontstaat als het projectiel op de slagpin van de mortier valt. Nadat de granaat de loop verlaten heeft, is de slagpin van het projectiel in het verlengde van het slagas. Raakt de granaat met de indrukbare kop het doel, dan schiet de slagpin, die aan deze kop bevestigd is naar achteren en de aan-

vuurlading ontbrandt, als gevolg waarvan het projectiel explodeert.

Een mortiergranaat is juist daarom zo gevaarlijk, daar men het projectiel niet hoort aankomen, in tegenstelling met een artilleriegranaat. Bovendien is dekking vrijwel onmogelijk, omdat de mortier krombaangeschut is en de granaat daardoor vlak achter de dekking kan vallen. Buitendien is localisatie van een vijandelijke mortier zeer moeilijk. In de eerste plaats omdat de richting, waaruit geschoten wordt, niet is te bepalen en ten tweede is de mortieropstelling bijna steeds achter een dekking opgesteld; de enige uitzondering hierop vormt

het geval, indien de snelle vernietiging van het doel belangrijker is dan de veiligheid van de mortieropstelling. En als het projectiel de loop verlaat, dan is er bijna geen rook te zien.

De mortier bestaat uit drie delen: de affuit, de loop en de grondplaat. De loop is aan de grondplaat bevestigd door een kogelgewricht, met behulp van een beugel. De affuit, die voornamelijk uit een tweepoot bestaat wordt door een klem aan de loop bevestigd. De hoek, waaronder geschoten wordt, varieert van 45 tot 85°.

Bij de mortier behoort een kijker, die aan het wapen bevestigd wordt. Deze kijker kan overdwars en overlangs bewogen worden d.m.v. stelschroeven. De meter voor de elevatie is verdeeld in graden en wel in vakken van tien, terwijl een hoogtefijnschroef het mogelijk maakt de onderverdeling in kwarten van graden af te lezen. De breedtehoekmeter is verdeeld in mils, ook wel duizendsten genoemd, waarbij 360° gelijk is aan 6400 mils.

De commandant van een stuk, die tevens waarnemer is, geeft de vuurorder. Hij schat de afstand tot zijn doel, nadat hij de richtstok heeft opgezet in de lijn van mortier tot doel. De schutter speelt intussen de

Mortierstelling van de Mariniers bij Soerabaja tusschen de vishuivers.

tegen de WALVISSCHEN

De Marine Luchtvaartdienst levert een aandeel in den vreedzamen slag om Neerlands vet-positie.

het hangt voor een goed deel van de bekwaamheid van een drietal Marine-vliegers af, of de Nederlandsche huisvrouwen het volgend jaar over een ruimer rantsoen margarine en vet voor de braadpan kunnen beschikken. Hoe vreemd dit op het eerste gezicht ook schijnen mag, het mysterie is spoedig opgelost, wanneer men weet, dat aan boord van de „Willem Barendsz” een detachement van den Marine Luchtvaartdienst is geplaatst, dat de beschikking heeft over twee Walrus-vliegtuigen, waarmee zij de Zuidzee zullen afzoeken naar de zoo begeerlijke walvissen.

Voor het eerst in de geschiedenis van de walvischvangst wordt gebruik gemaakt van de ervaring en de technische hulpmiddelen, die de Marine Luchtvaartdiensten van Engeland en Nederland in den afgelopen oorlog hebben opgedaan. Marine-vliegers zijn immers geoefend in het afspeuren van het wateroppervlak en met behulp van „asdic” en „radar” twee wapenen, waarmee in oorlogstijd de vijandelijke onderzeeboten werden bestreden, zal thans de onderneming tegen de zeereuzen van het Zuidpool-gebied op moderne leest worden ingezet.

Wanneer dus straks de „Willem Barendsz” op het jachtterrein is aangekomen, zullen de Marine-vliegers door de catapult-lanceerinrichtingen van de dekken van de drijvende traanfabriek in hun „Walrussen” het onmetelijke luchtruim boven de verlaten Poolzee ingeschoten worden. De „Walrussen” zijn ingericht met radio-telefoniezenders, zodat de vliegers voortdurend in contact met de „Barendsz” blijven. Hun geoefende oogen speuren dan naar die nauw herkenbare kleurveranderingen van het water, welke verraden, dat de zee bevolkt is met meer dan normale hoeveelheden plankton. Plankton is de meest primitieve vorm van onderwaterleven en dient als voedsel voor een klein soort garnalen, welke op hun beurt weer door de walvissen worden geconsumeerd. Waar de vliegers dus plankton in het water constateeren, zijn zij in de buurt van het groote wild. Nu komen „asdic” en „radar” te hulp om de walvissen te localiseeren, waarna de taak van onze Marine-vliegers overgenomen wordt door de bemanningen van de aan de „Barendsz” toegevoegde „jagers”.

Dat de Koninklijke Marine op deze wijze een belangrijk aandeel heeft in het al dan niet slagen van de expeditie, waarop geheel Nederland het oog gericht houdt, is nog zoo goed als niet bekend. De Marine-mensen, die aan deze onderneming medewerken zijn: Officier-vlieger der 1ste klasse M. Vaarzon Morel, Luitenant ter Zee der 1ste klasse W. Bierenbroodspot en Luitenant ter Zee der 3de klasse L. Kuiper (waarnemers); Sergeant-majoor vliegtuigmaker A. Quispel, Korporaal-vliegtuigmaker F. van Donkelaar, Korporaal-vliegtuigmaker J. de Vos en Korporaal vliegtuigmaker Chr. Th. Vervoort (voor het onderhoud als boord-mecano's).

De munitie moest droog blijven (de Mariniers mogen nat worden).

De lichte brisantgranaat van de 81 mm mortier ontploft in 3000 delen en de scherfwerking is 25 yards. Daarmede wordt bedoeld, dat een ieder, die zich bevindt op een afstand van 25 yards of minder van de geëxplodeerde granaat altijd geraakt wordt door een of meer scherven, wat niet wegneemt, dat het zeer wel mogelijk is, dat iemand op 100 yards en meer ook getroffen kan worden.

Opmerkelijk is de sterkte van de lichtgranaat der 81 mm mortieren. Deze bedraagt 275.0000 kaars en heeft een brandduur van 60 seconden. De parachute daalt met een snelheid van 9 meter per seconde.

Het verschil van richten met de artillerie is hoofdzakelijk hierin gelegen, dat de breedtehoek bij de artillerie in graden wordt aangegeven en bij de mortieren in mils. Bij de mortier verricht de richtstok de functie, die het hulprichtpunt bij de artillerie inneemt. De plaats van het hulprichtpunt is willekeurig; de richtstok staat echter altijd in de lijn van de mortier naar het doel.

De taak der mortieren is verschillend. Bij een vijandelijke aanval kan mortiervuur den vijand dwingen om dekking te zoeken, waardoor zijn vuurkracht vermindert. Onder bescherming van eigen mortiervuur kan de infanterie voorwaarts gaan. Vijandelijke mitrailleur- en mortiernesten kunnen door de mortier vernietigd worden.

En waar de mitrailleurs, geweren, karabijnen, ja zelfs artillerie tekort schieten, namelijk bij het beschieten van doelen, die achter een dekking liggen, daar wordt de mortier ingezet. De vijand te raken in rivierbeddingen, in loopgraven, tussen heuvel-tjes in sawah's, in ravijnen, dat is de speciale taak van het krombaangeschut, van dit zware, zo belangrijke infanteriewapen DE MORTIER.

(IK ZAL HANDHAVEN).

luchtbellen voor overdwars en overlans in, waarbij hij er tevens zorg voor draagt, dat de kijker op de richtstok blijft gericht. De breedte-hoekmeter staat in den beginne steeds op nul, terwijl de gradenboog voor de elevatie op 62° wordt afgesteld, wat de meest voorkomende verheffing is.

De commandant geeft dan de soort granaat op en de correctie voor de breedte; dan volgt de afstand. Meteen kijkt de schutter op zijn schootstafel en ziet achter de opgegeven afstand de bijbehorende hoek, welke hij herhaalt en afstelt op de gradenboog voor de elevatie. Tevens staat op de schootstafel vermeld de bij schootsafstand behorende lading, die hij doorgeeft aan zijn helper, die op zijn beurt herhaalt en dan onmiddellijk, als dat nodig is, een of meer kruitboekjes verwijderd. Als derde geeft de stukscommandant het aantal af te vuren granaten door. Als de schutter de correctie voor de breedte heeft aangebracht en tevens de elevatie, dan speelt hij de luchtbellen weer in. Het wapen is gericht.

Bij de eerste drie schoten wordt de kijker verwijderd om daarna weer geplaatst te worden als de grondplaat zich voldoende in de grond heeft vastgewerkt. Dit met het oog op de gevoeligheid van dit precisie-instrument.

Verschillende soorten vuur kunnen worden afgegeven. Allereerst puntvuur, waarbij een zeker aantal granaten, meestal drie, op een bepaald doel worden afgeschoten. Dieptevuur wordt toegepast tegen een vijandelijke colonne, terwijl breedtevuur tegen een vijandelijke linie wordt gebruikt.

Als een bepaald vak onder vuur moet worden genomen, geeft men breedte- en dieptevuur gecombineerd, normaal negen schoten. Om de vereischte diepte en breedte te krijgen, draait de schutter telkens enkele slagen aan het wiel voor elevatie respectievelijk bakswiel.

Soms gebeurt het, dat een projectiel in de loop blijft. Oppassen is dan de boodschap. Eerst wordt een minuut gewacht, want niet zelden komt het voor, dat de kruitboekjes nabranden. Is er na een minuut nog stilte in de loop, dan wordt deze voorzichtig losgemaakt van de grondplaat en daarna behoedzaam omhooggehaald. Het projectiel wordt dan opgevangen en vervolgens door deskundig personeel vernietigd, bijv. met behulp van een blokje TNT.

In grote lijnen zijn de 60 mm en de 81 mm mortieren gelijk, alleen is alles zwaarder bij de 81 mm mortier, zoals het gewicht van het projectiel (de lichte brisantgranaat weegt 7 lbs), het kaliber, terwijl de draagkracht van de zware mortier veel belangrijker is, namelijk 3300 yards, tegenover ongeveer 2000 yards bij de lichte mortier. Het gewicht van de 81 mm mortier is 135 lbs, gelijkelijk verdeeld over affuit, grondplaat en loop, die ook afzonderlijk worden gedragen in het veld. Dit komt echter zelden voor, daar de zware mortieren meestal minstens 500—800 yards achter de frontlijn worden ingezet en daar een vaste opstelling krijgen.

De lichte mortier schiet gewoonlijk op zichtbare doelen en practisch nimmer op kaart. De zware mortier daarentegen geeft wel kaartvuur af. Normaal vuur is 18 schoten per minuut en als er 35 granaten per minuut uit de loop vliegen, dan spreekt men van snelvuur. Een goed getrainde bediende kan binnen een minuut op het doel gericht zijn.

Onder doodsche stilte werd het laatste eerbewijs gebracht.

PLECHTIGHEID op Antjol

Twaalf geëxecuteerden van Zee- en Landmacht ter aarde besteld

Vrijdag 29 November jl. had op de eerebegraafplaats „Antjol” te Batavia met militaire honneurs onder groote belangstelling de plechtige bijzetting plaats van een twaalfstal geëxecuteerden van Zee- en Landmacht, die in April en Mei 1942 te Bandoeng door de Japanners zijn ter dood gebracht.

De namen der terechtgestelden zijn: de militie-matroos Hendrik Karssen, de kanonnier J.M. Mercus, de kanonnier A. Hielkema, de soldaat E.J. Braam en de soldaat J.C. Peetoom, alsmede de Menadoneesche fuseliers Dalimba, Umboh, Tentingon Sasamu en Rauan en de Ambonneesche fuseliers Wattimena en Tetihuka.

Men zal zich herinneren, dat Hendrik Karssen, tezamen met zijn beide mede-ontvluchten Mercus en Hielkema, op 22 April 1942 in het openbaar zijn ter dood gebracht. Karssen stelde daarbij een zeldzaam voorbeeld van hoog moreel, door ten eerste den blinddoek te weigeren, ten tweede den Japanschen luitenant Kawakatsu in het gezicht te spuwen, ten derde „Leve de Koningin!” te roepen en ten vierde zijn afschuwelijk lot te ondergaan zonder één klacht te uiten.

Afgewisseld door treurmuziek, klonken dof en somber de zwart omfloerste trommen, terwijl de stoet zich in beweging zette om te voet vanaf den driesprong den twee kilometer langen weg naar de eerebegraafplaats af te leggen.

Onder de aanwezigen merkten wij op de echtgenoot van den Lt. Gouverneur-Generaal, Mevrouw Van Mook, den Kapitein ter zee C.W. Slot, den Kolonel H. Poulus, den Luitenant-Kolonel A. Doup, den Plaatselijk Militair Commandant Luitenant-Kolonel B.P. de Vries en den Luitenant-Kolonel Van Nievelt. Namens het Binnenslandsch Bestuur was aanwezig de C.O. Amacab Resident Stuurman, terwijl Mr. P.A. Blaauw het Indo-Europeesche Verbond vertegenwoordigde.

Nadat de twaalf kleine houten kisten met het gebeente der geëxecuteerden onder doodsche stilte in het gemeenschappelijke graf waren geplaatst en het vuurpeloton der Marine Bewakings Afdeeling Batavia over de geopende groeve een salvo had afgegeven, trad Kolonel Poulus naar voren om als gewezen commandant van het Japanse krijgsgevangenen kamp te Bandoeng een laatste woord te spreken.

Zich allereerst richtende tot wijlen den militie matroos Hendrik Karssen, getuigde spreker, „dat een stroom van bewondering door de gelederen ging”, toen deze op de

hierboven omschreven wijze heldhaftig den dood inging. „Dat beeld zal ons voor oogen blijven, ons leven lang. Moge God U de rust en den eeuwigten vrede schenken”.

Vervolgens verrichtte de Hoofd Vlootaalmoezenier, J. F. M. de Sain de absoute, waarna de Legerpredikant van het Koninklijke Nederlandsch-Indische Leger, de Majoor Ds. G.J. Sybesma een treffende reë uitspraak, waaraan het volgende is ontleend:

„De Bijbel zegt ons dat het onrechtvaardig vergoten bloed een stem heeft. God hoort die stem en vergeet deze niet. Want Hij heeft voor deze wereld, voor den mensch persoonlijk en voor de onderlinge verhoudingen Zijn normen en Zijn recht gesteld.

„In de laatste woorden van één der geëxecuteerden, in het aangezicht van den dood gesproken, beluisteren wij een bede: „Leve de Koningin!” Een bede, die tevens een getuigenis is, dat Haar kroon voor ons veel méér is dan alleen een symbool. Immers, Zij is een Vorstin, die staat voor recht en rechtvaardigheid en die Haar scepter draagt in biddende handen. Naar haar lichtend voorbeeld verzetten wij ons tegen terreur in allen vorm en van welke zijde dan ook.

„Wij nemen die bede en dat getuigenis dan ook als een testament en aanvaarden die om onder Haar scepter te blijven strijden voor herstel van recht en veiligheid naar de hooge wetten, die God voor het leven gegeven heeft.”

Spreker eindigde met het uitspreken van de Apostolische Geloofbelijdenis.

Een schat van bloemen werd vervolgens bij de groeve neergelegd. Daar waren kransen van het Koninklijk Nederlansch-Indische Leger, de Koninklijke Marine, de Burgerij van Batavia, het Indo-Europeesche Verbond. Doch het meest ontroerend waren de bouquetten, die door moeders en weduwen der geëxecuteerden met liefdevolle hand rond de eenvoudige houten kisten werden geschikt.

Namens de nabestaanden dankte Kolonel Poulus de aanwezigen voor de betoonde belangstelling.

„Dat beeld zal ons voor oogen blijven, ons leven lang moge God U den eeuwigten vrede schenken.”

DE LAATSTE OOGENBLIKKEN

van Militie-matroos

H. KARSSSEN

Militie-matroos H. Karssen

Op 29 November werden op het Eereveld Antjol nabij Batavia de door de Japanners in April en Mei 1942 te Bandoeng geëxecuteerde militairen van de Koninklijke Marine en het KNIL herbegraven met militaire honneurs.

Het zijn:

Militie-matroos H. Karssen, Kanonnier J.W. Mercus, Kanonnier A. Hielkema, Soldaat E.J. Braam, Soldaat J.C.J. Peetoom, de Menadoneesche fuseliers: Dalimba, Umboh, Tentingon, Sasamu, en Rauan en de Ambonneesche fuseliers Wattimena en Tetihuka.

Met zijn leven als inzet had hij het spel met den Dood gespeeld en verloren. Hij wist, dat hij niets meer te verwachten had. Zijn jonge, pas begonnen leven stond zijn punt te worden afgesneden. Letterlijk en figuurlijk met den rug tegen den muur vocht hij. Vocht hij met den wanhopigen moed van een in een hoek gedrevene voor het laatste wat hem restte: zijn eer

Die eer verdedigde hij totdat het einde kwam en zijn kostbaar martelaarsbloed vloeide voor de zaak der vrijheid, waarvoor wij allen strijden.

Ondanks zijn protest, was hij aanvankelijk evenals zijn beide lotgenooten geblinddoekt geworden. Nadat een Nederlandsche Officier zijn wensch om ongeblinddoekt zijn vonnis te ondergaan aan den Japanschen uitenant had duidelijk gemaakt, trad deze op hem toe teneinde hem persoonlijk de blinddoek weer af te doen. Niet zoodra was dit geschied, of Karssen spuwde den Japanner verachtelijk in het gezicht. Deze was woedend, doch beheerschte zich terwijl hij zijn gezicht afwischte. Zelfs een eerlooze vijand moet wel begrijpen, dat het geen zin heeft, zich op een ter dood veroordeelde te wreken. De Japanner draalde niet langer en gaf het sein voor de executie.

Toen gebeurde er iets bijzonders. Terwijl zijn beul hem naderde, riep Karssen, zich in zijn volle lengte oprichtende, het hoofd fier opgeheven, met krachtige, duidelijke stem de bezielende woorden: „Leve de Koningin!”

Wat inspireerde dien jongen matroos tot deze zeldzame standvastigheid?

Hetgeen ons in zijn moedig gedrag het meeste treft, is de bijna bovenmenselijke zelfbeheersching waarmede hij de normale gevoelens van zijn natuurlijke „IK” voor zijn doodsvijand wist te verbergen.

Want ge kunt ervan verzekerd zijn, dat deze arme jongen ondanks al zijn flinkheid en tot het laatste toe volgehouden bravoure, innerlijk zal hebben gebeeft voor hetgeen te gebeuren stond.

Vrees is immers een even natuurlijke aandoening als honger en dorst, liefde en haat, afkeer en verlangen. Absoluut vreeslooze menschen bestaan alleen in heldendichten en romans. Juist doordat ieder normaal mensch naast zijn andere gevoelens ook vrees kent, is de verdienste van waren moed er te grooter om. Moed is een overwinning over zichzelf.

Den vijand, die hem de doodssteek ging brengen, hoonde hij met de diepste verachting, die een mensch kan uiten, door hem in het gezicht te spuwen. Hij tartte hem met zijn uitdagende houding. In dien hoon, in die uitdaging had hij de wereld overwonnen. Geheel zijn houding was van een verheven grootheid, zooals die van een heilige.

27
Staande op den drempel der eeuwigheid, met den naam van zijn Vorstin op de lippen, steeg hij boven de aardsche dingen uit, doordat hij den Onaanzienlijke reeds zag. Over zijn wezen lag iets van het profetische, dat verborgen leeft in iederen mensch, maar dat zich openbaart in wie God gezien hebben.

En toen het ontzielde lichaam ineen zakte en de knieën zich bogen ten val, wisten wij, dat wij een goed kameraad verloren hadden, maar tevens dat wij door zijn lichtend voorbeeld geestelijk rijker waren geworden.

In de tropen met hun groote contrasten tusschen licht en donker, zien de „belangrijken” zich in het felle licht der belangstelling geplaatst, terwijl de massa, waardoor de samenleving wordt gedragen, in de diepste duisternis der slagschaduw verborgen blijft.

Twintig jaar had deze eenvoudige flinke jongen in de schaduw geleefd, totdat hij in het uur van zijn beproeving een stap naar voren trad en in het felle zonlicht kwam te staan, waarin hij op eenmaal een groot Nederlander was geworden.

Op dat moment werd zijn leven belangrijk en verscheen hij ons in zijn volle zielegrootheid.

De negen bajonetsteken, welke hem werden toegebracht, ontving hij zonder een klacht te uiten, te trotsch om den vijand te toonen hoe hij leed.

Zijn sereene houding contrasteerde scherp met de bestialiteit der gele dwergen, die als echte wilden een soort krijgssdans rondom hun slachtoffers uitvoerden, woeste kreten uitstootend om zichzelf op te hitsen.

Een Officier van Gezondheid, behoorende tot hen, die op last der Japanners waren aangetreden om van de executie getuige te zijn, viel flauw.

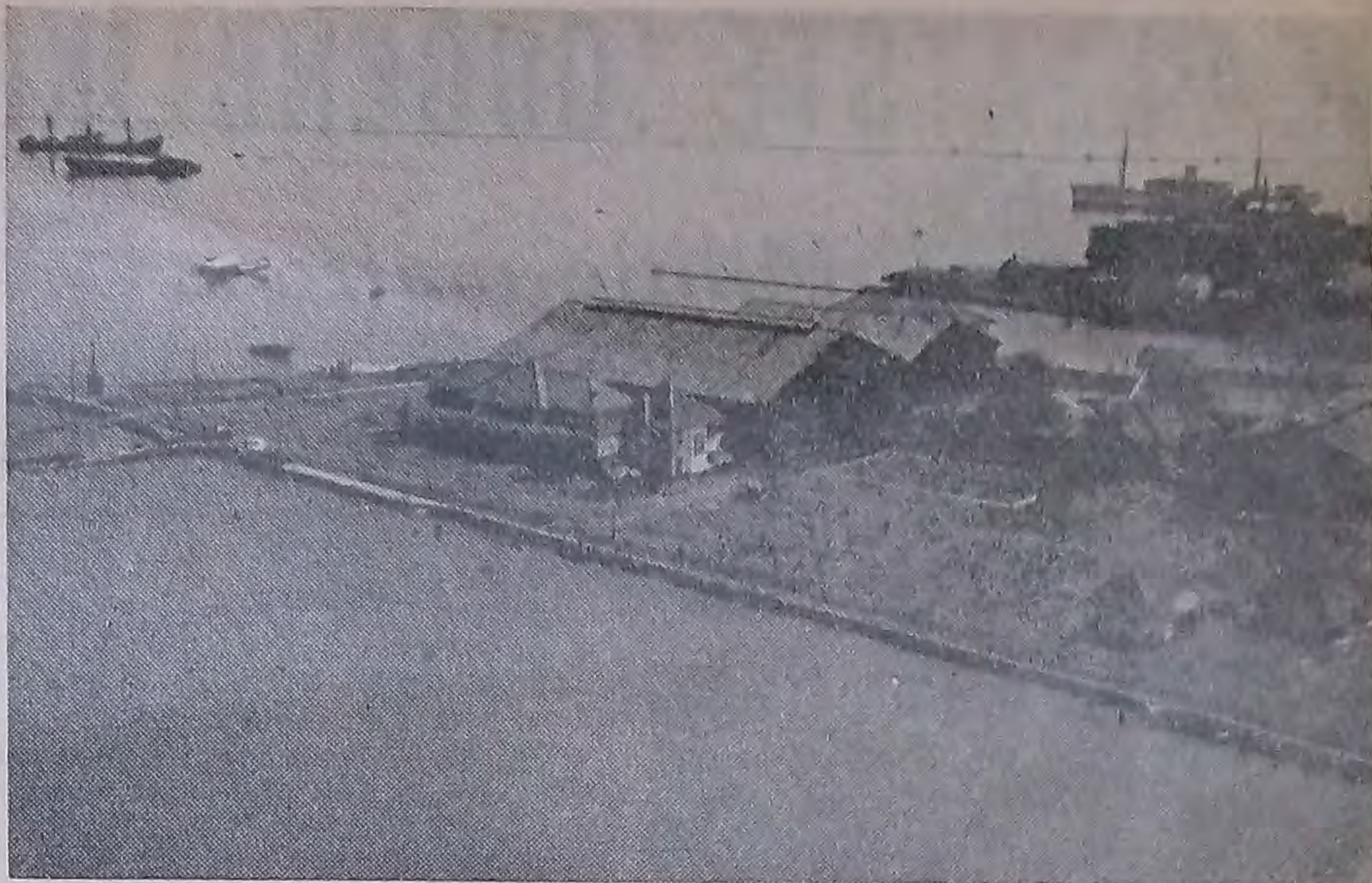
Wij brengen een eerbiedig saluut aan de nagedachtenis van wijlen den militie-matroos H. Karssen, wiens sterven de hoogste tradities der Koninklijke Marine waardig was.

Een schat van bloemen sierde de graven der gevallen.

Offi Vlieger I G. F. Venema.

Het Marine Vliegkamp Tandjong Priok, vanuit de lucht.

Het Marine Vliegkamp Tandjong Priok

DE MARINE Luchtvaartdienst

EEN HARD WERKEND PARTIJTJE

In Februari van dit jaar brandde op het vliegkamp Tandjong Priok de ziekenboeg af en eenige weken staken de verkoolde stijlen als machteloze armen in de lucht.

Thans staat op dezelfde plaats een keurig wit-steenen gebouw met een koele steenen vloer, ruime kamers en een vroolijk rood dak. Er zijn misschien wel meer van deze gebouwen in Batavia, maar weinigen zullen tot stand gekomen zijn met zoo veel volharding en zoo weinig geschoolde krachten.

De Commandant, Officier-Vlieger 1e klasse G.F. Venema leidt ons dan ook met een bescheiden, maar volkomen gerechtvaardigd gevoel van trots binnen in het gebouw waar straks de kantoorlokalen zullen komen en een prachtige „operations-room” een welkome aanwinst voor de M.L.D. zal worden. Met weinig personeel, zes Catalina's, één goede vrachtauto en een paar andere die veelal in reparatie zijn, loopt het zaakje hier, soms nog wel eens geïmproviseerd, maar met medewerking van allen en vol goeden moed.

Er is een booten-werkplaats, waar men juist bezig is de motoren van een snelle motorboot te verwisselen, de ziekenboeg wordt een van de modernste van Batavia, bedden worden vertimmerd en opnieuw geschilderd en ook aan een nieuwe keuken wordt gewerkt. Wat overigens wel weinig invloed op het eten zal hebben, want dat is op Priok wel héél goed.

„Daar in de hoek komt de cantine.” wijst ons de commandant. „Die is er nog wel niet, maar staat ook op het programma.”

„En hoe staat het met de varkens?”, informeerden we, met goede herinneringen aan de saté-babi, die we hier wel eens gegeten hebben.

„Die zijn gelukkig weg. Het stikte van de vliegen.”

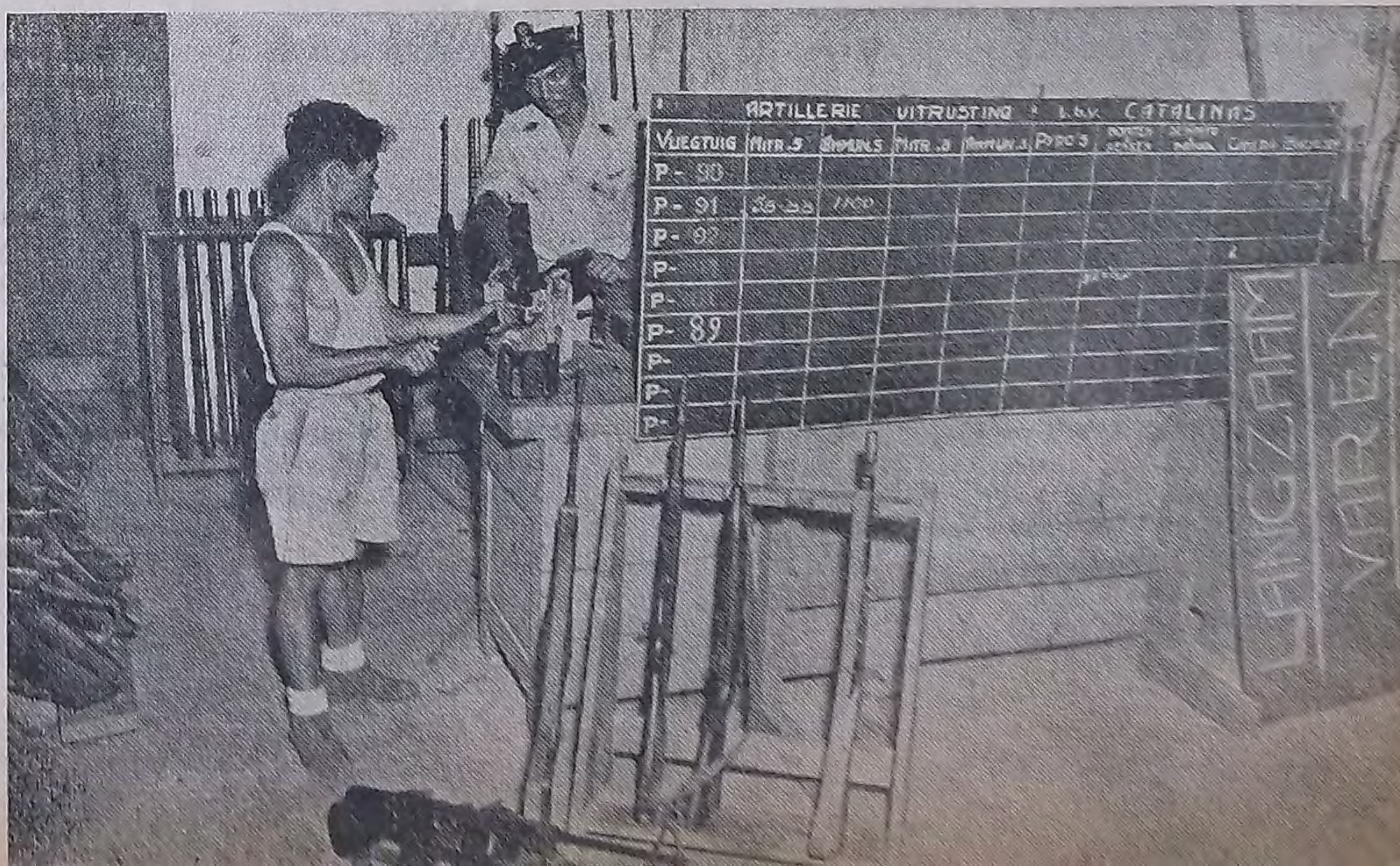
Maar zonder varkens komt dit hardwerkend partijtje, waar de stemming onderling prima is, er heusch ook wel.

Lt. A. J. Schuwer.

..... en vanuit zee gezien

De artillerie-werkplaats

Dezen herdenkingsdag eens te meer onze gedachten terug naar hen, wier bloed den Nederlandsch-Indischen bodem rood kleurde en zich mengde met het water van hun zee-aansgraf. Bij hen willen wij in den geest enkele oogenblikken verwijlen.

Alzoo gaan onze gedachten in de eerste plaats naar de drieduizend dooden der Koninklijke Marine, welk onderdeel der strijdkrachten het grootste offer aan menschenlevens en materieel bracht voor de verdediging van Nederlandsch-Indië.

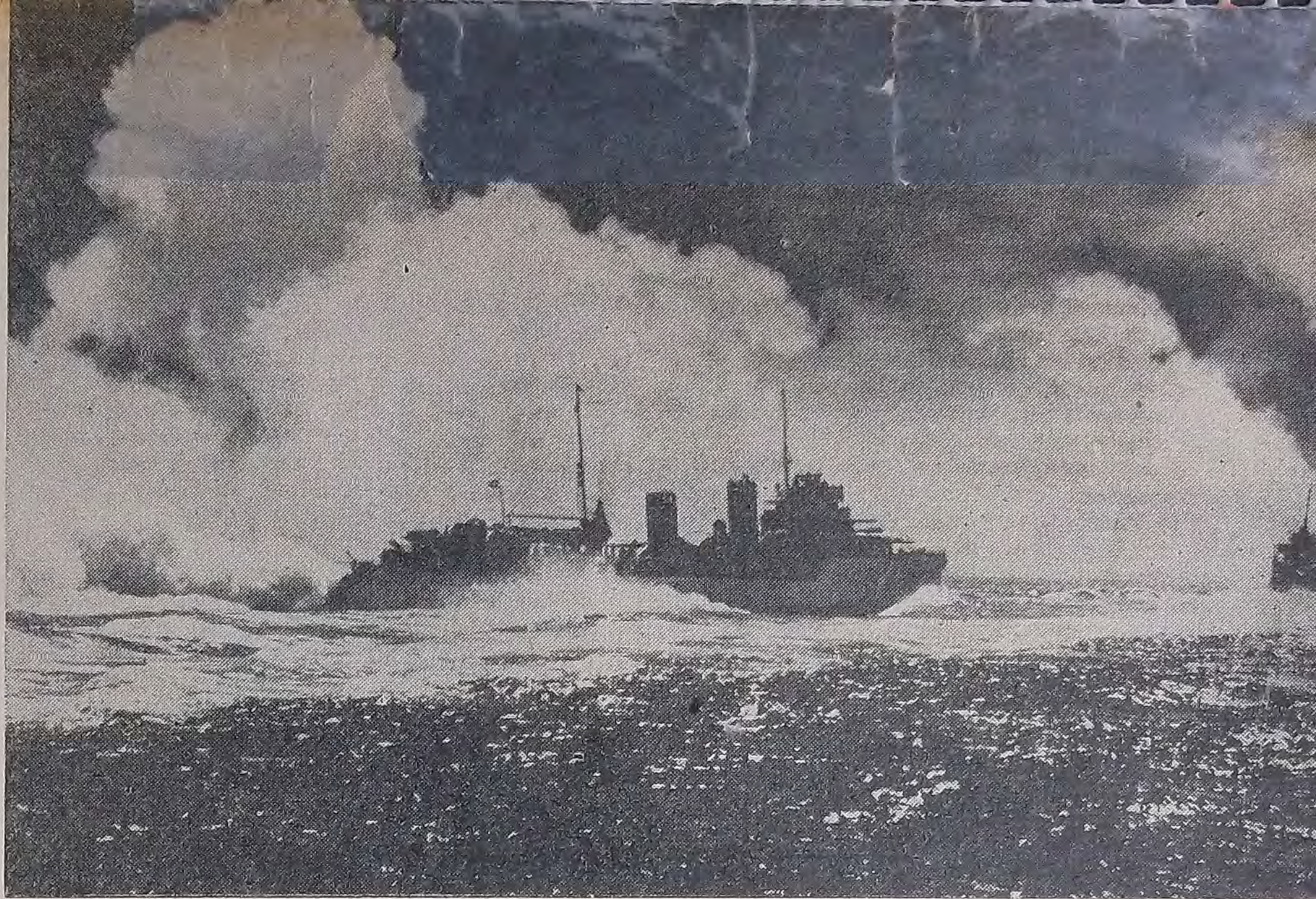
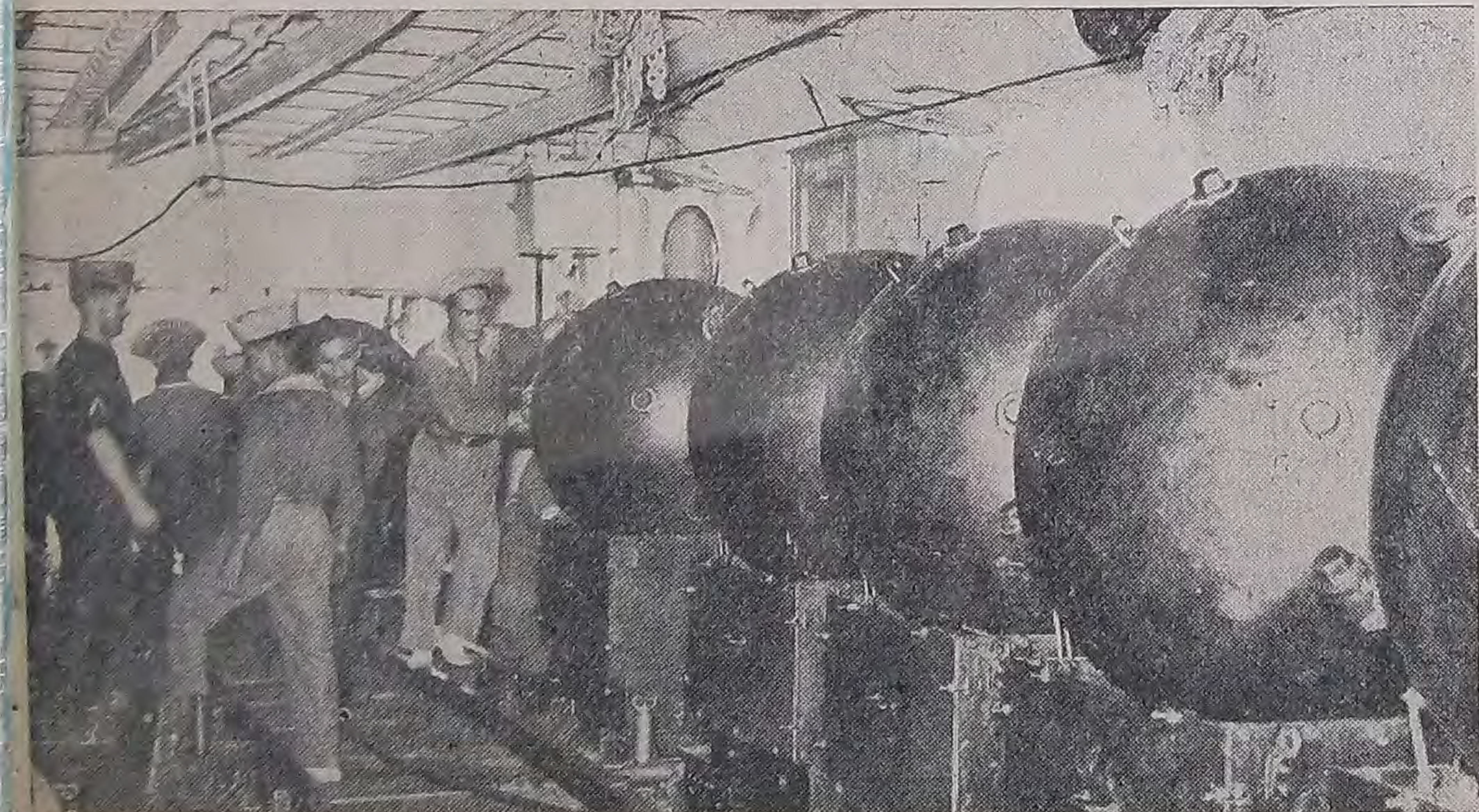
De Commandant van het Geallieerde Escader in de Indische wateren, de Schout bij Nacht Karel Willem Frederik Marie Doorman, die op bevel van den Commandant der Zeemacht, den toenmaligen Vice-Admiraal C. E. L. Helfrich, den strijd aanbond met een groote vijandelijke overmacht en wiens inusschen onsterfelijk beroemd geworden vlaggesein: „Ik val aan, volgt mij”, in de historie zal voortleven naast Nelson's befaamde boodschap in den slag bij Trafalgar.

De mannen van den Onderzeedienst, die — elke zenuw gespannen — dag en nacht op post stonden teneinde hun „team work” teilloos in elkaar te doen grijpen en door het torpedeeren van menige vijandelijke tankboot, troepen-transportschip of kruiser aan de Geallieerde oorlogvoering onschatbare diensten bewezen: totdat de rollen werden omgekeerd en de jager op zijn beurt werd gejaagd en met dieptebommen bestookt. Meestal hadden zij geluk en wisten aan hun achtervolgers te ontkomen, stil en geruischloos weggliappend in het beschermende duister van den nacht; wegduikende naar grooter diepte, wanneer de plaatselijke gesteldheid het toeliet.

Ofwel — want de luisterapparaten van den vijand vingen elk waarneembaar geruisch der schroeven en electromotoren meedoogenloos op — zij moesten urenlang muistil op den zeebodem blijven liggen, totdat het langzaam wegstervende geluid van de schroeven der oppervlakteschepen bewees dat de vijand het spoor bijster was en het onmiddellijke gevaar was geweken.

Maar het gebeurde ook wel, dat de brooze eierschaal, welke het stalen huls van een onderzeeboot is in verhouding tot de enorme explosieve kracht van een dieptebom, in stukken brak en het handjevol dapperen met zich sleurde in de diepte. Ergens in den wijden oceaan wees een eenzame olievlek aan de plaats aan waar zij waren ten onder gegaan.....

Het mijnenruim van een van Hr. Ms. mijnenleggers.

Hr. Ms. „Kortenaar”, getorpedeerd in de Java Zee.

De bemanningen van onze kruisers, torpedobootjagers, mijnenleggers en -vegers patrouille- en andere hulpvaartuigen, die evenals de mannen van Neerland's koopvaardij, den tol hebben betaald in den strijd ter zee.

De kanonniërs, die aan boord der aardflarden geschoten torpedobootjagers veelal onder de moeilijkste omstandigheden de stukken bedienden en — wanneer de centrale vuurleiding was uitgevallen — „persoonlijk vuur” afgaven, totdat zij tot hun middel in het water stonden.

De machinisten en stokers, die uiteraard in den regel slechts gedeeltelijk op de hoogte van het verloop van het gevecht, in de machinekamers en ketelruimen kalm en bekwaam hun plicht bleven doen, als gold het een oefening; rustig in het besef, dat hun leven bij de ervaren leiding in den commandotoren naar menschenlijke berekening in de beste handen was.

Maar dan kwam plotseling de vijandelijke voltrefter uit bommenwerper, vuurmond, of torpedo-lanceerbuis, die met een oorverdovende explosie de scheepshuid deed scheuren. Dan sloegen de stoomleidingen stuk en verbrandde de ontsnappende heete stoom de

ongelukkigen, die er mede in aanraking kwamen.

Wanneer de normale verlichting niet meer functioneerde, bewees bij nachtelijke actie de noodverlichting goede diensten. Weliswaar was er dankzij een goede discipline geen sprake van paniek, maar wanneer het schip zware slagzij maakte, waarbij alles werd dooreen gesmeten wat niet was vastgezet, ontstond niettemin een onbeschrijflijke verwarring en trachtte ieder op het commando „het schip verlaten” door een labyrint van verwrongen staal en machine-deelen aan dek te komen.

Doch soms was de ravage zóó groot en ging alles zóó snel in zijn werk, dat redding niet meer mogelijk was en enorme watermassa's zich op hen stortten.

Dan waren er de enkele seconden van stille ontzetting; het korte moment van besef, dat zij de eeuwigheid in gingen. Dan was er als een flits het visioen van het interieur met de vrouw en het kind, die zich onbewust waren van het drama, dat zich op dat oogenblik den halven aardomtrek verder afspeelde, ergens in Straat Makassar, nabij Bali of in de Java Zee.

Dan brak het schip in tweeën en verdwenen beide helften achtereenvolgens snel in de diepte, honderden Hollandsche jongens meevoerende. Dan kolkte het water door de sterke zuiging en sloten de golven zich boven hun graf.

Dan was wederom één van Harer Majesteit's schepen-van-oorlog ten onder gegaan. Maar wat behouden was gebleven en wat altijd zal blijven bestaan, is de eer van onze driekleur ter zee. Het fiere rood-wit-blauw, onze dierbare vlag, waarvan de Koningin eens gezegd heeft: „Zij waaie over de wereldzee tot in verre landen.” Woorden, die gevolgd werden door de ons zoo bekende Koninklijke hartekreet: „Leve het Vaderland! Hoezee!”

Zij hebben de hooge verwachting van hun Vorstin niet beschaamd, deze jongens van de Koninklijke Marine, die in den strijd om Nederlandsch-Indië zijn gebleven. Aan hun nagedachtenis zijn wij verschuldigd, dat wij deze niet vervormen tot een onwerkelijk, verwrongen beeld van verheven heldendom, dat niet meer van dezen tijd is. Maar dat wij haar zuiver houden en gaaf, binnen de natuurlijke proporties van hun hooge en

NAM INDIË DE WAPENS OP

Weldra zal het vijf jaren geleden zijn, dat wij in den vroegen ochtend van 8 Dec. 1941 de rustige, vertrouwde stem van Jonkheer Van Starkenborgh door de radio in fiere, treffende woorden hoorden zeggen, dat de Nederlandsche Regeering de uitdaging aanvaardend, de wapens tegen het Japansche keizerrijk had opgenomen. In ademlooze spanning hoorden wij het verlossende woord van den Landvoogd aan, het woord dat na maanden en jaren van toenemende spanning tenslotte een einde had gemaakt aan alle onzekerheid.

Bij een herdenkingsdag als deze past een woord van bezinning. Aldus leerden wij in de duisternis van ons eigen leven veel opmerken en onderscheiden, wat wij vroeger bij het stralende licht van den nooit genoeg gewaardeerden voorspoed achteloos over het hoofd hadden gezien. Dit duur gekochte inzicht — de erkenning van het goede dat wij miskenden, zoowel als van hetgeen waarin wij tekortschoten — verschaft ons echter de bouwstoffen voor een nieuw en goed begin.

Het is geen toeval, dat al Gods rijke gaven de kiem van vernietiging in zich dragen; namelijk om hen, die er mede gezegend zijn, te dwingen tot voortdurende waakzaamheid voor de instandhouding en het behoud er van. Dagelijks zien wij om ons heen hiervan de treffende bewijzen, evenals het geheele leven is te beschouwen als het onafgebroken dragen eener verantwoordelijkheid voor iemand of voor iets, voor wien of voor hetgeen God ons te zorgen gaf: een pand, dat ons werd toevertrouwd.

Op dezen achtsten December herdenken wij hen, die voor het behoud van dit pand het hoogste gaven wat zij geven konden. Ik heb temidden van de dooden en gewon-

den verbleven, de slachtoffers der vijandelijke vliegtuigen, die hun bommenlast uitstortten boven de steden en dessa's van dit vredige land.

Ik heb hen bijgestaan, onze gewonden, helpende waar nog te helpen viel en ik heb mij verwonderd over den stillen vrede op het gelaat van een, die — te oordeelen naar zijn deerlijk verminkte lichaam — op slag gedood moest zijn en zonder te behoeven lijden was geplukt als een bloem van Gods akker.

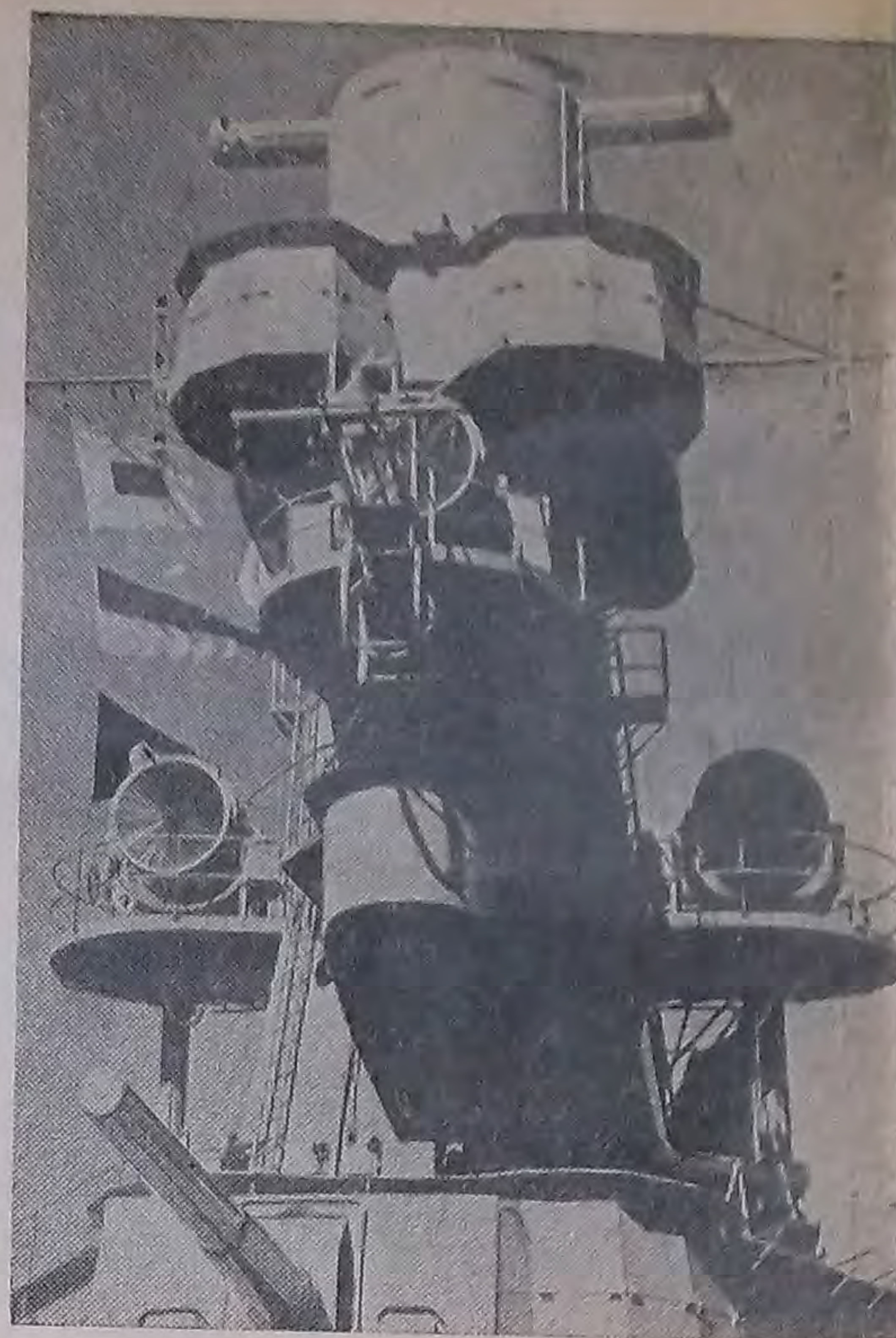
Ik heb diepe bewondering gehad voor een jongen soldaat, die ondanks zijn smartelijk lijden zwijgend voor zich uit lag te staren, wachtende op transport: geen klacht kwam over zijn samengeknepen lippen.

Ik heb het leven zien weg-ebben uit het sterke, weerspannige lichaam van een, die sterven ging en voor wien de dood kwam als een weergalooze genade. En mijn uniformpet afnemende heb ik eerbiedig het hoofd ontbloot, toen God hem riep, en de geest zich scheidde van de stof, en zijn ziel langs mij ging.

Bedachtzaam ben ik tusschen de plassen menschenbloed doorgestapt, — voorzichtig, om er niet in te treden en dit voor Indië's vrijheid geofferde bloed niet met mijn bemodderde schoenen te ontheiligen.

En dien Zaterdagmiddag voor de capitulatie, toen een laag vliegende Japansche jager Bandoeng's straten mitrilleerde en de kogels als zware regendruppels links en rechts om mij heen in den grond sloegen, terwijl enkele meters van mij af een Inheemsche voetganger doodelijk getroffen ineenzakte, leerde ik de verschrikking van den oorlog van nabij kennen.

Ik denk aan dien mitrailleursschutter, die dood in de banden van zijn luchtdoelmitrail-

De gevechtstoren van Hr. Ms. „De Ruyter”, het vlaggeschip van wijlen Schout bij nacht K. W. F. M. Doorman

leur hing: het hoofd terzijde gezakt met wijd opengesperde oogen, als een grotesk masker. De armen slap neerhangende langs het ontzielde lichaam. Dien rampspoedigen 3den Maart 1942 was de militaire colonne waartoe hij behoorde op den weg naar Kalidjati door een vijandelijken jager verkend en een kwartier later prompt gebombardeerd: eerst op de staart der colonne, zoodat zij niet achteruit kon; daarna op den kop der colonne — nabij een bamboebosch, dat in brand vloog — zoodat zij niet vooruit kon; vervolgens stelselmatig van kop tot staart aan één stuk door, totdat alle leven scheen te zijn uitgedoofd.

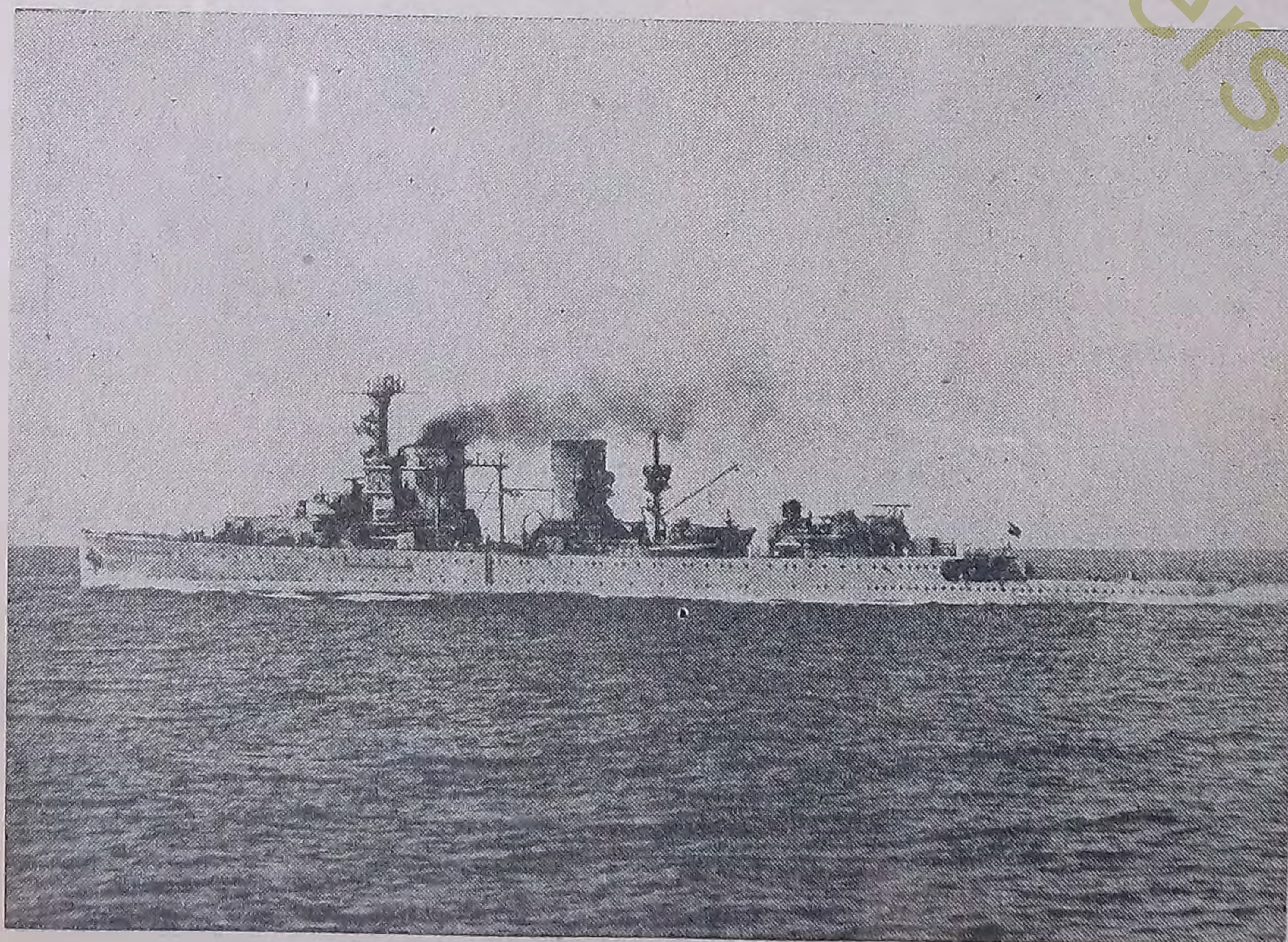
Ik denk aan die lugubere, verschrikkelijke bedreiging, welke de vijand bij Lembang achterliet: een Europeesch brigadier, een Ambonnesch soldaat, een Menadoneesch soldaat en een Javaansche ziekendrager — vier landaarden vertegenwoordigende — ruggelings rondom een kilometerpaal met de polsen aan elkaar gebonden, op lafhartige wijze met geweschoten vermoord.

Ik denk aan de lijken van de zes-enzeventig man, die in de Tjater-stelling bij Lembang werden aangetroffen door met het begraven van gesneuvelden belaste hospitaal-soldaten: met puttees aan elkander gebonden en vervolgens gemitrailleerd en met de bajonet verder afgemaakt.

Ik heb ze gezien, de door bomscherven uiteen gereten paardenlijken, bloedende uit groote, gapende wonden. Ik heb ze gezien, de zielige sado-biekjes, letterlijk dubbel gevouwen en samengeklapt als prutsige speelgoedpaardjes: in het harnas gestorven, in dienst van den mensch.

Ik heb ze gezien, de uitgebrande, geblakerde auto's met verbrijzelde ruiten en hun met kogels doorzeefde carrosserieën, schots en scheef over den weg. En ik herinner mij een militaire vrachtauto met een veelzeggend kogelgatje in de voorruit, vóór de inmiddels ledige zitplaats van den bestuurder.....

Ik heb dit gezien en meegemaakt gedurende de kortstondige worsteling om Java en ik heb het gevoeld als een sterk persoonlijke, onvergetelijke belevenis. Daarom gaan

Hr. Ms. Kruiser „Java”, getorpedeerd in de Java Zee.

op dezen herdenkingsdag eens te meer onze gedachten terug naar hen, wier bloed den Nederlandsch-Indischen bodem rood kleurde of zich mengde met het water van hun zee-mansgraf. Bij hen willen wij in den geest enkele oogenblikken verwijlen.

Alzoo gaan onze gedachten in de eerste plaats naar de drieduizend dooden der Koninklijke Marine, welk onderdeel der Strijdkrachten het grootste offer aan menschenlevens en materieel bracht voor de verdediging van Nederlandsch-Indië.

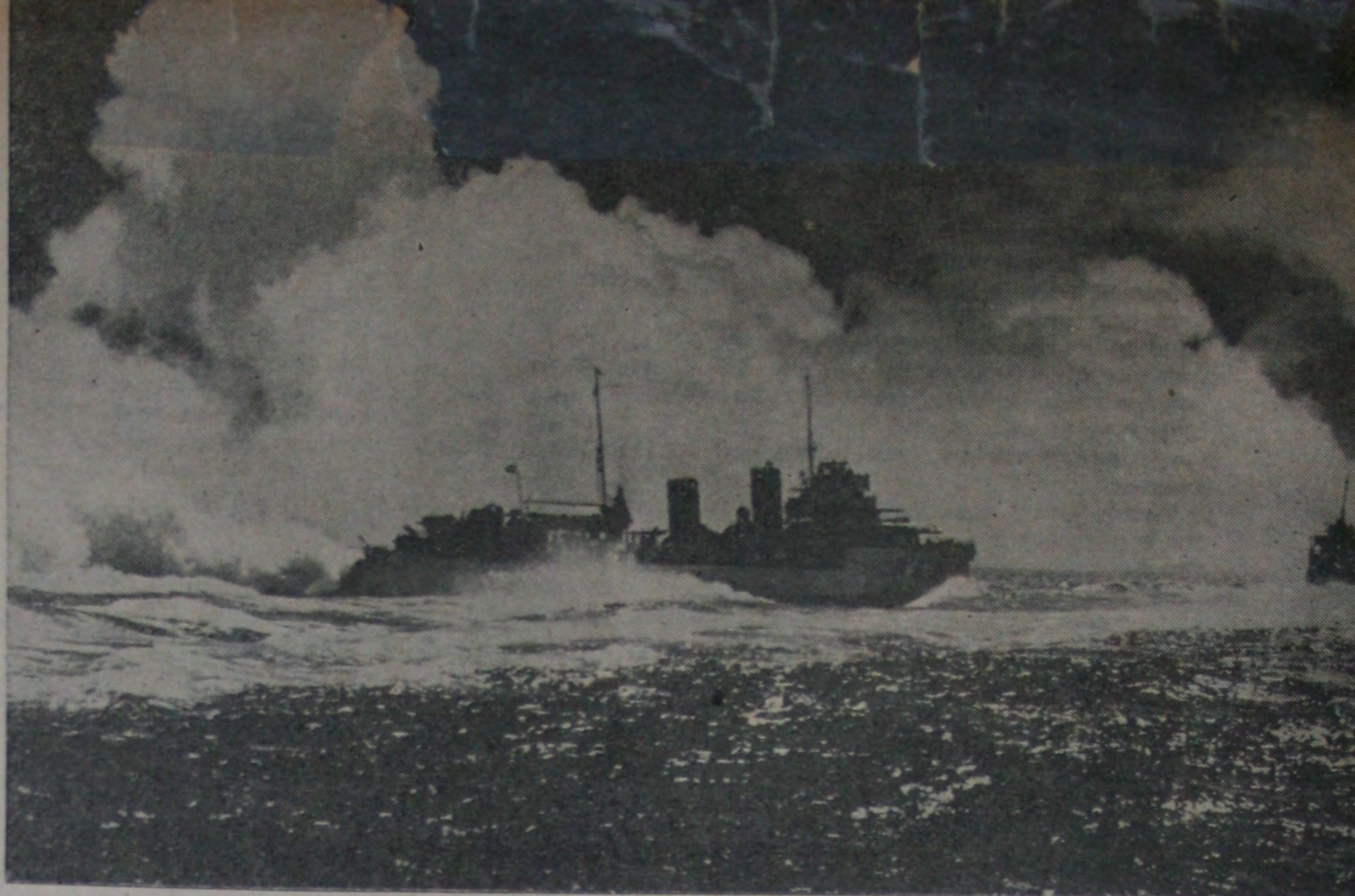
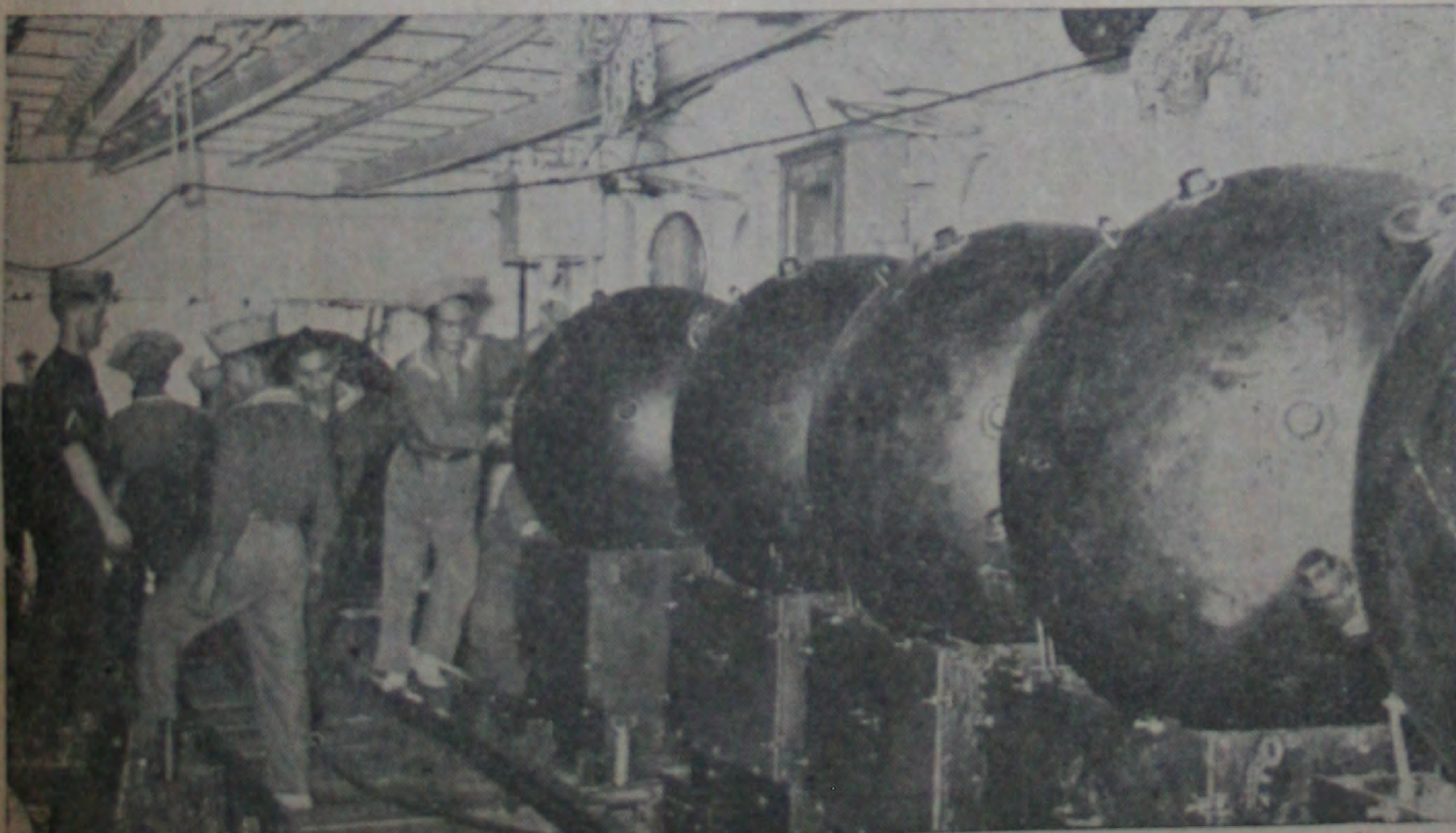
De Commandant van het Geallieerde Eskader in de Indische wateren, de Schout bij Nacht Karel Willem Frederik Marie Doorman, die op bevel van den Commandant der Zeemacht, den toenmaligen Vice-Admiraal C. E. L. Helfrich, den strijd aanbond met een groote vijandelijke overmacht en wiens intusschen onsterfelijk beroemd geworden vlaggesein: „Ik val aan, volgt mij”, in de historie zal voortleven naast Nelson's befaamde boodschap in den slag bij Trafalgar.

De mannen van den Onderzeedienst, die — elke zenuw gespannen — dag en nacht op post stonden teneinde hun „team work” feilloos in elkaar te doen grijpen en door het torpedeeren van menige vijandelijke tankboot, troepen-transportschip of kruiser aan de Geallieerde oorlogvoering onschatbare diensten bewezen: totdat de rollen werden omgekeerd en de jager op zijn beurt werd gejaagd en met dieptebommen bestookt. Meestal hadden zij geluk en wisten aan hun achtervolgers te ontkomen, stil en geruischloos weggliappend in het beschermende duister van den nacht; wegduikende naar grooter diepte, wanneer de plaatselijke gesteldheid het toeliet.

Ofwel — want de luisterapparaten van den vijand vingen elk waarneembaar geruisch der schroeven en electromotoren meedoogenloos op — zij moesten urenlang muislustig op den zeebodem blijven liggen, totdat het langzaam wegstervende geluid van de schroeven der oppervlakteschepen bewees dat de vijand het spoor bijster was en het onmiddellijke gevaar was geweken.

Maar het gebeurde ook wel, dat de brooze eierschaal, welke het stalen huls van een onderzeeboot is in verhouding tot de enorme explosieve kracht van een dieptebom, in stukken brak en het handjevol dapperen met zich sleurde in de diepte. Ergens in den wijden oceaan wees een eenzame olievlek dan de plaats aan waar zij waren ten onder gegaan.....

Het mijnenruim van een van Hr. Ms. mijnenleggers.

Hr. Ms. „Kortenaar”, getorpedeerd in de Java Zee.

De bemanningen van onze kruisers, torpedobootjagers, mijnenleggers en -vegers patrouille- en andere hulpvaartuigen, die evenals de mannen van Neerland's koopvaardij, den tol hebben betaald in den strijd ter zee.

De kanonniërs, die aan boord der aarflarden geschoten torpedobootjagers veelal onder de moeilijkste omstandigheden de stukken bedienden en — wanneer de centrale vuurleiding was uitgevallen — „persoonlijk vuur” afgaven, totdat zij tot hun middel in het water stonden.

De machinisten en stokers, die uiteraard in den regel slechts gedeeltelijk op de hoogte van het verloop van het gevecht, in de machinekamers en ketelruimen kalm en bekwaam hun plicht bleven doen, als gold het een oefening; rustig in het besef, dat hun leven bij de ervaren leiding in den commandotoren naar menschenlijke berekening in de beste handen was.

Maar dan kwam plotseling de vijandelijke voltrefter uit bommenwerper, vuurmond, of torpedo-lanceerbuis, die met een oorverdovende explosie de scheepshuid deed scheuren. Dan sloegen de stoomleidingen stuk en verbrandde de ontsnappende heete stoom de

ongeluukkigen, die er mede in aanraking kwamen.

Wanneer de normale verlichting niet meer functioneerde, bewees bij nachtelijke actie de noodverlichting goede diensten. Weliswaar was er dankzij een goede discipline geen sprake van paniek, maar wanneer het schip zware slagzij maakte, waarbij alles werd dooreen gesmeten wat niet was vastgezet, ontstond niettemin een onbeschrijflijke verwarring en trachtte ieder op het commando „het schip verlaten” door een labyrinth van verwrongen staal en machine-deelen aan dek te komen.

Doch soms was de ravage zóó groot en ging alles zóó snel in zijn werk, dat redding niet meer mogelijk was en enorme watermassa's zich op hen stortten.

Dan waren er de enkele seconden van stille ontzetting; het korte moment van besef, dat zij de eeuwigheid in gingen. Dan was er als een flits het visioen van het interieur met de vrouw en het kind, die zich onbewust waren van het drama, dat zich op dat oogenblik den halven aardomtrek verder afspeelde, ergens in Straat Makassar, nabij Bali of in de Java Zee.

Dan brak het schip in tweeën en verdwenen beide helften achtereenvolgens snel in de diepte, honderden Hollandsche jongens meevoerende. Dan kolkte het water door de sterke zuiging en sloten de golven zich boven hun graf.

Dan was wederom één van Harer Majestelt's schepen-van-oorlog ten onder gegaan. Maar wat behouden was gebleven en wat altijd zal blijven bestaan, is de eer van onze driekleur ter zee. Het fiere rood-wit-blauw, onze dierbare vlag, waarvan de Koningin eens gezegd heeft: „Zij waaie over de wereldzee tot in verre landen.” Woorden, die gevolgd werden door de ons zoo bekende Koninklijke hartekreet: „Leve het Vaderland! Hoezee!”

Zij hebben de hooge verwachting van hun Vorstin niet beschaamd, deze jongens van de Koninklijke Marine, die in den strijd om Nederlandsch-Indië zijn gebleven. Aan hun nagedachtenis zijn wij verschuldigd, dat wij deze niet vervormen tot een onwerkelijk, verwrongen beeld van verheven heldendom, dat niet meer van dezen tijd is. Maar dat wij haar zuiver houden en gaaf, binnen de natuurlijke proporties van hun hooge en

zelfverloochenende plichtsvervulling. Niet om zich een nimbus van heroïek te verwerven hebben zij als leeuwen gevochten, maar eenvoudig omdat zij er vóór stonden en het doen moesten.

Zonder aandacht te vragen voor zichzelf, zonder te rekenen op erkenning van hun daden, die zij beschouwden als de eenvoudige en vanzelfsprekende vervulling van hun plicht, hebben zij geschiedenis geschreven met hun bloed en een nieuw hoofdstuk toegevoegd aan de roemvolle historie ter zee, die eenmaal ons Vaderland groot heeft gemaakt.

Voorts gaan onze gedachten naar de in den strijd gevallen vliegers van den Marine Luchtvaart Dienst en de Militaire Luchtvaart van het Koninklijk Nederlandsch Indische Leger tezamen, die, behalve in den eigen archipel, schitterende prestaties hebben geleverd in Malakka, de Philippijnen en Australisch gebied.

Het stemt tot voldoening, dat onze Indische vliegers niet zijn achtergebleven bij den zelfopofferenden moed waarvan hun kameraden in Nederland in Mei 1940 hebben blijkgegeven. De Militaire Willems Orde, waarmede zoowel de vliegers van den Marine Luchtvaart Dienst als die der Militaire Luchtvaart collectief zijn geëerd, spreekt voor zichzelf.

Het Koninklijk-Nederlandsch-Indische Leger heeft eveneens zijn groote dooden, wier nagedachtenis wij eeren. Groot, niet gemeten naar de rangteekenen die zij op den kraag droegen, maar naar de eenvoudige daad van krijgsmanschap, in het gevecht bedreven. Hun namen vullen geen indrukwekkende doodenlijsten, maar hun nagedachtenis is er niet minder om.

Wij denken aan het epos van Tarakan, waar Hollandsche Jannen en jonge Javanen met bravour uitgevoerde klewang-aanvallen deden en afrekenden met de vijandelijke sluippatrouilles, totdat zij door het vuur van een groote overmacht werden neergemaaid.

Ook elders zijn individuele daden van grooten moed verricht: de Limburgsche kanonnier L i e n a e r t s, die te Balikpapan — nadat zijn Inheemsche bedieningsmanschappen waren gevlucht — tenslotte geheel alleen zijn stuk bleef bedienen en op de naderende Japansche landingssloepen bleef vuren, totdat hij den dood vond. De Kapitein H a r t e r i n k, die met zijn sectie van zestig man moedig stand hield, toen een vijandelijke overmacht bij Merak trachtte te

landen en die door zijn heldhaftige verdediging zoozeer de bewondering van den Japanschen commandant afdwong, dat deze na de overgave, de Nipponsche soldaten de geweren voor hem deed presenteren en hem toestond nog geruimen tijd zijn klewang te behouden.

Vespreid liggen zij, en van sommigen is de laatste rustplaats niet bekend. De overrompelend snel oprukkende vijand liet veelal geen tijd om onze dooden te begraven, dan wel een vooruitgeschoven waarnemingspost of verkenningspatrouille werd overvallen of van de eigen linies afgesneden en keerde nimmer terug.

Dan was het, zooals in den Bijbel geschreven staat, dat „een dood lichaam des menschen zal liggen op het open veld; als een garve achter den maaier, die niemand opzamelt” (Jer. 9: 22). Het moge tot weemoed stemmen, dat „les plus braves des braves” aldus onbegraven liggen, ergens vergeten in een boschrand, in het open veld, of in een ravijn, dat zelden of nooit-

wordt betreden. Niettemin is het een troostrijke gedachte, dat de Natuur de taak overnam welke de menschenhand niet vermocht te volbrengen: zij dekte de dooden zachtzamen en liefderijk toe met een groen kleed van tropisch-dichte vegetatie. In plaats van het niet-gedolven graf vlocht zij een wieg uit de weelderig opschietende ranken en bladeren van den tropischen plantengroei.

De teere, witte bloem der *Melati*, die haar levenssappen ontleent aan de tot stof vergane resten van Indië's onbekende strijders, is in wezen niet anders dan een schoone manifestatie van het eeuwige leven; een stille hulde aan de grootsheid en volmaaktheid van God's Schepping.

Voor hen, die niet weten waar hun dierbare dooden rusten en die geen graf kennen waarheen zij als bedevaartplaats kunnen gaan, zij dit een rijke, troostgevende gedachte.

C. J. M. Kretschmer de Wilde,
Marine Correspondent.

de djongos

Parmantig stapt hij rond, onze djongos; zijn zwarte krullebol bedekt met een Marinierspetje, gehuld in een afgedankte werkbrok. Hij is Jantje van alles. Z'n bruine knuistje dompelen zich iederen dag ettelijke keeren in emmers met water en terwijl hij zijn eentonige Maleische liedjes zingt, veranderen onze handdoeken van zwart in wit en verdwijnt 't laatste modderspatje van de werkpakken.

Hoe hij bij ons gekomen is, weten we niet. Hij was er en toonde zijn onmisbaarheid. Wie anders dan hij is in staat tegen de hoogste klapperboomen op te loopen en de cocosnoten los te draaien? Met open monden staren we hem na als zijn bruine body in snel tempo de gladde stam opschuift en hij even later tevreden lachend op ons neerkijkt.

Veel kunnen we niet met hem praten. Ons Maleisch is te gebrekkig en zijn gebarentaal is niet in staat het ontbrekende aan te vullen. Zijn gedachtenwereldje gaat buiten ons om en het is moeilijk te gissen wat er allemaal in hem omgaat. Eens vroegen we hem naar zijn Papa. Dat begreep hij en kalm vertelde hij: „Papa mati.” Hij was sakt geweest. En Mamma dan? Zijn voorhoofd is opeens vol rimpels. „Mamma tida baik!” Verbaasd kijken we

elkaar aan, „Mamma niet goed” heeft hij gezegd. En dan ratelt zijn stemmetje door, er was geen makana en hij was veel liever bij de Blanda's en hij ging nooit meer terug, neen, nooit meer. Nu begrijpen wij zijn liefde voor den klapper-rat, dien hij klein en hulpeloos in een boom vond. Die heeft ook tida Mamma en tida Papa en nu is de djongos alle twee tegelijk. Hij voedt hem zorgvuldig met cocosmelk, zit urenlang bij hem en maakt tientallen geluiden, die 't ratje hevig interesseeren en 't in een opgewonden stemming brengen.

Een oud bed van ons is zijn slaapplek en 's nachts ligt er een klein hoopje mensch in een groene Mariniersdeken gerold. Zijn hoofd diep weggestopt voor de musketen en zijn ratje zorgvuldig in een doos geborgen.

Als 't schaften is, pakt hij zijn etensblikje en staat net als de „soldadoe” in de rij tot hij tevreden zijn pap eet en vergenoegd de boterhammen besmeert. Hij hoort bij ons en heeft nog nooit zoo'n goed leven gehad.

Maar hij is niet alleen. Duizenden anderen wonen in 't binnenland, die het ook „tida baik” hebben en rondlopen met rammelen-de magen. Zouden ze niet verlangen naar Blanda's die hun ziekten genezen en hun magen vullen?

En is dat ook niet „what we are fighting for?”

Marinier III OVW. J.A.M. Termos.
Soerabaja.

MATROOS III PUPPES

De kleeren maken den man!

